LJUBLJANSKI DNEVNIK

Cena: 5 din

Ljubljana, sobota 1. septembra 1951

Štev. 54 — Leto I.

Pekinški radio obtožuje združeno poveljstvo

da hoče razbiti konferenco v Kesongu

V Tokiu sodijo, da so severnokorejsko-kitajske obtožbe gola propaganda

Tokio, 1. septembra (Tanjug). Reuter poroča, da je pekinški radio včeraj obtožil združeno poveljstvo, zlasti pa ZDA, da bi radi razbili konferenco v Kesongu pred začetkom konference v San Franciscu, na kateri bo podpisana mirovna pogodba z Japonsko. Radio je trdil, da poskušajo ZDA s tem prisiliti Severnokorejce in Kitajce, da bi prevzeli odgovornost za prekinitev razgovorov v Kesongu in omogočili nadaljevanje korejske vojne ter zgraditev japonske vojaške sile. Kot dokaz za to trditev se je pekinški radio skliceval na novo kršitev nevtralnega področja Kesonga, ki so jo zagrešile, po trditvi severnokorejsko-kitajskega poveljstva, čete združenega poveljstva.

Po trditvi radia je pri tem incidentu, ki se je baje dogodil 30. avgusta, skupina vojakov združenega poveljstva vdrla v nevtralno področje Kesonga in ubila dva severnokorejska vojaka. Toda doslej ni bilo izdano nikako uradno poročilo severnokorejsko - kitajskega poveljstva o tem incidentu.

To je bil v zadnjih 24 urah drugi incident, za katerega obtožujejo Severnokorejci in Kitajci združeno poveljstvo. V zavezniških krogih v Tokiu sodijo, da je ta severnokorejsko-kitajska poplava obtožb gola propaganda. Namen teh obtožb je odložiti obnovitev razgovorov v Kesongu, da bi se sovjetski delegat na konferenci v San Franciscu lahko poslužil korejskega vprašanja zaradi oviranja sklenitve mirovne pogodbe z Japonsko.

V uradnih krogih ni bil objavljen nikak komentar pa tudi nikaka izjava spričo oddaje pekinškega radia, ki je izjavil, kakor poroča dopisnik lista »Daily Worker«, da je prišlo do novih incidentov v nevtralni coni Kesonga, pri čemer je bilo več severnokorejskih vojakov ubitih. Poudarjajo, da gre samo za obvestilo, ki ga je oddajal pekinški radio in da ni bilo o tem nobene uradne izjave.

Razpravljajmo in predlagajmo!

Ta teden so bili objavljeni v naših časopisih osnutki novih gospodarskih zakonov: zakona o planskem upravljanju gospodarstva, zakona o proračunu, zakona o družbenem dohodku in davkih ter zakona o fondu plač gospodarskih podjetij. Z njimi se odpira nova stran v zgodovini našega družbenega razvoja, ki je logično nadaljevanje naše dosedanje poti v socializem in rezultat pravilnega vodstva naše Partije, rezultat pravilnega tolmačenja in življenjskega uporabljanja naukov Marxa, Engelsa in Lenina.

Začetek nove strani v našem družbenem razvoju so bile že volitve delavskih svetov in upravnih odborov. Udeležba neposrednih proizvajalcev pri delitvi dobička ne bi bila mogoča, če ne bi upravljali proizvodnje, če torej ne bi imeli delavskih svetov in upravnih odborov, na drugi strani pa to upravljanje ne bi imelo materialne podlage, ako ne bi hkrati razpolagali z delom ustvarjenega dobička. Tudi široka decentralizacija državne uprave, ki se je začela lani, ni imela zgolj administrativnega značaja: proračun v okviru novega finančnega sistema je logična posledica decentralizacije. Samostojnost v zbiranju dohodkov in zadovoljevanju potreb republik, okrajev in krajev ne bi bila mogoča brez sedanjih oblik samoupravljanja, in obratno, to samoupravljanje ne bi imelo materialne podlage brez tako širokih proračunskih pravic, kakor jih predvideva novi finančni sistem. Z uveljavljenjem novih gospodarskih zakonov bo uvedena decentralizacija in demokratizacija razen na političnem tudi na gospodarskem področju. To pa hkrati pomeni, da je delovno ljudstvo dobilo najučinkovitejše orožje v borbi proti birokratizmu.

Novi zakoni so rezultat naporov delovnih ljudi in namenjeni njim — za njihovo boljše življenje. V razpravljanje so jim dani zato, da bi lahko vsak kolektiv in vsak posameznik povedal, kako odpraviti v njih morebitne vrzeli in nejasnosti. Marsikomu se bo zdelo, da tu in tam manjka kak člen ali kak stavek. Naj pove, kako misli, naj predlaga, kar se mu zdi, da manjka! Morda se bo komu zdelo besedilo tega in onega člena nejasno. Naj pove, kaj ni jasno, naj predlaga boljšo formulacijo!

Pravilno pa bo lahko predlagal le tedaj, če bo vse zakone natančno proučil, če bo v njihovem zrcalu gledal ne samo svoje podjetje, ne samo svojo plačo, ampak celoto — sistem, ki je izhodišče novih družbenih in gospodarskih odnosov. Tega pa ne bi videl, če bi ga zanimal samo zakon o plačilnem fondu, ne da bi predhodno proučil druge zakone, zlasti zakona o planskem upravljanju gospodarstva. Ta zakon je najvažnejši — lahko rečemo, da je podlaga ostalih zakonov — zato je treba o njem najprej razpravljati. V nekaterih kolektivih pa so začeli razpravo ravno obratno: začeli so razpravljati o zakonu o plačilnem fondu in potem se je razprava do konca vrtela samo o plačah. Koliko plače bo imel v novem plačilnem sistemu vsak član delovnega kolektiva bi bilo še preuranjeno razpravljati. Vsekakor bodo plače tolike, da se dosedanja življenjska raven ne bo znižala, to se pravi, da bo njihov obseg ustrezal vrednosti dosedanjih plač, živilskih nakaznic in bonov. Tudi to nam mora biti jasno, da bomo vrednost mezde lahko dvignili le z zniževanjem cen, torej z dviganjem proizvodnje, ne pa z absolutnim dviganjem fonda plač. Kakor je dobra letina povzročila padec cen živil, tako bo večja storilnost v podjetjih povzročila padec cen industrijskih izdelkov.

Neumno bi bilo misliti, da se bodo po uveljavljenju novih zakonov kar čez noč začeli zlati časi. Novi zakoni šele odpirajo vrata hitrejšemu razvoju proizvajalnih sil, to se pravi, dajejo vsem ljudem večjo vzpodbudo v borbi za dvig proizvodnje, kar je osnova za zniževanje cen in dviganje življenjske ravni. Za uspešen začetek gospodarskega življenja v okviru novih zakonov pa je potrebno, da predhodno uskladimo blagovno denarne odnose. Predvsem je treba poravnati davčne obveznosti!

Da bi bila razprava čim plodnejša, bodo prišli delovnim kolektivom ter množičnim organizacijam ob njihovih sestankih na pomoč člani aktiva, ki ga v ta namen organizirata Osvobodilna fronta in Zveza sindikatov. Seveda s tem ni rečeno, naj delovni kolektivi čakajo. Že prej naj temeljito razpravljajo o vseh zakonih ter pripravijo vprašanja in predloge. Člani aktiva bodo skušali odgovoriti na vprašanja, hkrati pa bodo s člani kolektivov razpravljali o njihovih predlogih. Vsak kolektiv naj bi v 4 dneh po sestanku sestavil zapisnik z natančno obrazložitvijo predlogov in ga poslal vodstvu Osvobodilne fronte oziroma sindikatov.

Seja našega odbora za obrambo miru

Danes bo v Zagrebu izredna seja razširjenega izvršilnega odbora nacionalnega komiteja za obrambo miru. Na seji bodo razpravljali o dosedanjih pripravah v inozemstvu in v državi za shod miru, ki se bo začel 23. oktobra v Zagrebu. Na seji bodo izvolili tudi delegacijo, ki bo zastopala našo državo in obravnavala vsa vprašanja v zvezi z veliko mirovno manifestacijo.

Japonska ne namerava skleniti ločene mirovne pogodbe

Tokio, 1. septembra (Tanjug): Reuter poroča, da je japonsko zunanje ministrstvo zanikalo poročila iz Washingtona, da namerava Japonska skleniti ločeno mirovno pogodbo s kuomintanško vlado na Formozi. Predstavnik japonske vlade je včeraj izjavil, da vlada še ni ničesar sklenila spričo svojih bodočih odnosov s kitajsko vlado v Pekingu.

Drugi kongres geografov FLRJ bo v Makedoniji

Skoplje, 31. avg. (Tanjug): V Makedoniji bo od 21.—29. septembra t. l. II. kongres geografov FLRJ. Razen 250 delegatov iz vseh ljudskih republik se bo kongresa udeležilo tudi nekaj znanih geografov iz Francije, Anglije in ZDA.

Prva dva dneva bo kongres zasedal v Skoplju, potem pa bodo delegati odpotovali v Ohrid, kjer se bo zaključilo delo kongresa. Udeleženci kongresa bodo nato obiskali Titov Veles, stare izkopanine Stobi pri Gradskem, Prilep, Bitolj, Prespansko jezero in Resen. Znani jugoslovanski geografi profesorji beograjskega, zagrebškega, ljubljanskega in skopskega vseučilišča, bodo imeli na kongresu 10 referatov. Akademik Siniša Stanković bo imel referat o Ohridskem jezeru ter njegovem limnološkem in biogeografskem pomenu. O aktualnih temah iz področja geografije bodo predavali tudi tuji delegati.

Ko se bodo vračali v Skoplje, bodo delegati obiskali delovno zadrugo v vasi Lazaropolju, gradbišče hidrokombinata Mavrovo, Gostivar in Tetovo.

Cony Zilliacus v Jugoslaviji

Znani angleški javni delavec in prijatelj Jugoslavije Cony Zilliacus je prispel v Jugoslavijo in bo ostal pri nas dva meseca. Udeležil se bo tudi mirovnega sestanka v Zagrebu.

Svetovne mirovne organizacije simpatizirajo z Jugoslavijo

in žele večinoma sodelovati na konferenci miru v Zagrebu

V Kopenhagenu je bila od 18. do 25. avgusta konferenca mirovnih organizacij, ki se je je udeležil delegat Jugoslovanskega nacionalnega odb. za obrambo miru Ervin Sinko. Ko se je vrnil v domovino, je v razgovoru z zagrebškim dopisnikom »Tanjuga« izjavil, da vprašanja Jugoslavije na konferenci v Kopenhagenu sicer niso izrecno obravnavali, pač pa je bilo v središču pozornosti in naša država je dobila dokaze simpatij na konferenci zbranih delegatov.

Jugoslovanski delegat je imel na konferenci referat o mednarodnem položaju Jugoslavije. Z dokumenti podprto je poročal o politiki Sovjetske zveze do naše države. Razen delegatov Kominforma, ki sta bila tudi navzoča na konferenci, so vse druge delegacije podprle stališče našega delegata, ko je zahteval od kominformovske organizacije »pristašev miru«, **naj enako odločno nastopi proti imperialistični politiki Sovjetske zveze, kakor je nastopila proti tako imenovanemu ameriškemu bloku.**

Pri sestavljanju resolucije je sodeloval tudi naš delegat. V nji so bili vsi njegovi predlogi. Konferenca je obsodila gospodarsko blokado kot sredstvo političnega boja in odločno nastopila proti lažni in obrekovalni propagandi naperjeni proti kateri koli državi. Nastopila je tudi proti politiki, ki deli svet na področje pohlepa po tuji zemlji, proti velesilam, ki uveljavljajo ta pohlep, namesto da bi priznavale pravice malih narodov do samoodločbe in popolne neodvisnosti.

Na konferenci v Kopenhagenu, ki jo je sklical Komite za povezavo med mirovnimi organizacijami (Comite de liaison des organisations pour la paix) so bili delegati iz 15 držav. Prisostvovala sta tudi dva predstavnika kominformovskega »Svetovnega sveta miru«, ki je bil izvoljen na varšavskem kongresu. Njuna referata, v katerih sta si prizadevala prikazati svoje »gibanje za mir« kot neodvisno od politike Sovjetske zveze, sta sprožila diskusijo, ki je vzbudila pozornost vseh delegatov in razkrinkala predstavnika te organizacije kot instrumenta Kominforma. Ko sta v referatih pozvala k sodelovanju pri obrambi miru »vse ljudi ne glede na politično prepričanje ter rasno in razredno pripadnost«, je jugoslovanski delegat vprašal, ali se nanaša to tudi na Jugoslavijo. Njuni zbegani odgovori so se omejili na to, da nista predstavnika Sovjetske zveze in da torej nista pristojna za vprašanja spora med njo in Jugoslavijo.

Večina delegatov na konferenci v Kopenhagenu je izrazila željo, da bi bile njih organizacije zastopane na konferenci miru, ki se bo začela v Zagrebu 23. oktobra.

Komite za povezavo med mirovnimi organizacijami, ki je organiziral konferenco v Kopenhagenu, je tudi izjavil, da bo poslal delegata na zagrebško mirovno manifestacijo. Za vzdušje simpatij, ki so se pokazale za Jugoslavijo v Kopenhagenu, so značilne besede bivšega španskega republikanskega ministra Alvareza del Naya, ki jih je naslovil na našega delegata pred njegovim odhodom iz Danske.

»Pozdravite Jugoslavijo« je rekel Elvarez del Vayo, **»in povejte, da ne le jaz, marveč tudi Španska nikoli ne bo pozabila, kaj smo dolžni vašim voditeljem, ki niso samo heroji Jugoslavije, marveč tudi heroji Španije.«**

Po konferenci je delegat Jugoslavije Ervin Sinko na prošnjo danskih delegatov predaval najprej o Jugoslaviji v Kopenhagenu, ko se je vračal v domovino, pa še v Hamburgu.

Prisilno odseljevanje jugoslovanske narodne manjšine

iz obmejnih krajev Romunije

Novi Sad, 1. septembra (Tanjug): Novosadski časopis »Slobodna Vojvodina« prinaša nove podrobnosti o deportiranju jugoslovanske narodne manjšine iz obmejnih območij Romunije.

Časopis navaja podatke o številu deportiranih družin iz nekaterih vasi, kot Moravice, Bežana, Gaja in drugih, nato pa opisuje deportiranje iz vasi Deta. Vojaške in policijske enote so začele prihajati v vas dan pred začetkom deportiranja. Zvečer so se skupine policajev razšle po hišah, sporočile družinam odločbo o njihovem deportiranju in določile rok štirih ur, v katerem naj se družine pripravijo. V vsaki hiši je ostal stražnik, da bi nadzoroval priprave družine. Po preteku štiriurnega roka so odpeljali družine na železniško postajo, zapuščene hiše pa so začeli ropati.

Na njivah deportiranih družin so začeli žeti vojaški oddelki, ker pa niso mogli o pravem času končati del, je žito marsikod ostalo nepožeto in tam še zdaj propada, zaraslo s plevelom.

Deportiranci, ki so jih naložili v plombirane živinske vagone, dajejo kaj žalostno sliko. Ječanje starčkov, žensk in otrok, ki so ostali brez vode in zadostne hrane, se sliši v vseh krajih, skozi katere gredo vlaki z deportiranci. Vendar pa prebivalstvo, ki bi rado pomagalo tem ljudem, ne sme do vagonov. Takšni vlaki z deportiranci so v letošnjem juliju več dni vozili skozi vas Gataji in Deta.

Sodeč po novih izrednih ukrepih, ki jih izvajajo v nekaterih vaseh obmejnih romunskih območij, se pripravlja nov val deportiranja prebivalstva.

Nagrajeni in pohvaljeni delovni kolektivi

Za izredne zasluge pri izpolnjevanju planskih nalog v prvem polletju 1951 je dobilo 52 delovnih kolektivov naziv zaslužnih kolektivov in prehodne zastave ter nagrade Centralnega odbora Zveze sindikatov in svojih resorov. Za zaslužne kolektive so bili razglašeni med drugimi: Železarne Jesenice, ki so dobile 1,055.000 din nagrade, Industrija metalnih proizvodov »Impol« v Slovenski Bistrici, ki je dobila 195.000 nagrade, Titovi zavodi »Litostroj« v Ljubljani, ki so dobili 238 tisoč dinarjev nagrade. Gradbišče montažnega podjetja hidromontaže na hidrocentrali Moste — 10.000 din nagrade, podjetje Kamnik — 99.000 din nagrade, TVS tovarna celuloze Videm-Krško — 21.500 din nagrade, tovarna pohištva »Edvard Kardelj« v Novi Gorici — 56.000 din nagrade, in pošta v Mariboru — 22.000 din nagrade.

Centralni odbor Zveze sindikatov in resori pa so pohvalili za zasluge pri izpolnitvi plana prvega polletja med drugimi naslednje delovne kolektive: Sekcijo za vzdrževanje proge v Celju, rudnik rjavega premoga v Zabukovici, železarno Guštanj, rudnik svinca Mežice, cinkarno Celje, termoelektrarno Velenje, tovarno metalnih konstrukcij »Franc Leskošek« — Maribor tovarno za električno in precizno mehaniko »Iskra« — Kranj, tovarno kmetijskih strojev — Maribor, pivovarno Union — Ljubljana, Tobačno tovarno — Ljubljana, tovarno brusov »Svaty« — Maribor, tovarno kemičnih izdelkov — Celje, tovarno dušika — Ruše, steklarno Hrastnik, papirnico Sladki vrh, tovarno lepenke — Vržič, tovarno dokumentnega papirja — Radeče, tovarno papirja, kartona in lepenke — Količevo, tekstilno tovarno — Maribor tekstilno tovarno — Novo mesto, tovarno usnja — Kamnik, tovarno gumijastih izdelkov — Sava, Kranj, pošto Maribor II., kolektiv splošnega stavbnega podjetja v Ljubljani, Gradbeno podjetje »Pionir« v Novem mestu, gradbišče hidrocentrale v Medvodah, podjetje »Gradis« v Ljubljani, Glavno filialo Državne investicijske banke v Ajdovščini in Gozdno gospodarstvo v Mariboru.

Harriman prispel v Washington

Washington, 1. septembra (AFP): Zunanje politični svetovalec predsednika ZDA Averell Harriman je včeraj prispel v Washington po približno enomesečnem bivanju v Evropi in na Bližnjem vzhodu. Takoj je odšel v Belo hišo, kjer je poročal o položaju v Perziji in o svojih razgovorih z maršalom Titom predsedniku Trumanu ter svoji vladi.

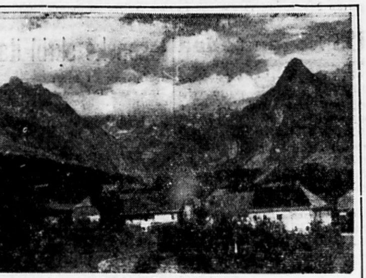

Pogled na Bovec z jugozahoda

Jesenske skrbi italijanskega iredentizma

Ni jim lahko te dni italijanskim iredentističnim krogom v Trstu in Italiji. Ne samo soparna negotovost predvolilnih dni, temveč tudi vrsta skrbi jim ne da snivati mirne iredentistične sanje.

Mnogo teh skrbi je nepotrebnih in za druge ljudi ter za druge razmere naravnost smešnih. Jezijo se na pr. zaradi uspešnosti jugoslovanskega turizma in gostoljubja. Od podplata na italijanskem škornju pa gor do kolen severne Italije mrgoli angleških in ameriških turistov vseh vrst, od muzejske sorte pa do politične cigare Churchilla in maršalskih značk atlantskih komandantov. Hoteli bi še izvabiti iz Jugoslavije angleškega podtajnika za zunanje zadeve Daviesa, ognjevitega opozicionalca Bevana, kritičnega Crossmana in še vse druge Angleže, ki obiskujejo Jugoslavijo.

Ni jih sram te njihove politične ljubosumnosti in pohlepnosti in o tem kar odkrito pišejo v vseh italijanskih listih. Del njihove graje leti ne samo na našo jugoslovansko glavo, ampak tudi na rep angleškega leva. Angleži so razumeli pomen italijanske civilizacije in navezanosti na Trst in Italijo vse do leta 1950, do spremenjenih mednarodnih odnosov. Takrat je novi Katon general Airey skozi svoja poročila drobil zmeraj isto: »Sicer pa mislim, da mora Trst iz gospodarskih in še tolikih drugih razlogov cimprej pripasti Italiji.«

Italijane zdaj jezi, da so začeli Angleži občudovati tudi morje Dubrovnika in da najdejo ugodje in pouk v diskusijah in primerjavah o raznih načinih socialističnega gospodarstva. Tržaški Winterton ne stopa slepo po vseh Aireyevih stopinjah in se drži roka, ki mu ga je italijansko consko predsedstvo predložilo glede volitev in noče ničesar slišati o njihovem odlaganju. Nikdar ni bil Trst v vseh svojih nemirnih povojnih letih tako miren in spokojen pod jesensko pripeko kot zdaj na jesen 1951. Slednjič je za Angleže demokracija ne samo lepa teorija, temveč tudi vsakodnevna življenjska praksa in so volitve v Trstu potrebne, ker je iztekla sedanji občinski upravi po zakonu določena upravna doba in je treba Tržačane znova vprašati, koga bodo izbrali za svoje prihodnje občinske upravnike za nadaljnja štiri leta. Winterton je napravil napako. Ne istoveti iredentističnih želja z demokratičnimi načeli in ga zato smatrajo za protiitalijansko usmerjenega, njega, njegovo vlado, vse Angleže, kar jih plove in leti nad Sredozemskim morjem.

Američani, ti pa da so drugačni. V ZDA živi nekaj milijonov ameriških Italijanov, ki oddajajo svoje glasove za tisto stranko, ki je pomagala Italiji po zlomu fašizma, do mirovne pogodbe in še po njej. Vpliv teh glasov tako poudarja šumni novinarski iredentistični gozd, da se mora poznati tudi sedaj pri revizionističnih in denarnih težavah De Gasperijeve Italije. Američani bodo tudi bolje s svoje oddaljene perspektive znali pravilno oceniti zgodovinsko misijo Italije v Trstu, medtem ko so Angleži popolnoma zapredeni v gosto mrežo svojih sredozemskih interesov.

Toda na vse te iredentistične ameriške sanje pada trda realnost zakonov, ki odločajo v mednarodnih odnosih. Ni dolgo tega, ko je bil v Jugoslaviji na obisku eden najvplivnejših ameriških senatorjev Mac Mahon, predsednik Komisije za atomsko energijo, pred njim in za njim pa so se vrstile razne druge ameriške osebnosti. Kot prvi hladni jesenski dež pa je vplival na razgreto iredentistično domišljijo nenadni prilet Trumanovega izrednega odposlanca gospoda Harrimana v Jugoslavijo.

V obisku slehernega tujca Jugoslaviji vidijo italijanski iredentisti samo tržaško vprašanje. Zato so takoj pogruntali, da je maršal Tito nenadno povabil gospoda Harrimana zato, da bi prehitel italijanskega predsednika De Gasperija, ki je povabljen prvo polovico septembra po Ottavski konferenci predstavnikov atlantskega sveta na razgovor z ameriškimi državniki v Washingtonu. Jugoslavija je po italijanskem mišljenju pohitela, da bi prva pridobila preko Harrimana Belo hišo za svojo verzijo rešitve v tržaškem vprašanju in tako že vnaprej onemogočila izpolnitev De Gasperijevih korakov. Nadaljevanje na 2 strani

Enotna slovenska lista v občini Repentabor na STO

Trst, 31. avg. Na pobudo in poziv Osvobodilne fronte za Svobodno tržaško ozemlje so slovenski volivci občine Repentabor sestavili enotno volilno listo z volilnim znakom. Hkrati so objavili naslednji poziv k enotnosti Slovencev na Svobodnem tržaškem ozemlju:

»Zaradi nevarnosti, ki jo predstavlja italijanski imperialistični pohlep po našem ozemlju in kominformistična izdajalska politika v škodo tržaških Slovencev, kakor tudi na osnovi teženj občanov repentaborske občine po enotnosti, smo se kandidati in podpisniki ne glede na trenutna politična gledanja združili v enotno slovensko listo Repentabor za nastop pri občinskih upravnih volitvah. Prepričani smo, da bomo s složnim nastopom, z odstranitvijo vseh nesoglasij, ki so jih med nas načrtno sejali sovražniki tržaških Slovencev, najbolj koristili stvari in miru in prispevali h gospodarskemu in kulturnemu napredku občanov. Pozivamo Slovence vseh občin Svobodnega tržaškega ozemlja, naj se za občinske upravne volitve združijo in nastopijo enotno v obrambo naših narodnih in gospodarskih pravic.«

Sueški prekop je zadeva vseh arabskih držav

Aleksandrija, 1. septembra (Tanjug): Agencija France Presse poroča, da je politični odbor Arabske lige po trourni seji izdal poročilo, ki poudarja, da »stvar Sueškega prekopa ni le stvar Egipta, temveč vseh arabskih držav« in »da bo politični odbor še nadalje proučeval to vprašanje v luči razvoja dogodkov v VS«. Arabska liga v poročilu prav tako potrjuje, da je smoter omejevanja plovbe po Sueškem prekopu, ki ga izvaja Egipt, »preprečiti pošiljanje vojnega materiala Izraelu«.

Agencija dodaja, da je generalni tajnik Arabske lige Abduzahman Azam paša načeloma sprejel misel o arabskem sodelovanju na arabsko-izraelski konferenci za sklenitev miru, ki naj bi bila septembra v Parizu.

Nov rekord pri preletu Severnega Atlantika

London, 1. septembra (AFP): Bombnik na reakcijski pogon »Camberra« je včeraj preletel v štirih urah in 19 minutah 3315 km dolgo pot, ki loči Severno Irsko od ameriške celine. S tem je potolkel svetovni rekord, ki ga je postavil letos februarja nek drug bombnik »Camberra« s časom štirih ur in 37 minut. Povprečna brzina bombnika »Camberra«, ki je včeraj potolkel svetovni rekord pri preletu Severnega Atlantika, je bila 768 km.

Zasedanje medparlamentarne unije v Carigradu

Carigrad, 1. septembra (AFP): V palači Yildic v bližini Carigrada se je včeraj zjutraj začela četrta konferenca medparlamentarne unije. Predsednik turške narodne skupščine Refik Koraltan je pozdravil 350 predstavnikov 35 držav. Ko je bil izvoljen član turškega parlamenta Djihat Baban za predsednika konference, je govoril italijanski delegat Persico, ki je poveličeval prve uspehe Atlantskega pakta in evropskega sveta. Ko se je končno dotaknil vprašanja italijanskih kolonij, je živahno grajal kompromisno rešitev glede Eritreje in Somalije, ki je spravila OZN v zagato. Prav tako je pozval ZDA in Vel. Britanijo, naj pravično urede vprašanje Trsta »mesta, ki je popolnoma italijansko« in ki ga njegova država ne bo nikoli zapustila.

Izraelski delegat Benzui je nastopil proti sprejemu Zahodne Nemčije v medparlamentarno unijo, ker ta država, kot je dejal ni dala zadostnih dokazov, da se je moralno opopravila«.

Jugoslovanski delegat Simič je opozoril, da je bila naša država tri leta sredi najhujše gospodarske vojne in da njeno lojalno stališče do ZN ni imelo za posledico nobene spremembe v njeni progresivni politiki.

Znižale so se cene vinu, žganju in likerjem

S 1. IX. 1951 so se po nalogu Sveta za blagovni promet vlade FLRJ znižale cene vinu, žganju in likerjem in veljajo s tem dnem naslednje maksimalne maloprodajne cene:

A. Vino: Kategorija

	B	C	D
Vino slov. I. sk.	do 150	do 140	do 130
Vino slov. belo II. sk.	do 140	do 130	do 120
Vino sl. rdeče II. sk.	do 130	do 120	do 115
Vino dalmatinsko	do 115	do 105	do 95
Vino srb. nad 12 mal.	do 110	do 100	do 90
Vino srb. do 12 mal.	do 100	do 95	do 85
Buteljke 0.7 litra	do 150	do 140	do 130

B. Žganje in likerji (cene v maloprodajni trgovski mreži):

Tropinovec	1 lit.	230.—
Sadjevec	1 lit.	240.—
Travarica	1 lit.	250.—
Klekovača	1 lit.	250.—
Slivovka	1 lit.	280.—
Češnjevo žganje	1 lit.	180.—
Brinjevec	1 lit.	300.—
Sadni vermut	1 lit. s stekl.	200.—
Rum	1. lit. s stekl.	330.—
Konjak	0.7 lit. s stekl.	290.— do 320.—
Konjak	1 lit. s stekl.	380.— do 400.—
Pelinkovec	1 lit. s stekl.	360.—
Vlahov liker	0.7 lit. s stekl.	400.—
Cherry brandy	1 lit. s stekl.	460.—
Creme d'apric.	1 lit. s stekl.	460.—
Planinka liker	1 lit. s stekl.	460.—
Chatreux	1 lit. s stekl.	460.—
Oranžni liker	1 lit. s stekl.	460.—
Benediktinec	1 lit. s stekl.	500.—
Zeliščni liker	1 lit. s stekl.	500.—
Trapistni liker	1 lit. s stekl.	520.—

Iz Urada za cene pri Glavni upravi za trgovino in preskrbo LRS

Tovarna »Zlatorog« povečuje proizvodnjo

Maribor, 31. avg. (Tanjug). Tovarna kozmetičnih proizvodov »Zlatorog« je izdelala prejšnji mesec 320 ton mila. To je največja mesečna proizvodnja po osvoboditvi. Povečanje proizvodnje so omogočile večje količine uvoženih surovin, delo v dveh izmenah in določeno zboljšanje tehnološkega procesa.

»Zlatorog« bo v kratkem poslal na trg garniture kolinske vode, toaletnega mila in kreme za britje.

VREMENSKA NAPOVED za nedeljo, 2. septembra: Pretežno lepo sončno vreme, le jutranje megle v kotlinah. Temperatura do 28 stopinj Celzija.

Ob koncu tedna

Čim bolj gre poletje h koncu, toliko bolj je mogoče opaziti večjo aktivnost tako v političnih kot v diplomatskih krogih.

V Koreji se sicer še vedno pogovarjajo s pomočjo radia o tem, ali naj obnovijo razgovore v Kesongu. Kitajci in Severnokorejci na vse mogoče načine pretiravajo incident, ki je nastal zato, ker je baje v Kesongu eksplodirala neka letalska bomba, ne pomislijo (ali bolje: ne briga jih!) pa, koliko novih žrtev — vojakov in civilistov — pade vsak dan, ko se vojna nadaljuje. Sedaj sicer na korejski fronti ni prišlo do »važnejših« sprememb, toda že se širijo glasovi o novih koncentracijah na severu, kar naj bi pomenilo, da namesto premirja v kratkem lahko pričakujemo — novo ofenzivo.

Po Stokesovem in Harrimanovem odhodu iz Teherana je prevzel vlogo posrednika tamošnji ameriški poslanik Grady. Vse kaže, da tudi to posredovanje ne bo prineslo nič novega, kajti tako londonska vlada kot Mosadik vztrajata pri svojih staliških, ne glede na to, kakšne posledice imajo lahko napeti odnosi med Veliko Britanijo in Perzijo: na eni strani vznemirjenje na vsem Srednjem vzhodu in zmanjšani vpliv Anglije na tem važnem področju (kar skuša izkoristiti Sovjetska zveza!), na drugi strani pa finančne in gospodarske težave, v katere bo zabredla Perzija, če njena petrolejska industrija ne bo obratovala.

Ozračje na Srednjem vzhodu je toliko bolj napeto, ker egiptovska vlada odločno vztraja pri svoji zahtevi po neodvisnosti in umiku britanskih čet iz sueškega področja ter je pripravljena ne samo odpovedati pogodbo z Anglijo iz l. 1936, temveč prekiniti vse stike z londonsko vlado. Angleški položaji so toliko bolj v nevarnosti, ker je Arabska liga obljubila podporo egiptovskemu stališču, kar ima lahko prej ali slej dalekosežnejše posledice, v prvi vrsti pa negotovo stanje na tistem strateškem področju, ki ga prav sedaj mislijo vključiti v »obrambno« področje Atlantskega pakta.

V San Franciscu se nadaljujejo priprave za sklenitev mirovne pogodbe z Japonsko. Nekoliko neprijeten vtis je v Washingtonu napravila izjava Indije, da ne namerava sodelovati na tej konferenci in da bo raje s tokijsko vlado podpisala separatno mirovno pogodbo. Tudi prihod sovjetskega predstavnika Gromika v ZDA in njegove priprave, da postavi sovjetske predloge pri sklepanju japonske mirovne pogodbe, vnašajo precejšnjo napetost, posebno, ker kaže, da namerava Gromiko ponoviti svojo taktiko iz pariške konference, zaradi česar bi se lahko konferenca v San Franciscu razširila v dolgotrajno razpravljanje ne samo o japonskem vprašanju, temveč o vseh spornih in perečih vprašanjih Daljnega vzhoda.

V Italiji je časopisje polno ugibanj, hipotez in tudi nasvetov v zvezi z bližnjim odhodom predsednika italijanske vlade De Gasperija v Washington na razgovor z Achesonom in v Ottawo na konferenco zunanjih ministrov držav Atlantskega pakta. Tako v Washingtonu kot v Ottawi namerava De Gasperi sprožiti vprašanje revizije italijanske mirovne pogodbe in s tem v zvezi predlagati tudi »rešitev« tržaškega vprašanja. Obisk angleškega diplomata Daviesa in Trumanovega odposlanca Harrimana pri maršalu Titu je precej omajal zaupanje italijanskih državnikov v njihovo »stvar«, še bolj pa se jim je pobesil greben, ko so zvedeli za zadnjo Achesonovo izjavo, iz katere je razvidno, da washingtonska vlada ni posebno navdušena za tiste spremembe, ki jih predlaga Italija, kar se pa Trsta tiče, je Acheson določno povedal, da bo morala Italija v vsakem primeru upoštevati jugoslovansko stališče. Torej »tristranska izjava«, na kateri je italijanska diplomacija toliko gradila, je z Achesonovo izjavo zgubila vsak »raison d'être«.

Kako je De Gasperi sprejel Achesonovo izjavo, nam najbolj pokaže njegovo razburjenje in zanesene besede, češ da »ostane Trst še vedno glavni cilj njegove vlade, ki glede tega ne bo popustila niti za ped« in da se bo v Ameriki raje pustil »sežgati«, kot da bi od tega odstopil. Pravim Tržačanom — tako Italijanom kot Slovencem — pa je bržkone prav malo mar, kaj namerava sam s seboj napraviti šestdesetletni De Gasperi, ko bo spoznal, da so bili njegovi upi preveč optimistični kajti na noben način ne bi radi, da bi se vrnili časi, ko je v Trstu gospodovala Italija.

Jesenske skrbi italijanskega iredentizma

Nadaljevanje s 1. strani

Italijanske iredentiste skrbi, kaj bo z njihovim predlogom o tržaškem vprašanju, ki naj bi ga iznesel De Gasperi v Washingtonu, ker vedo, da je dolga lista potreb, ki jih mora italijanski predsednik rešiti z ameriškimi državniki. Razpravljati mora namreč o reviziji italijanske mirovne pogodbe, ki je ZDA nočejo rešiti same, temveč skupaj z ostalimi članicami atlantskega pakta, pripraviti mora nadalje mesta za stotisoče italijanskih delavcev, ki ne najdejo doma kruha ter ga morajo iskati v Ameriki.

Do lani je dobila Italija že nad eno milijardo 300 milijonov dolarjev pomoči, letos pa so njene potrebe zaradi obveznosti oboroževanja v duhu atlantskega pakta še večje. Italijanska težka industrija zapira vrata svojih tovarn in De Gasperi mora najti obilna naročila za izdelavo orožja doma v Italiji. Še nerešena visijo razna vprašanja evropskega sodelovanja. In pri vseh teh zahtevah mora še v iredentistično žerjavico po tržaški kostanj. Kako naj pri vseh svojih prošnjah za najrazličnejše italijanske vbogajmeje ukazuje ameriškim dobrotnikom, naj prisilijo Jugoslavijo na popuščanje v tržaškem vprašanju. Ni čuda, da kaj medlo brlijo vsi plamenčki pred ameriškimi ikonami, ki imajo tudi drugih prosilcev dovolj. Brez pravega prepričanja sprožijo italijanski iredentisti tu pa tam kak napad proti pomoči, ki jo dobiva naša država od Amerike, toda protest kaj kmalu zamre v mrmranju prošenj za nove podpore italijanskemu gospodarstvu.

Najhujša skrb italijanskih iredentistov pa je, kaj bodo poželi na oktobrskih občinskih volitvah v Trstu. Stisnili so sicer na volilne sezname še nekaj tisoč istrskih esulov, toda pod volilni plašč sv. Justa pa le ne morejo seči kljub pretečemu pozivu De Gasperija, da bi se vsa kolobocija italijanskih strank, pobožnih in brezbožnih, republikanskih in monarhističnih, fašističnih in antifašističnih, spravila na eno listo. Toda četudi bi spravili skupaj enotno proitalijansko listo, vedo, da je v dveh letih, od poslednjih volitev zraslo spoznanje pri Tržačanih, ki se predobro zavedajo, kako pogubonosna bi bila združitev z Italijo. Samo enkrat so klicali pod Avstrijo takratni iredentistični tržaški krogi: Raje travo na pristaniških pomolih kot pa še dalje pod Avstrijo. Toda zrastla je ne samo trava, temveč tak plevel, ki je zamoril nadaljnji razvoj Trsta.

Zdaj ne pade nobenemu pametnemu Tržačanu v glavo, da bi zamenjal sedanje stanje z razmerami pod Italijo. Pretresljivo je geslo Ljudske fronte za volitve: Nikdar več pod Italijo. Ta »nikdar več« ne potrebuje v Trstu nobene razlage. Italijanski begunci iz Istre, zbrani okoli na pol podtalnega CLN, voditelj tržaških demokristjanov in Saragatovi socialisti se dobro zavedajo, da bi skupni zvarek enotne italijanske liste ne mogel dati plebiscitarnih rezultatov za Italijo. Zato nočejo poslušati De Gasperijevega klica po enotni listi in spreminjajo že zopet svoje zahteve po plebiscitu v coni A ter že vnaprej odrekajo političen pomen letošnjim volitvam. Še pred dvemi leti so po volitvah leta 1949 razglašali zgodovinsko odločitev tržaškega prebivalstva s 63% za Italijo!

Na iredentističnem vrtiljaku stavijo italijanske stranke zmeraj na novega konjička, ki naj bi s tujo pomočjo in ob zvokih domače lajne pripeljal Trst v italijanski pristan. Najprej so očistili leta 1919 opljuvano Wilsonovo črto in jo skušali odišaviti z dišavami etničnega ravnotežja, pa ni šlo, ker so hrumele po istrskih vaseh proti njej množice istrskega ljudstva. Težavnejši je bil njihov poskus, da bi na avtonomistične limanice lovili kaline, ki pa jih med prebivalstvom Julijske krajine niso mogli najti. Po sklenitvi mirovne pogodbe so poskušali razne premike po ozemlju STO. Anglo-Američani naj bi zasedli tudi vso cono B, nato pa vsaj obalni pas.

Še največ nedolžnega veselja so imeli iredentisti s tripartitno izjavo in je kar dobro služila za volilno propagando in za ginljiva iredentistična zborovanja. Še zdaj se da uporabiti za prenekatero noto trem državam podpisnicam, toda kaj, ko so na to izrabljeno plošco dodale: ZDA, Anglija in Francija, nov dodatni muzikalni stavek, ki je sicer allegro-ma non troppo, ker zahtevajo, da se morata Jugoslavija in Italija med seboj sporazumeti glede tržaškega vprašanja z direktnimi pogajanji. Toda kje pa ostane tripartitna izjava, se čudijo iredentisti in se spominjajo, toda ne samo oni, da je pri Rapallu zadostovala tripartitna izjava oziroma pritisk francoskega in angleškega zunanjega ministrstva na takratno šibko Jugoslavijo pod bremenom londonskega pakta.

Videti je, da se italijanski iredentisti ne bodo nikdar otresli svojih skrbi, tudi po oktobrskih volitvah ne, pa naj le-te že izpadejo kakor koli, ker je pač njihova največja skrb slednjič le-ta, da bi sedli Jugoslovani kot enakopravni za mizo pogajanj o tržaškem vprašanju. Zaradi tega čakajo italijanske iredentiste še hujše skrbi in še bolj nemirne noči.

A. R.

DANES IN JUTRI OB 3. URI POPOLDNE NA STADIONU

Revija

ATLETSKIH DISCIPLIN

finale zvezne atletske lige

Predprodaja vstopnic pri „Športni stavi"

Pogovorili so se o obnovi med vojno požganih vasi

Včeraj je bil v vasi Hrib v KLO Zasavje — Ribče pri Litiji frontni sestanek, na katerem so se člani OF pogovorili o višini odplačila kreditov, ki so jih dobili za obnovo te vasi iz Zgornjega ter Spodnjega Prekerja.

Navedene tri vasi so Nemci jeseni leta 1943 do tal požgali ter je bilo uničenih 24 domačij. Po osvoboditvi so pogorelci ustanovili obnovitveno zadrugo, s pomočjo katere si je večina v glavnem že obnovila svoje domove. Skupno je bilo v ta namen izkoriščenega 2,548.000 dinarjev kreditov, od česar bodo morali pogorelci vrniti samo okrog 760.000 din in še to v roku do 20 let.

Sestanek, ki ga je vodil zastopnik okrajnega odbora OF Ljubljana-okolica, je bil zelo živahen. To je razumljivo, saj se je odločalo o vprašanju, ki je za vsakogar v teh treh hribovskih vaseh zelo pereče. Od skupno okrog 80 članov OF, se jih je udeležilo sestanka samo okrog 25, to pa kot kaže zaradi slabega obveščanja. Saj je bil celo predsednik frontnega odbora obveščen šele zadnji trenutek. Bolje je bil pripravljen sestanek glede predlogov, koliko naj vsak posestnik povrne od porabljenega kredita. O višini odstotka je bila namreč več kot živahna diskusija, ki pa je pokazala, da je posebna komisija okrajnega frontnega odbora pravilno ocenila položaj in zato njeni predlogi niso bili spremenjeni.

Z ureditvijo odplačevanja uporabljenih kreditov in z dodelitvijo omenjenih 380 tisoč din kredita ter nekaj gradbenega materiala, bo prenehala pomoč države tem vasem za obnovo med vojno požganih poslopij. Kdor se je količkaj potrudil, si je lahko obnovil dom, oziroma si postavil še lepšega. Enemu, ki tega dela ni zmogel, bodo priskočili na pomoč ostali vaščani, eden pa, ki samo čaka na druge, ne bo deležen te pomoči, ker so na sestanku sklenili, da lenuhov ne bodo podpirali.

Nad 160 prostovoljcev na Tyrševi cesti

Pozivu na prostovoljno delo pri urejevanju Tyrševe ceste v Ljubljani se odziva vedno več prostovoljcev. V četrtek popoldne jih je bilo nad 160, dovolj, kot so dejali nekateri izmed njih, da bi lahko skoraj mimogrede podrli vsaj eno tistih štirih hiš, ki ovirajo sodobno ureditev ceste. Največ, po številu 36, je bilo prostovoljcev sindikalne podružnice državnih ustanov UDV. Iz podružnice MLO jih je bilo 33, Ljudske milice 26, Notranje uprave Ljubljana mesto 23 (samo iz kriminalistične uprave, dočim so ostali včeraj izostali kljub sprejeti obveznosti), »Kemofarmacije« 15, Glavne uprave za trgovino in preskrbo 11, podružnice brivcev in frizerjev iz IV. rajona 10, »Prehrane« 5, »Peciva« iz I. rajona 4 in s postaje Ljubljana-Šiška 1. Mnogi teh prostovoljcev so se obvezali, da bodo še večkrat prišli na prostovoljno delo, večina 3 do 4 ure tedensko. Za to delo so jih pridobile partijske in sindikalne organizacije, medtem ko tereni OF, kot kaže, še niso uspeli organizirati udeležbe po svoji liniji. Upamo, da bodo to čimprej storili.

Tudi na drugih gradbiščih se je v Ljubljani začelo bolj živahno prostovoljno delo. Posebno požrtvovalni so vojaki iz Polja. Včeraj jih je 350 kopalo jarek za vodovod iz Jarš v vzhodni del mesta. Nekaj jih pomaga tudi cestnim železničarjem pri urejevanju tramvajske proge na Viču. 8 kamioni dovažajo gramoz in odvažajo izkopani material, ki ga ni mogoče uporabiti za izdelavo betona.

Uspehi usnjarske industrije Slovenije

Usnjarska in čevljarska industrija Slovenije je izdelala v štirih letih in pičlih osmih mesecih nad 8 milijonov parov čevljev, med njimi nad 4 milijone najmodernejših ženskih, nad 2000 vagonov podplatov, približno toliko pa tudi govejih in svinjskih kož. S temi kožami bi lahko pokrili veliko mesto s površino okrog 7500 m². Potrošniki se zanimajo zlasti za čevlje, ki jih izdeluje tovarna »Triglav« in gojzerje iz tovarne v Žireh. Delovni kolektivi usnjarske in čevljarske industrije v Sloveniji so te dni kot prvi v Sloveniji praznovali izpolnitev petletnega plana.

Danes je začela obratovati v Celju tovarna organskih barv

V Celju je začela danes obratovati naša prva tovarna organskih barv, ki je hkrati prvo podjetje te vrste na Balkanu. Doslej smo morali organske barve, potrebne predvsem za tekstilno, kemično in papirno industrijo, uvažati iz zamejstva, največ iz Nemčije. V novi tovarni je začel za zdaj obratovati samo en oddelek, kjer bodo izdelovali solno kislino in dve vrsti klorbencola kot osnovi za izdelovanje črne žveplene barve. Tovarno bodo nadaljevali opremljati tako, da bo začela v začetku prihodnjega leta izdelovati črno in modro barvo. Za zdaj bodo polfabrikata solno kislino in klorbencol dokončno predelovali v barvo v provizorični poskusni postaji novega podjetja v Podgradu pri Zalogu.

Še nekaj pripomb k plačam trgovskega osebja

Plače trgovskega osebja so po novem načinu plačevanja, ki je v veljavi že dobro polovico leta, odvisne od višine doseženega prometa in zniževanja stroškov. Povprečne mesečne plače trgovskih uslužbencev v Sloveniji so se dvignile od prejšnjih 3200 na sedanjih 3800 dinarjev. Trgovsko osebje si zdaj mnogo bolj kakor prej prizadeva, da bi kar najbolj zadovoljilo kupce, ker je na tem osebno zainteresirano. Zadnji čas lahko vidimo tudi čedalje vabljivejše reklamne poskuse posameznih trgovskih podjetij, ki skušajo na ta način privabiti v svoje prodajalne kar največ potrošnikov.

Vendar pa so tudi v sedanjem načinu plačevanja trgovskega osebja nekatere senčne strani, ki zahtevajo podrobno razčlenitev in temeljitejšo rešitev. V naslednjem bomo skušali navesti samo nekatere pojave, ki to potrjujejo, pri čemer bomo uporabili podatke iz junijskih izplačilnih seznamov nekaterih trgovskih podjetij.

Uslužbenci ljubljanskega trgovskega podjetja »Ekonom« so prejeli junija povprečno po 8909 din mesečnega zaslužka, v »Prehrani« 8974 din, v »Preskrbi« po 5078 din, v podjetju »Hranila« po 4304 din, v »Hrani« po 5503 din, v Državni založbi Slovenije po 8512 din, v IM »Granit« v Oplotnici po 2800 din, v IM celjske tovarne emajlirane posode po 3300 din, v IM Krmelj po 4444 din itd., itd.

Najprej nam pade v oči nesorazmerje med plačami trgovskega osebja in povprečnimi prejemki delavcev in uslužbencev v drugih gospodarskih vejah. Naslednja stvar, ki jo opazimo, pa je tudi nesorazmerje med povprečnimi plačami v posameznih trgovskih podjetjih. Razlika v višini plač je sicer načeloma povsem upravičena in nujna, ker je odvisna, kot smo že povedali, od višine doseženega prometa oziroma znižanja stroškov. Brez tega bi tudi ne bilo stimulacije za boljše trgovsko poslovanje. Toda nesorazmerju med plačami osebja v posameznih trgovskih podjetjih ni v vseh primerih vzrok samo v marljivejšem oziroma šibkejšem prizadevanju prizadetega kolektiva. To nam namreč odkrije višina stroškov, ki so dovoljeni posameznim podjetjem.

Republiško povprečje je znašalo do nedavnega 3%, zdaj pa je znižano na 2,5% dovoljenih stroškov. Najmanjši odstotek stroškov je pravilno priznan podjetjem, ki kupčujejo z blagom na debelo (Na-Ma 1,25%, »Tekstil« 1,65%, Mestni magacin v Kranju 1,60% itd.), najvišji pa nekaterim knjigotrškim podjetjem. Državni založbi Slovenije je dovoljenih kar 15% stroškov. Na ta način je bila osebju v tem kolektivu že vnaprej zajamčena povprečna mesečna plača 6462 din (v gotovini pa so junija prejeli povprečno po 8512 din). Resda zahteva delo v knjigotržnicah večjo strokovno in splošno izobrazbo, pa tudi drugače morda nekoliko višje stroške, kljub temu pa se nam zdi dovoljeni odstotek stroškov, ki je šestkrat večji kot republiško povprečje, le nekoliko previsok, saj tudi ne nudi več zadostnega stimulansa. Zraven pa je treba vedeti še to, da ima DZS skoraj nekakšen monopol za nakup in prodajo šolskih knjig, raznih tiskovin ipd.

Razmeroma precej manjše plače prejema osebje v nekaterih industrijskih magacinih, bržkone zato, ker ga je preveč, ker ima premajhno strokovno izobrazbo in tudi ne ostvarja zadostnega prometa.

V trgovskih podjetjih opažamo tudi nesorazmerje med številom prodajalcev in drugih uslužbencev. Pravilno bi bilo, da bi bilo zaposlenih v trgovini tri- do štirikrat več prodajalcev kot drugih uslužbencev, medtem ko pride v trgovskih podjetjih v Sloveniji po nekaterih cenitvah povprečno že na dva prodajalca po en administrativni uslužbenec ali delavec. V Okrajnem magacinu Tolmin je med 93 uslužbenci komaj 36 prodajalcev, v potrošniški zadrugi v Celju je od 135 uslužbencev 57 prodajalcev, v IM »Granit« v Oplotnici je 7 prodajalcev in 8 drugih uslužbencev, v 48 prodajalnah DZS je 87 prodajalcev in 108 drugih uslužbencev itd., itd.

Ti podatki nam potrjujejo, da spremlja trgovino še vedno preštevilen administrativen aparat, kar mnogokje (najbolj pa menda v industrijskih magacinih) občutno zmanjšuje plače prodajalcev, ki so poglavitni trgovski uslužbenci. Tu ne gre čakati, da ta nesorazmerja odpravi sam od sebe novi način plačevanja (čeprav jih je že precej ublažil), kot sodijo nekateri, temveč zahteva to urejanje tudi odločnejši poseg delavskih svetov. To je namreč sestavni del borbe za zniževanje trgovskih stroškov, za večjo trgovsko gibčnost in za pravilnejše nagrajevanje trgovskega osebja. Hkrati s tem pa bo seveda treba sistematičneje izpopolnjevati strokovnost trgovskih uslužbencev, ki imajo večidel komaj osnovnošolsko izobrazbo.

Dosedanje izkušnje nas tudi uče, da bo treba začeti resno razmišljati, ali sedanji način plačevanja trgovskega osebja ž. tudi dovolj vpliva na zniževanje cen. Za zdaj gre trgovskim podjetjem namreč predvsem za to, da dosegajo čim večji promet, izkazan v vrednosti, ne pa vedno tudi v količinah, pri čemer mnoga podjetja ne pazijo dovolj na cene (zlasti se to kaže pri nekaterih odkupnih podjetjih, kjer mnogi nakupovalci celo preplačujejo blago in ga tako po nepotrebnem dražijo). Nekateri sodijo, da bo to stvar uredila že sama konkurenca, na kar pa ne smemo samo čakati. Na pomoč naj pride tudi način odmerjanja plač v trgovini, ki ga je treba še bržkone izpopolniti, tako da bo osebje neposredno zainteresirano tudi za zniževanje cen. Na ta način bo trgovina mnogo uspešneje sodelovala pri izboljševanju naše življenjske ravni.

.ek.

Ljubljanski porošniki jih bodo kmalu videli pred sodiščem

V kratkem bo na okrožnem sodišču v Ljubljani obravnava zoper večje število mesarjev iz Ljubljane.

Med poglavitne krivce lahko štejemo Mihaela Verbiča, Andreja Bricija, Jožeta Zupančiča in Rudolfa Vovka. Verbič, Bricelj in Jože Zupančič so že leta 1947 sklenili, da morajo priti do denarja. Napravili so načrt in so pričeli nakupovati od raznih kmetov prašiče in govedino. Da bi pa bile kranjske klobase še boljše, niso pozabili nakupiti tudi večje količine konjskega mesa, ki so ga zmešali z ostalim mesom. Za mesnico so si poiskali skrit kot v Stepanji vasi in tu »obratovali«, kolikor jim je dopuščal čas in lastnik te mesarije. Tako so izdelali do letošnjega leta nad 10.000 klobas, ki so jih razprodali v razna ljubljanska gostinska podjetja.

Da pa je delo poteklo bolj organizirano, so si ga razdelili. Eden je skrbel le za čreva, drugi za goveje meso, tretji za konjsko meso in za poper in tako spr\va tudi ni bilo večjih prepirov glede dobička iz prometa, ki je znašal nad 800.000 dinarjev. Toda, kaj hočete, prišlo je do prepira. Verbič, ki je rezal kruh v tej druščini, je mislil bolj nase kakor na ostala dva in zato jim je zavrela mesarska kri. Grozili so si celo s sodiščem in skušali uravnavati svoje posle pri advokatih, pa jim je le previdnost svetovala, da je bolje take prepire pospraviti v domači niši med seboj, saj bi roka pravice morda mimo njihovih želj lahko posegla vmes.

Verbič pa ni poskušal svoje mesarske sreče le s tema kompanjonoma, ki se nista zadovoljila z delitvijo dobička po Verbičevem vzorcu in je zato tudi z Rudolfom Vovkom sklenil, da bosta s predelovanjem mesa v klobase in s prodajanjem teh klobas zaslužila lepe denarce. Tako sta tudi izdelala skupaj najmanj 2000 klobas in jih prodala v razne gostilne in buffete v Ljubljani. Zaslužila sta kar 60.000 din. Ker pa je bilo le hudo za oba, da bi kupovala meso, sta ga enostavno pritrgovala potrošnikom pri redni izdaji njihovih obrokov na živilske karte in sta po običajni navadi, ki so se je posluževali tudi ostali obtoženci, dajala ljudem več kosti na račun mesa in si tako ustvarjala viške mesa, ki sta jih uporabljala v svoje špekulativne namene.

Verbič pa je imel močno oporo tudi pri Ivanu Bergantu, ki je bil zaposlen pri tehtnici v Mestni klavnici v Ljubljani. Ta mu je dajal, kadarkoli je Verbič prihajal po meso, večje obroke mesa, kakor pa bi jih smel izdati, in mu je tako izdal nad 200 kg mesa več. Da bi pa prikril te izdaje mesa, je Bergant seveda rade volje popravljal tudi provizorične dobavnice, da je s tem kril svoje početje. Verbiča, ki je bil zaradi svojega »poslovanja« zelo obremenjen, pa je večkrat nadomestil tudi Svetozar Piškur, ki je prihajal namesto Verbiča k Bergantu po »proste« količine mesa. Zato sta si tudi z Verbičem delila dobiček. Ker pa sta oba le potrebovala več mesa, kakor sta ga dobila od Berganta in kakor sta ga izvolila kupiti, sta ga za 23.000 dinarjev vzela od mesa v mesnici, kjer sta sekala meso.

Bergant je prejel za svojo »kolegialnost« od Verbiča in Piškurja najmanj 10.000 din, od Janeza Letnarja pa nad 5000 dinarjev. Ker pa mu je bilo nerodno sprejemati denar, kakor se denar sprejema med poštenimi ljudmi, ga je sprejemal zvitega v drobnih kroglicah, da tako ne bi vedela desnica, kar dela levica. Pa tudi Rudolf Vovk in Janez Letnar sta se izkazala vredna te druščine in sta pridno kradla meso v mesnicah, ga nosila Verbiču, in že so bili denarci na mizi. Zaupanega jim mesa v mesnicah se tudi niso branili Martin Rožmanc, Alojz Košenina, Franc Kavčič, Alojz Matko in Miha Maček. Kradli so skoraj vsak dan manjše ali večje količine mesa in to meso prodajali bodisi drug drugemu ali pa drugim mesa željnim. denarja za pijačo pa tako ni zmanjkalo.

Tudi Jože Avbelj ni zaostajal za njimi in se je brž lotil posla z Adolfom Ucmanom, tako da sta »na hitro roko« izdelala najmanj 1000 klobas, ki sta jih razprodala v razna gostinska podjetja v Ljubljani.

Ker pa je tudi »tlačenka« šla dobro v promet, sta Mihael Maček in Vinko Dolenc izdelala razen 3500 klobas tudi precejšnjo količino »tlačenke«, kar sta prodala vse v restavracijo »Slavija« v Ljubljani. Upravnica restavracije Vrtačnikova je kaj rada kupovala klobase od teh mesarjev, saj so šle dobro v promet. Tako so tudi mesarji rade volje izdelovali klobase in jih prinašali, saj so dobili takoj izplačane.

Tudi France Štupnik je bil liferant klobas za restavracijo »Slavijo« in za druga gostinska podjetja v Ljubljani. Lani in letos je imel le s klobasami cca 180.000 dinarjev prometa in tudi precejšnji dobiček ga je primerno oteščal. Poseben način manipulacije pa je imel Štupnik, da je najlažje in najceneje dobil meso, saj je po vzorcu drugih mesarjev nakupoval v Ljubljani kosti, te kosti zamenjal v razmerju 1:3 za meso z drugimi mesarji, nakar je iz tega mesa izdeloval klobase, ki so tako rade šle v promet. Srečni mesarji, ki so kupovali oz. zamenjavali meso za kosti, pa so spet te kosti v precejšnji meri dajali nesrečnim drobnim odjemalcem, ki se niso upali po dolgem čakanju ugovarjati in se zameriti vsemogočnemu mesarju, ki je sekal meso, saj bi se jim verjetno pripetilo drugič to, da bi jim mesarska sekira neusmiljeno nasekala še več kosti. Zato so bili rajši tiho in so potrpeli.

Jože Forščak, ki je tudi rad jedel meso, pravi, da je smel kupovati v tovarni »Konzerva« v Ljubljani, kjer je delal, tudi večje količine kosti. Saj so bile po 7 din kg. Kupoval jih je, hodil k Verbiču in prejemal v zamenjavo meso in rade volje mu verjemimo, da je bil 1 kg mesa, ki je stal torej 21 din, prav vabljiva vaba.

Mreža teh kraj in špekulativnih dejanj ni imela luknje in je bila na gosto prepletena. Tako sta Franc Štupnik in Karolina Štupnik kupovala od Verbiča ukradeno meso, Avbelj od Kavčiča in Košenine, drugi zopet od tretjega, tretji od četrtega itd. Marija Zupančič je pomagala Jožetu Zupančiču pri prodaji mesa, nista pa pozabila tudi na klobase, ki gredo tako dobro v promet v Ljubljani. Tudi Franc Zupančič in Janez Eržuij nista zaman mesarja, da ne bi vedela, da gredo klobase dobro v promet, le da nista hotela vedeti, da od zaupanega jim mesa ne smeta jemati za sebe ničesar in da imajo tudi potrošniki navadno rajši več mesa kakor kosti.

Pisana je ta mreža, žalostne so ugotovitve in verjetno presenečeni so tisti številni potrošniki, ki so bili prikrajšani na račun omenjenih mesarjev, ki so s krajo in podobnimi dejanji bogateli.

O razpisu obravnave proti vsem 22 obtožencem bomo še poročali.

»Zbiralec« redkih dragocenosti Čoro Škodlar pred sodiščem

Ljubljana, 1. septembra. — Včerajšnja razprava pred okrožnim sodiščem v Ljubljani proti Škodlarju Francu - Čoru, akademskemu slikarju in njegovi ženi Škodlar Ivanki je privabila mnogo poslušalcev. Razprava je zelo zanimiva; razkrila je moža in ženo, ki sta kot uslužbenca Federalnega zbirnega centra pri Ministrstvu za prosveto LRS v veliki meri poneverjala, izkoriščajoč svoj zaupljiv položaj in si načrtno »prisvajala« kulturno - umetniške dragocenosti s čimer sta oškodovala ljudsko premoženje za okoli 1,500.000 dinarjev. Škodlar Čoro pa ni bil slab zbiralec redkih dragocenosti, ima okus. Na sedmih straneh obtožnice so našteti predmeti, ki so na tako preprost način menjali gospodarja. Med njimi najdeš marsikaj: od preprog iz Smyrne, kitajskih krožnikov, indijskih pahljač, nakita iz ceylonskega ametista, ženskih oblek iz pristnih chantilly čipk ter japonskih vezenin do porcelanastega jedilnega servisa »Altwien« iz leta 1845 s 60 kosi, umetniške pahljače iz kolibrijevega perja, cerkvene bandere in dragocene dunajske nočne posode, itd. itd. V njuno »privatno« ogromno zbirko je tudi »zašlo« nedatirano pismo pesnika dr. Franceta Prešerna, njegovo spričevalo in druge redke listine iz naše slovstvene zgodovine. Tako so bili stanovanje, njegov atelje in pa »weekend« v Kobaridu prava skladišča umetnin in zgodovinsko važnih dokumentov in dragocenosti.

V zvezi s temi kriminalnimi dejanji pa obtoženi Škodlar, ki je mimogrede povedano predmete preprodajal z ogromnim dobičkom, le delno priznal svojo krivdo, sklicujoč se, da je te predmete prinašal domov z namenom, da bi jih kot »strokovnjak« potreboval za svoj študij. Zagovarjal se je tudi, da je tako precej predmetov prinesla tudi žena kot doto v zakon. Žal pa so predmeti sedaj stvar kazenskega zakona.

In še nekaj jima očita obtožnica: klevetanje ljudske oblasti in njenih predstavnikov. Pa tudi za to mu je prinesel izgovor pes na repu: To niso bile nikakšne klevete, to so bile vendar samo različne vesti, ki sva jih iznašala z ženo z željo, da se razčistijo in odstranijo škodljivi vplivi v našem upravnem vodstvu, se je branil zbiralec redkih dragocenosti. Le kdo je bolj škodljivo vplival, kot obtožena mož in žena, prav s temi »dobrohotnimi nameni«?

Danes dopoldne se je razprava nadaljevala.

Poročajo nam

IZ TREBNJEGA

Hudo kri in sovraštvo do ljudske oblasti je pred kratkim pokazal kovač Adolf Verbič v Sv. Štefanu pri Trebnjem. Čeprav lepo zasluži s svojo obrtjo, je dolgoval na neplačanih davkih še dobrih 10 tisočakov, ki pa nikakor niso šli od njega. Na to dolžnost sta ga lepo opomnila nekega avgustovega popoldneva aktivista Pate in Dolfe Dim. Ko sta ga vprašala, ali bo poravnal zaostale davke ali pa bo pustil, da se mu bo kaj zarubilo, je Verbič zdivjal in začel oba uslužbenca zmerjati, nad Patetom pa je začel bojevito sukati tudi težko kovaško pilo. Pate ga je pri tem z vso močjo porinil od sebe, tako da se je ta opotekel in zadel v konja. — Na razpravi je Verbič priznal svoj prestopek, izgovarjal pa se je na »nervoznost« pri delu in na to, da »ni mislil hudo ...«

Nepravilen odnos, predvsem pa napad na državne uslužbence, je težko kaznivo dejanje. To bo spoznal tudi Verbič; sodišče ga je obsodilo na dva meseca odvzema prostosti.

IZ POLJČAN

V okviru protituberkuloznega tedna od 3. do 9. septembra bodo imeli zdravstveni delavci poljčanskega okraja ob pomoči učiteljstva nad 70 predavanj v raznih krajih o borbi proti tuberkulozi. Trgovski lokali bodo v tem času opremili svoja izložbena okna s slikami, ki bodo nazorno prikazale, kako se te za človeštvo tako velike sovražnice najlaže ubranimo.

Ko je tajnica KLO Vrhole v poljčanskem okraju delala seznam kmetovalcev, ki imajo obvezno oddajo žita, je pač bila »globoko« prepričana, da njenim staršem, čeravno z 1.53 ha orne zemlje sodijo v II. velikostno skupino, žita ni potrebno oddati. Drugače si namreč ne moremo razlagati, da niso bili vnešeni v seznam. Šele ko je okrajna revizija zahtevala, da tudi staršem izda predpis za 130 kg pšenice in manjše količine ostalih belih žit, je to izvršila. Toda to ni dolgo držalo, kajti že v spisku, ki ga je morala predložiti okraju, je te količine zmanjšala na polovico, v drugi seznam, ki ga je morala predložiti odkupni bazi, pa je svoje starše sploh »pozabila« vpisati, zato tudi od njih nihče oddaje ni več zahteval.

Nič manj »pozabljiva« pa ni bila tudi evidentičarka KLO tov. Javornik. Po velikosti posestva sodijo njeni starši v III. skupino in so dobili predpis za oddajo 260 kg belih žit. Toda »pozabljiva« evidentičarka KLO jih je pozabila vpisati v seznam za odkupno bazo, tajnica pa tega tudi ni opazila.

IZ ORTNEKA

V četrtek ob 1. uri ponoči je začela v Ortneku goreti žaga. Takoj je prišlo na pomoč domače gasilsko društvo in začelo gasiti ogenj in reševati stroje. Kmalu nato so prispeli gasilci iz Ribnice in pripadniki JA. Kljub prizadevanju, da bi požar pogasili, se jim to ni posrečilo in je žaga pogorela. Komisija bo določila vzrok požara in škodo, ki jo je požar povzročil.

Zadnje čase prihaja skozi Ortnek mnogo izletnikov, ki so namenjeni na stari grad. Stari grad je oddaljen od Ortneka približno pol ure hoda. Od nekdaj mogočne utrdbe so sedaj ostale samo razvaline. Z gradu je zelo lep razgled po vsej Dolenjski, zlasti pa proti ribniški dolini.

B.

IZ LITIJE

Jugov ata iz Brega pri Litiji je trden možakar, to nam najbolje zagotavlja operacija na kili, ki jo je kljub visoki starosti zelo dobro prestal.

Ko je začel pred nekaj dnevi vidno pešati, je navdala svojce skrb zanj, zato kar niso bili veseli zdravnikovega nasveta — naj si da operirati kilo. Možakar pa je bil takoj dovzeten za to in se je odpeljal v spremstvu svojcev v ljubljansko bolnišnico. Operacija je dobro uspela in Jugov ata se zopet sprehajajo okoli svojega doma.

*

Amerikanec slovenskega porekla — Jože Bric, ki je obiskal pred nekaj dnevi zopet svoj domači kraj — Gradiške Laze pri Litiji, je izrazil željo, da bi čul zopet pristno slovensko pesem. Da bi sedemdesetletniku, ki se ni ustrašil naporov vožnje, da bi videl še enkrat svojo domovino, ustregli, je pevsko društvo KUD »Toni Premk - Sine« iz Litije obiskalo rodoljuba in mu zapelo nekaj slovenskih narodnih. Slovenska pesem, ki jo je čul po 40 letih zopet v svoji domovini, ga je globoko ganila, ko pa so mu zapeli ljubljenko »Domovina, mili moj kraj ...«, ki si jo je sam najbolj želel, so mu zablestele solze v očeh.

Slovenski rodoljub je pevce bogato pogostil in obdaril. Pri zakuski jih je seznanil s svojimi vtisi o novi, Titovi domovini in omenil, da je sicer pričakoval uspehe mlade socialistične države, da pa je bil zelo presenečen nad veličino teh uspehov. Nekaterim mladostnim tovarišem-kmetom, ki so se mu pritoževali, češ »ne živimo tako kot ti« — se je namrdnil: »Vi se ne zavedate, kaj imate, zaupajte vodstvu, zaupajte Titu — oni vas ne bodo izdali. Če boste podpirali svojo oblast, bo vaš kruh kaj kmalu slajši. Ne mislite pa, da je naše življenje res tako sladko, kot vam nekateri trobijo.«

»Domovina se je v teh letih zelo izpremenila. 40 let nisem videl domačega kraja, 40 let nisem videl svojega brata Franca in ni čudno, da sva se na kolodvoru zgrešila in šla vsak zase proti Lazam — toda vseeno se počutim v starem kraju zelo domače. Najraje bi ostal tu, a vežejo me družinske dolžnosti v novi domovini onkraj luže.«

jm

IZ LAŠKEGA

Sindikalno-umetniško društvo »Dušan Poženel« iz Rečice-Laško je organiziralo kulturni dan v Laškem. Na prireditve je povabilo vse zbore in godbe, ki bodo sodelovali na Trubarjevi proslavi v Velikih Laščah. Zaradi ovir vsi vabljeni niso prišli. Sodelovali pa so SKUD »Jože Lacko« iz Ptuja, mladinska godba iz Senovega in mešani zbor, godba na pihala »Hinko Smrekar« iz Ljubljane ter godba in mešani zbor »Lojza Hochkrauta« iz Trbovelj, moški zbor iz Dola pri Hrastniku in domače društvo.

L.

-

Odkup žita je v tem tednu v poljčanskem okraju zajel tudi že sektor iz okolice Slov. Bistrice, tako da se žito odkupuje že na področju 41 KLO v okraju. V ostalih 7 KLO bodo z odkupom pričeli prihodnji teden. Doslej je odkupljenih v okraju že nad 70% vseh predpisanih količin, poslovalnica Žitofonda iz Poljčan pa je izplačala pri oddaji žit kmetovalcem že nad 6 milijona dinarjev ter v isti vrednosti kmečkih bonov.

ZAKAJ GRADIMO VELIK FIZIKALNI INSTITUT?

Naš sodelavec se je obrnil na predstojnika fizikalnega instituta in člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti prof. dr. A. Peterlina in ga naprosil, naj bi odgovoril na nekatera vprašanja o organizaciji, razvoju in nalogah znanstvenega dela pri nas. Znanstvenik je pismeno odgovoril.

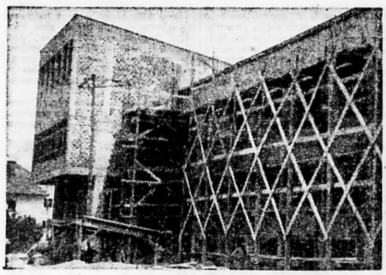

Predvsem bi radi pojasnili našim bralcem, kakšen pomen ima nastajajoči fizikalni institut Slovenske akademije znanosti in umetnosti in zakaj je tudi pri nas potrebno izrazito raziskovalno delo še izven univerze. Kakšen je program instituta?

»Neverjetno hiter razvoj tehnike v zadnjih letih označuje zlasti čedalje neposrednejši poseg fizike v tehniko vedno splošnejše uporabe znanstveno-raziskovalnih metod.

Povezava fizike s tehniko je prastara, saj je fizika nastala iz primitivne tehnike in je na drugi strani skoraj vsako večje odkritje v fiziki vodilo do novih panog tehnike. Toda prav značilna za klasično tehniko je njena sorazmerno velika odmaknjenost od fizike, ki služi le pri začetni izobrazbi mladega inženirja kot pomožno sredstvo za lažje razumevanje osnov njegove stroke, nima pa posebnega pomena pri reševanju tehničnih problemov samih. Posledica tega stališča je bilo le počasno prodiranje novih fizikalnih odkritij v tehnično uporabo in temu primerno precejšnja konservativnost v tehniki, ki je le prepogosto postajala čisto praktičistična veda. Splošni razmah znanstvenega fizikalnega raziskovanja v zadnjih desetletjih — ki ga je prav bistveno omogočila izčrpna uporaba res vseh dosegljivih tehničnih sredstev — je pa prinesel toliko odkritij, ki so silila k praktični uporabi v tehniki, da se je dotedanja slika prav kmalu popolnoma spremenila. Čedalje več fizikov se ukvarja s prenosom novih fizikalnih dognanj v tehniško prakso, nastajajo in z novimi sredstvi se v neslutenem obsegu povečujejo možnosti nadaljnjega znanstvenega iskanja. Prišli smo v pravi razvojni plaz, ki daje ogromne prednosti in moč tistim državam, ki se morejo po svoji tehnični zmogljivosti, po opremi svojih znanstvenih laboratorijev in po številu ter sposobnosti znanstvenih delavcev neomejeno udeleževati razvoja, in ki na drugi strani pušča dan za dnem v večji zaostalosti in nemoči vse tiste, ki tega ne zmorejo. Država, ki hoče vzdržati v ostri mednarodni tekmi, mora posvetiti dovolj sil in sredstev znanstveno-raziskovalnemu delu v fiziki. Zato nas ne bodo presenetili milijardni krediti za nove šole, fizikalne institute in raziskovanja v vseh modernih državah. Ta sredstva so namenjena zlasti čisto splošnemu raziskovanju, brez kakšne neposredne uporabnosti, ker je vse izkustvo pokazalo, da je vsako novo fizikalno spoznanje, čeprav se je zdelo na prvi pogled še tako abstraktno in neuporabno, v primernem času prispevalo svoj delež k močno praktičnim uporabam. Kdor tedaj misli na daljšo dobo, kdor preudarno planira, mora zato razen raziskav na neposredno koristne namene dovolj podpirati tudi čisto fundamentalne raziskave, ki skrbe za to, da se v prav kratkem času ne znajdemo v položaju brez prave perspektive.

To spoznanje je vodilo planerje naše gospodarske politike, predvsem ministra Borisa Kidriča, do odločitve, da se izdatno podpre fizikalno raziskovalno delo v vseh univerzitetnih središčih. Velika zaostalost v fizikalni opremi in izredno pomanjkanje primernega strokovnega kadra sta zahtevali prav posebno učinkovite ukrepe, da se čimprej povzpemo na raven, kakršno zahteva splošni razvoj gospodarske strukture vse države. V Ljubljani se je zdelo, da se bo zaželeni smoter dal najlaže doseči z ustanovitvijo posebnega fizikalnega instituta pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki ima osnovno nalogo prav dvig in podpiranje znanstvenega dela v zvezi s preobrazbo države v gospodarsko in socialno napredno deželo. S takšno rešitvijo odpadejo vse te težave, ki bi jih srečali pri razširitvi obstoječih fizikalnih institutov pri univerzi ali na visokih šolah, kjer so odločali vse preveč vzgojni moment, vprašanje prostorov in razne druge povezave. V tako sproščeni obliki — instituti pri akademiji so v vseh svojih znanstvenih in tehniških funkcijah neprimerno bolj neodvisni in gibljivi — je bilo mogoče takoj začeti uresničevati širokopotezni program — zidati ustrezajoče prostore, nakupovati aparate in opremo ter zbirati in pripravljati znanstvene delavce za novi institut.«

Kako napredujejo gradbena dela in kakšne so značilnosti ureditve novega instituta?

»Zidava novega instituta se ob res izdatni podpori naših republiških in zveznih oblasti bliža svojemu zaključku. Ob koncu koledarskega leta se bomo verjetno že mogli vseliti v nove prostore in začeti montirati opremo ter aparate. Nova stavba bo imela dovolj prostorov, da se v nji razvijejo vse tiste panoge fizike, ki so potrebne za splošno delo pri vsakem fizikalnem problemu, in zlasti še tiste, ki nastopajo pri jedrski fiziki. Poseben pospeševalnik bo dajal delec velike energije, potrebne za jedrske reakcije, ki vodijo do nevtronov in do umetno radioaktivnih snovi. Za meritev nevtronov in za delo z radioaktivnimi snovmi potrebujemo zelo različne števne in registrirne naprave, ki so na splošno obsežni elektronski aparati. Za potrebno čistost izhodnih snovi in dobljenih produktov ter za delo z njimi morajo skrbeti v skladnem sodelovanju kemijske in fizikalne metode. Tu pridejo v poštev spektroskopija in rentgenska analiza, ultrakemija, delo v skrajnem vakuumu itd. Razen narejenih aparatov, ki morejo rabiti za bolj splošne probleme, si bo institut moral sam sestavljati po lastnih zamislih in v svojih delavnicah aparate za reševanje vseh tistih posebnih nalog, ki so nujno povezane z vsakim raziskovalnim znanstvenim delom, kjer gre povečini za to, da z izboljšanimi, za nalogo nalašč prikrojenimi sredstvi izvabimo naravi novo skrivnost.«

Kaj so glavne naloge instituta akademije in v čem se razlikujejo od nalog fizikalnega instituta na univerzi?

»Prava naloga novega fizikalnega instituta je gojitev moderne fizike, v katero spada predvsem jedrska fizika, dalje vzgoja mladih fizikov, ki so pravkar končali svoje študije, v samostojne znanstvene delavce, tako da bodo mogli s pridom sodelovati pri reševanju nalog v zvezi z delovnim programom instituta in jih bo industrija mogla uporabiti v svojih raziskovalnih laboratorijih. Izkušnje po vsem svetu so pokazale, da je najboljša priprava za delo pri reševanju praktičnih problemov industrijskih laboratorijev prav res na pol vodeno, na pol samostojno znanstveno, pri katerem moraš premagovati celo vrsto materialnih ovir, se naučiti številnih tehnik, kritično primerjati in izbirati podatke v literaturi ter strogo presojati svoje izsledke. V dveh, treh letih takšnega dela si more prizadeven delavec pridobiti toliko izkušenj, da se z res znanstveno metodo loti že sam uspešno novih nalog bodisi v institutu samem bodisi v tovarniškem laboratoriju. Pri tem upamo v ljudeh premagati njih strah pred objavljanjem lastnih izsledkov in tako doseči, da bomo tudi po obsegu in vsebini znanstvenih publikacij dosegli na svetu mesto, ki nam upravičeno gre. Dandanes je naša dežela na žalost med tistimi, ki v fiziki neverjetno malo publicirajo.«

Kako boste rešili pereče vprašanje kadra za novi institut?

»Institut potrebuje po naših pojmih izredno mnogo visoko kvalificiranih strokovnjakov, tehnikov, mehanikov in drugega osebja. Najtežavnejše vprašanje bo nedvomno prav to, kako si naj priskrbimo te ljudi, ki jih dandanes še tako zelo primanjkuje. Le v prav tesnem sodelovanju s fizikalnim institutom na univerzi in tehnični visoki šoli bo mogoče najti pametno rešitev. Z ustanovitvijo znanstveno-raziskovalnega fizikalnega instituta bo mogoče zaposliti vse številne mlade ljudi, ki jih zanimajo fizikalni problemi in jih mika lastno raziskovalno delo. Teh je mnogo med študenti elektrotehnike in kemije, ki so si izbrali svojo stroko prav zato, ker je najbližja fiziki — za katero sámo se niso mogli vpisati — saj takšne praktične skupine doslej še ni bilo. Tem ljudem je seveda treba dati tisto fizikalno izobrazbo, ki jim primanjkuje in brez katere si ni mogoče misliti uspešnega dela v fiziki. To se bo dalo najhitreje doseči v tesnem sodelovanju s fizikalnim institutom na univerzi in na tehnični visoki šoli, ki sta urejena prav za strokovno in znanstveno vzgojo mladih fizikov. Sodobneje opremljeni fizikalni institut akademije bo zdaj omogočil, da se bo študent že pred diplomo seznanil z modernimi metodami in aparati, tako da bo poznal fiziko ne samo iz knjig in predavanj, marveč tudi iz praktičnega dela, kar mu bo šele nudilo pravo sliko o metodah in sredstvih eksperimentalnega fizikalnega raziskovanja.«

Kako se naloge instituta prepletajo s sedanjimi našimi splošnimi nalogami socialistične graditve in ali uživate pri svojih prizadevanjih dovolj razumevanja?

»Zastavljene naloge so velike, število sodelavcev pa majhno in tako bo še dolgo ostalo, ker moremo po sedanjih vpisih na univerzi in tehnični visoki šoli sklepati, da se bodo razmere bistveno spremenile šele v dveh do treh letih. Zato je uspeh mogoč le ob iskrenem sodelovanju vseh fizikov. Gmotna sredstva so tu oziroma bodo kmalu prišla. Nalog je toliko, da se ni bati, da bi bilo dela in možnosti za zaposlitev premalo

Institut bo še dolga leta samo za svojo potrebo absorbiral vse mlade ljudi s fizikalno nadarjenostjo in sposobnostjo za znanstveno delo. V nekaj letih je pričakovati, da bo mogel ob dovolj povečanem številu delavcev uspešno pomagati naši industriji pri vseh tistih problemih, ki slonijo na uporabi fizikalnih metod, ter začel pošiljati na teren tudi že prve strokovnjake, ki si bodo med vztrajnim in natančnim institutskim delom pridobili znanstveno samostojnost ter razgledanost za koristno pomoč v industrijskih laboratorijih.

Na poti do tega smotra je seveda še nadalje potrebna vsa pomoč naše oblasti, ki nam je z dosedanjim podpiranjem omogočila premagati začetne težave pri zidavi, priskrbovanju opreme in zbiranju sodelavcev ter s tem pokazala, kako pravilno razume povezavo znanosti s tehniškimi problemi. Le v socialistični družbi, ki načrtno vodi svoje gospodarstvo, je mogoče takšno sodelovanje z dovolj daljnosežnim programom, ki bo moglo aktivizirati domače ustvarjalne sile in jih z veliko perspektivo zajeti v delo za splošni gospodarski dvig.« Sn

»Prelepi trg, prekrasni trg v dolenjski metropoli . . .«

Tile hudomušni Kettejevi verzi so mi rojili po glavi, ko me je zadnjo nedeljo zopet nosilo po Novem mestu. Res, da mu ga po obširnosti ni para med trgi naših podeželskih mest, do zadnjega pa mu tudi ni bilo para po zanemarjenosti. Sedanji Mestni ljudski odbor se je v zvezi z regulacijo trga in njegovim tlakovanjem lotil hvalevredne naloge v sporazumu z lastniki hiš in jihovimi prispevki, po nekem načrtu obnoviti tudi pročelja hiš in tako dati trgu vendar enkrat dostojno obličje.

Ko sem v mladih dneh prelistaval Vrhovčevo Zgodovino Novega mesta, mi je ob njegovem pripovedovanju zrastla pred očmi nekdanja podoba trga, kot je nastala takrat, ko je bilo Novo mesto še važno tržišče za vso Dolenjsko stran in še sosednjo Hrvatsko povrhu. Takrat so si novomeški trgovci in obrtniki postavljali hiše tako, da so jim bili na pročeljih vzidani vzdolž hiš hodniki, katerih oboki so sloneli na delom zidanih, po večini pa kamenitih, bolj ali manj lepo obdelanih stebrih. Radovednost me je gnala, koliko tega je morda ohranjenega. Že takoj spočetka se mi je oko ustavilo na Bergmanovi hiši, kjer so arkade še ohranjene, čeprav nekoliko pokvarjene zaradi cementne preobleke, ki pa je bila menda zaradi pojavljajočih se razpok v stebrih nujna. Pri sprehodu ob hišah pa so mi pokazali še dobro ohranjeni arkadni steber v nekdanji Seidlovi hiši, ki so ga izluščili pri sedanji obnovi fasade, kjer se mi pa način, kako je nakazan lok nekdanjega oboka, ne zdi čisto posrečen. Takoj na nasprotni strani, v soseski sedeža MLO — rotovža — pa je eden stebrov zelo dobro viden in na hiši se pozna, da so tudi ostali stebri in loki še dobro ohranjeni, čeprav zazidani. Pa sem si mislil, ali ne bi bilo za ta široki trg lepo, če bi pri bodoči obnovi te hiše poizkusili odpreti stare arkade, ali pa jih izluščiti vsaj toliko, da bi stebri izstopili v vsej svoji plastičnosti obenem z obočnimi loki. To bi se zaradi debeline zidov lahko zgodilo brez zmanjšanja lokalov, ki so za temi oboki. Prijatelj moje mladosti, ki mu je prijazna Cvičkarija primerno izostrila jeziček, sicer pravi, da bo pri teh stvareh spet razsutih nekaj košev besedi, jedro stvari pa bo menda le v tem, da bo za tako »izvenprogramsko« delo treba najti — kritja. Morda bi pa Zavod za varstvo spomenikov v Ljubljani tu rekel kakšno zvenečo besedo? In Dolenjski muzej?

Drugo, kar mi je pri pohajkovanju po trgu padlo v glavo, je nekdanji vodnjak. Kdor rad poslušaš ono prelepo sesem o trudni noči in sanjavi luni, ki beži čez mestni trg (poleg Prešernove brez dvoma najlepša slovenska podoknica), boš danes zastonj iskal ono »broneno kotanjo«, v kateri je šumljajoča voda rušila pokoj noči in se ob Kettejevi srčni bolečini brezskrbno s tihim vetercem igrala. Pa med nami in na uho: ona »bronena« kotanja je samo Kettejev okrasek. Saj je bil ves vodnjak vlit iz železa leta 1860 na Dvoru ob Krki, ampak v okras Novemu mestu je pa le bil. In mlade zaljubljene oči vidijo toliko čudovitih stvari, ki jih nikjer ni in nikjer ne bo!

Odkar so novomeški mestni očetje l. 1903 prodali takratnemu profesorju zgodovine Kasparju Pamerju — morda se bo kak njegov učenec še spomnil, kako je Pamerjev Krištof Kolumb »dampfal« v Ameriko! — da ga je poklonil svojemu rodnemu mestecu Trabergu na Zg. Avstrijskem, je ploščad novomeškega Glavnega trga brez okrasja. Sicer je nekaterim to kar prav, ker mislijo menda, da bi bil ta konec trga najbolj prikladen za postajališče in premikališče tovornih avtomobilov Pa bodo, upajmo, Novomeščani našli za to le kak bolj pripraven kraj! Novomeščan arhitekt Mušič Marjan, profesor tehnične visoke šole, ki pri načrtih za obnovo vneto sodeluje, je nekoč, kot razberem iz knjižice »Dolenjska«, izšle menda l. 1938, že napravil načrt, po katerem naj bi se fontana na trgu obnovila v kamnu kot spomenik Janezu Trdini. Zdaj v Novem mestu iščejo, kam naj bi postavili spomenik padlim borcem za osvobojenje. Nekateri trdijo, da bi bilo mesto na trgu čisto prikladno. Morda. Sicer imajo oni, ki bi radi videli spomenik na sedanjem Florjanskem trgu z edinstvenim pogledom na gotsko arhitekturo kapiteljske cerkve v ozadju morda najbolj prav, vendar je spet prav, da tak spomenik ni čisto odmaknjen in skrit. Morda bi se za spomenik borcem našlo mesto ob preurejanju Ljubljanske ulice, ki se bo, kot kažejo križem kražem razriti jarki v tej novomeški »magistrali«, kmalu začelo. Stavim pa, da bi Novomeščanom in drugim bilo kmalu všeč, (godrnjali pa bodo, da jih ne bo prenašati, pravi moj novomeški prijatelj), če bi sčasoma na kraju nekdanjega železnega vodnjaka bila postavljena nova, kamenita, morda celo res bronena kotanja, ki naj bi z žuborečo vodo oživljala trg, bila pa obenem lahko lep in trajen spomenik ne Janezu Trdini, ki je veliko bolj povezan s podeželjem kot z mestom — ampak ravno **Dragotinu Ketteju.** Saj bi fontana zopet šumljala tam, kjer je najbrže Kette trikrat slonel, da so mu misli hitele pod bližnje okno nje, ki je »bivala sredi teh prostorov«.

Živo se spominjam iz polpreteklih dni okupacije, da so na novomeškem trgu, na spomlad 1944, če se ne motim, okupatorji in njihovi hlapci celo obešali partizane. Spominjam se fotografije, ki kaže to obešanje na trgu nasproti rotovža. Pri kapiteljski cerkvi sem videl ležati steber, lepo obdelan, z poševno zavitimi plitvimi žlebi, ki je nekoč bil eden opornikov arkad prav v bližini kraja zločina. Zakaj ga ne bi postavili na to mesto s primernim napisom? Zdaj ko bodo trg urejevali, bi bilo dobro misliti tudi na take stvari, ki ne stanejo veliko, trg bi pa veliko pridobil.

»Misliš, da tega ne vemo in na to ne mislimo?«, me je zafrknil moj novomeški cvičkarski bratec in jo nekam užaljeno potegnil proti prijaznemu vrtu gostilne na Bregu, da sem ga komaj dohajal.

Janez Hudnik

Ob skrivnostni Krki sanja Kettejevo mesto

Po domovini

Turneja srbskega simfoničnega orkestra. Simfonični orkester LR Srbije bo odpotoval jutri na Cetinje, kjer bo v sredo sodeloval na svečanostih ob 100-letnici Njegoševe smrti. Orkester šteje 85 članov. S Cetinja bo nadaljeval turnejo v Kotor, Dubrovnik, Mostar, Sarajevo in Zenico.

V hrvatskih letoviščih je bilo letos na počitnicah 80.000 otrok. V 195 sezonskih letoviščih Hrvatske je bilo letos brezplačno 15 do 20 dni na počitnicah okrog 80.000 otrok iz vseh krajev Hrvatske, dalje iz Slovenije, Srbije, Bosne in Hercegovine, Vojvodine in Makedonije. Letovišča so bila večinoma ob obali Jadranskega morja. Razen naših otrok so bili na počitnicah tudi otroci iz zamejstva in sicer okrog 100 otrok Gradiščanskih Hrvatov, okrog 400 iz STO ter nekaj otrok iz Francije, Belgije, Švice in Amerike. Stroški so znašali okrog 60 milijonov din. Za vsakega otroka je plačala država okrog 100 din dnevno. Tudi letos so imeli otroci dobro in izdatno hrano, ki je šla delno iz garantirane preskrbe ter iz pomoči organizacije CARE. Nekatera živila, kakor sir, polenovko in riž, pa je dal Mednarodni dečji fond. V vsakem letovišču so bili zdravniki, medicinsko osebje in vzgojitelji, ki so skrbeli za zdravstveno stanje in vzgojo otrok.

Reka ima osem trolejbusov, dobila pa bo še dva. S posredovanjem »Istra Import-Eksport« so uvozili na Reko iz Italije že osem trolejbusov, do 15. septembra pa bo dobila Reka še dva, tako da bodo njene potrebe glede prometa po mestu zadovoljene.

Za sardele so dobili avtocisterno. Iz Italije so pripeljali te dni v Opatijo avtocisterno za škropljenje ulic, kombinirano z gasilsko brizgalno in napravo za čiščenje kanalov. Cisterno so naročili za mesto Zader. Devize za nakup te praktične kombinirane naprave so dobili za izvožene nasoljene sardele.

Otroci Gradiščanskih Hrvatov so bili na počitnicah na Hrvatskem. V otroškem letovišču v Selcah je bila mesec dni na počitnicah druga skupina otrok gradiščanskih Hrvatov. Ko so se vračali, so se mudili dva dni v Zagrebu, kjer so si ogledali znano otroško zabavišče v Maksimiru in pionirsko mesto.

Priprave na tretjo kmetijsko razstavo v Novem Sadu končane. V Novem Sadu so končali priprave za tretjo kmetijsko razstavo. Obiskovalci bodo lahko videli lepo plemensko živino in drobnico, perutnino, malone vse sladkovodne ribe, vse vrste sadja, sočivje in žita, mlevske izdelke, skratka vse, kar more pokazati napredno kmetijstvo. Poseben del razstave bo posvečen zaščiti rastlin in boju proti raznim škodljivcem. Prvikrat bodo letos sodelovali na razstavi tudi vrtnarji, ki bodo razstavili najlepše cvetje. Industrijska podjetja pa bodo razstavo bogato založila s kmetijskimi stroji. Letos bo kmetijska razstava v Novem Sadu hkrati sejem, ker bodo malone vsi razstavni predmeti na prodaj. Razstavo z živinskim sejmom bodo odprli v nedeljo 9. t. m.

Črnogorska bolnišnica je dobila iz Amerike röntgenski aparat. Tovarna »Westinghouse« v New Yorku je sporočila, da bo v kratkem izdelala röntgenski aparat za bolnišnico v Risnu v Črni gori. To bolnišnico so zgradili s prostovoljnimi prispevki Amerikancev jugoslovanskega porekla, ki so se že pred mnogimi leti izselili v Ameriko.

Novo delo Ivana Meštroviča. »New York Herald Tribune« poroča, da kleše sloveči jugoslovanski kipar Ivan Meštrović, ki živi v Združenih državah Amerike, velik granitni spomenik, posvečen spominu na 6 milijonov Židov, ki so padli kot žrtve nacističnega terorja. Spomenik bo stal v New Yorku.

Jugoslovanski filmski tedniki v ZDA. Čikaški klub prijateljev nove Jugoslavije je organiziral v Chicagu večjo kulturno prireditev z jugoslovanskimi narodnimi pesmimi in tedniki iz Jugoslavije. Naši izseljenci so z velikim zanimanjem gledali jugoslovanske filmske tednike. Najbolj so bili navdušeni za tednike, ki so prikazovali dalmatinsko obalo in borce jugoslovanske vojne mornarice v sprevodu. Na pobudo Slovensko-ameriškega društva je bila v Clevelandu prireditev v korist mater z otroki v Sloveniji.

Reške sindikalne organizacije se pripravljajo na drugi kongres ZSJ. V sindikalnih organizacijah reških podjetij in ustanov so se začeli pripravljati na II. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, ki bo v Zagrebu 6. in 7. oktobra. V počastitev kongresa bodo sindikalne podružnice tekmovale v organizacijskem delu in proizvodnji, zboljšanju kulturno-umetniškega dela itd.

Beograjski zoološki vrt je imel letos že 500.000 obiskovalcev. Beograd je dobil živalski vrt šele leta 1936. Zgradili so ga na Kalemegdanu, kjer stoji še zdaj. Leta 1941 med bombardiranjem so bile ubite žirafe, vojaki pa so pobili vse mesojedce, ker so se bali, da ne bi ušli. Leta 1944 pa je bil živalski vrt zopet hudo poškodovan med bombardiranjem in uličnimi boji. Takrat je padlo nanj nad 20 bomb, ki so ubile več levov, bizonov, velblodov, zeber, nojev, belih in črnih medvedov ter lam. Čeprav nima redkih živali, ki jih je imel pred vojno, kakor so tigri, žirafe, in sloni, ga obišče dnevno okrog 2000 ljudi. Letos je imel beograjski živalski vrt že okrog pol milijona obiskovalcev.

»Izdelujte, kolikor vam je največ mogoče«

Strokovnjaki so mi pritrdili na vprašanje, ali je res mogoče prihraniti na leto več milijonov dinarjev z dobrimi loščili (keramini) za čevlje. Pripomnili pa so, da prav nič ne prihranimo, če uporabljamo namesto dobrih loščil slabša, ki usnju škodujejo. Poudarili so, da naša država mora še uvažati kože ali usnje (če kož ne dobi), včasih pa celo čevlje, čeprav bi mogle naše usnjarne dati dovolj usnja za vse naše potrebe, nimajo pa dovolj surovin — kož. Marsikdo ne ve, da po vojni porabimo več usnja in čevljev tudi zaradi tega, ker doslej ni bilo dovolj dobrih sredstev za vzdrževanje ter varovanje usnjenih izdelkov. Nič čudnega ni, če n. pr. direktor neke tovarne loščila za čevlje kupuje za svojo potrebo kremo druge, ljubljanske tovarne, ker se pač dobro zaveda, da njegovi izdelki nikakor niso kakovostni.

Prejšnje vodstvo tovarne kemičnih izdelkov »Ilirija« v Ljubljani je dalo na trg slab »Sidol«; gospodinje se še zmeraj branijo čistilnega sredstva pod tem imenom, čeprav ni več slabega izdelka naprodaj. Kakovost industrijskih izdelkov ni več postranskega pomena. Naši potrošniki se tudi začenjajo zavedati, da je mogoče kaj prihraniti le s kakovostnim blagom, čeprav je dražje. Še pomembnejše je, da se tega zavedajo tudi proizvajalci. Kot zastopnik potrošnikov sem zato obiskal »Ilirijo«, da se pozanimam, kaj in kakšno blago tovarna nudi. Nekoliko sem bil presenečen že pri vhodu; malodane pa bi vprašal, ali je še tu stara tovarna, zakaj kjer so bile poprej zanemarjene, s plevelom poraščene groblje, je zdaj park. Mimogrede sem zvedel, da je celo sam novi direktor zavihal rokave in urejeval okolico tovarniških poslopij. Toda v tovarni ga je čakalo še mnogo več dela.

»Ilirija« je v resnici precej nenavadna kemična tovarna: ustanovili so jo leta 1908, pa je šele zdaj dobila laboratorij, ki to ime zasluži. Prejšnji »laboratorij« ni imel niti vodovodne napeljave. Ko sem stopal v obrate, se mi je povsod zdelo, da so prostori novi. V resnici se v prenovitvah in preureditvah kaže le skrb novega vodstva, da bi razmeroma majhna tovarna, ki se na tesnem zemljišču ne more širiti, popolnoma izkoristila svojo zmogljivost ob najugodnejših pogojih za delavce in tehnološki proces. Presenetilo me je, da sem v tovarni naletel tudi na obrat za kozmetične izdelke, saj o kozmetični industriji v Ljubljani redko govorimo. Tu izdelujejo prav vse, kar spada v kozmetiko, razen mila in zobne paste. Izdelovali so tudi kolonjsko vodo in izdelke, ki vsebujejo špirit. Letos pa niso prejeli niti litra špirita, zato se morajo ravnati po tem, kakšne surovine imajo. Ob tej priliki sem tudi prvič videl proizvodnjo glavnikov, ki jo je v »Iliriji« organiziral vodja obrata Hribernik. Glavnike izdelujejo iz surovega gumija s primernimi primesmi. Mehko tvarino stisnejo v močni stiskalnici med pločevinastima modeloma (koster), surovi gumij pa se spremeni v trdega v posebni peči. Trde plošče razrežejo, s posebnim strojem narežejo zobe, glavnike polirajo in končno zavijejo po tucatih. Izdelujejo več vrst glavnikov. Kakovost se je v dveh letih proizvodnje zelo izboljšala.

V vseh oddelkih je precej življenja, pač pa počivajo stroji že pol leta v obratu za proizvodnjo sveč. Ni surovin — parafina. Nad tri tisoč kilogramov sveč bi mogla tovarna dati v 24 urah. Sveče so še zmeraj zelo iskano blago.

Tovarna mora uvažati okrog 80% surovin. Ker surovine neredno prihajajo ali jih za nekatere izdelke dalje časa sploh ni, je prava umetnost, stalno preusmerjati proizvodnjo tako, da ni treba odpuščati delavcev in da tovarna kljub vsemu kolikor mogoče ugodi potrebam potrošnikov. Gospodinje vprašujejo po dobrem parketnem loščilu (ki bi ga prenesel vsaj manj občutljiv nos in zdrava pljuča); »Ilirija« bi potrebovala predvsem vosek. V Nemčiji imajo dovolj razmeroma cenenega sintetičnega voska, ki je celo boljši od naravnega. Posamezni nakupovalci surovin v tujini pa očitno ne poznajo potreb naših tovarn, saj pogosto kupujejo drago, manj primerno ali sploh neprimerno blago. Kritična surovina je parafin; če bi naša industrija nafte letos že dosegla proizvodnjo, ki je določena za konec petletke, bi bilo dovolj domačega parafina. Pri uvozu pa smo računali, da je domače surovine že dovolj, čeprav je še ni. Potrošniki po vsej državi zelo cenijo loščilo za čevlje, izdelek »Ilirije«. Nobena druga tovarna v državi nima boljšega izdelka. Povedali so mi: Samo za osem dni imamo škatel za kremo. Tovarna »Saturnus« jih ne izdela dovolj, ker ne prejme pločevine z Jesenic. Rekli so nam, naj bi mi posredovali za pločevino. — Ko bodo te vrstice objavljene, se utegne zgoditi, da v »Iliriji« marljive roke delavk ne bodo mogle polniti škatlic. — Videl sem delavke pri polnjenju stekleničk s črnilom, pri izdelavi polirne kreme, muholovk, klorovega apna itd.

Vsak petek se v tovarni sestanejo na tehnični posvet, ki se ga udeležijo razen inženirjev direktor, predsednik upravnega odbora podjetja in predsednik delavskega sveta. Najprej pretresejo proizvodni program in položaj za prihodnji teden s komercialnega stališča. Presodijo, kako bo treba preusmeriti proizvodnjo in uporabiti delovne moči, nakar sklepajo in sestavijo zapisnik. Vse gre navadno gladko in v vsem kolektivu vlada kar nenavadna sloga.

Da pa tovarna redno obratuje in tudi napreduje, ni nikakor le sreča; za tem se skriva mnogo delavnosti in iznajdljivosti njenih najboljših ljudi, od direktorja, inženirja do vodij obratov in posameznih delavcev. V laboratoriju izkušen inženir neutrudno išče rešitev številnih nalog, da tovarna stalno uvaja nove vrste izdelkov. V laboratoriju pa delajo tudi mnogo analize za potrebe drugih podjetij in ustanov. Za »Ilirijo« je značilen naslednji primer: Dne 2. avgusta je pisalo podjetje »Plamen« iz Krope, ali bi »Ilirija« mogla začeti izdelovati Parkerjevo sol, ki jo potrebujejo za prevleko kovanih železnih izdelkov, da ohranijo naravno črno barvo in ne rjavijo. Doslej so morali sol uvažati. Dne 12. avgusta je »Ilirija« odposlala v Kropo vzorec Parkerjeve soli. Dne 15. avgusta pa so pisali iz Krope, da se je izdelek obnesel in naj tovarna izdeluje kolikor mogoče največ soli. Eden največjih uspehov tovarne v zadnjem času pa je uvedba proizvodnje »magnoksa«, zaščitnega sredstva za pleskanje lesa, ki ga je tako mogoče zavarovati pred ognjem. Tovarna more takoj izdelati 50.000 kg magnoksa, kar je dovolj, da prepleskajo 5 hektarov lesa ali sten oz. stropov itd. S tem les požlahtnijo, dajo mu lastnost, ki je po naravi ne more imeti. — V urejenem laboratoriju »Ilirije« pa bo nastalo še marsikaj presenetljivega in čedalje več bo naročnikov, ki bodo pisali: »Izdelujte novih izdelkov, kolikor vam je največ mogoče!«

Prvi kilometri proge Breza—Vareš

Pravkar so položili prve 3 km tira na prvi razdelilnici nove normalnotirne proge Breza—Vareš, ki bo povezovala Vareš s progo Šamac—Sarajevo in s tem tudi velikanska nahajališča železne rude s plavži metalurškega kombinata v Zenici. Vsa ta razdelilnica, dolga 7 km, bo končana sredi oktobra. Sedaj dokončujejo zadnje objekte — predor št. 3, dolg 194 m, in most z lokom 23 m. Tudi na drugih treh razdelilnicah mrzlično delajo, izvzemši na velikem viaduktu. Do sedaj so že opravili 65% del, saj so delavci povprečno presegali normo za 50 do 60%. Železniško gradbeno podjetje št. 1, ki izvaja dela na tej progi, je dobilo nedavno za dosežene uspehe nagrado od zvezne vlade.

Proga Breza—Vareš bo imela velik pomen za razvoj metalurgije, ker bodo po njej vsak dan prevažali 2000 ton železne rude za Zenico. Gradbena dela so zelo težavna, saj ima na 1 km 25 m vzpona, številne vseke, mostove, nasipe, podporne zidove ter 21 predorov v dolžini 1800 m. (Tanjug)

Komunike ministrstva za notranje zadeve

Dne 28 avgusta 1951 je prišlo v Kamniški Bistrici do hude nesreče, pri kateri sta izgubila življenje tov. Bregar Mirko, zastavnik UDV iz Kamnika in tov. Sober Avgust, šofer Predsedstva vlade. Ko sta omenjena tovariša sedela pred Domom v Kamniški Bistrici, je prišla do njiju vojaška patrulja iz Logarske doline, ki je zasledovala dve osebi, osumljeni pobega ter zahtevala legitimacije. Zaradi nesporazuma pri legitimiranju je vodnik KNOJ-a Pavnof Nikola uporabil orožje iz neposredne bližine ter tako povzročil opisano nesrečo. Komisija, ki je na kraju samem izvedla preiskavo, je izročila oba obmejna organa vojaškemu sodišču. — Iz pisarne Min. za notranje zadeve.

10. SEPTEMBRA V LJUBLJANI
ŽREBANJE DRŽAVNE LOTERIJE
Kupite srečke pravočasno!

Še nekaj besed o Tavčarju

Veliko slave se je izpelo v teh dneh dr. Ivanu Tavčarju: nekaj resnične ljubezni — ta je zares vžgala, nekaj praznega pompa — ta je pozabljen. Kot njegov najožji rojak — dvajset minut, pa sem ob njegovi tihotni kapelici na Visokem, tričetrt ure, pa sem pred njegovim rojstnim domom v Poljanah — skoraj ne morem molče mimo njegovega slavja. Ne bom se spuščal v analize njegovega značaja, njegovih del, v presojanje njegove politične pozicije in vloge v slovenski družbi — da bi se ne zdelo, da zavezujem jermenček na Apelovi podobi — zazrl se bom vanj kot rojaka, kot pristnega sina poljanske zemlje.

Ko sem pred leti prebiral Tavčarjevo zbrano delo, so me prešinjala nenavadna doživetja. Kakor je bilo v daljni tujini zame nekaj posebnega, če sem zaslišal domačo besedo, tako sem bil tu vesel slik iz domače, rodne zemlje, ki so se od otroških let vrasle in zrasle v mojo duševnost, kakor se vraste in vpije v človeka materina beseda. Vsa je zaživela v meni Poljanska dolina, taka kot je bila, taka kot mora ostati. Pred oči mi je silila postava umetnika Tavčarja in gledal sem ga, kako stoji razkoračen s puško in divjim petelinom kje tam pri Sv. Volbenku in se zazira gori po dolini, ki jo obsevajo žarki jutranjega sonca. Začutil sem živo podobo poljanskega človeka, ki je dotlej živel v meni kot podzavestna slutnja, kot brezobličen obris.

Tavčar je bil vse življenje neraz družno povezan s svojo dolino. Ta povezanost, se zdi, je bila vseskozi enakega značaja. Kot otrok jo je užival spomladi v češnjevem cvetju ali v pisanih travnikih ali nerazcenjeni ali nerazcenljivi nagnjenosti do lastnega skromnega doma in ljubeče matere v njem. Kot študent je ni ljubil drugače: kako živo vre na dan ta mladostni ogenj — ljubezen do doline — iz Tavčarja še v poznih letih v njegovem Cvetju v jeseni! Enako jo je ljubil, ko je pozneje kot advokat, politik in umetnik ocenem skakal po bregovih Sore in lovil ribe ali pa s puško na rami preganjal divjačino, zalezoval divjega petelina. Hočem povedati: Tavčarjeva ljubezen do doline je nekaj elementarnega. V njej se sproščajo tisti vitalni, ognjeviti sokovi v njem, ki se jih je nasrkal iz te zemlje same. To ni bila toliko ljubezen »spoznanja«. Zame je Tavčar kot Poljanec tip tistega prirodnega človeka, človeka, ki živi ves zraščen s svojo zemljo, ves vraščen v njo, tako da se je njegova misel spojila z njegovo zemljo v eno, da se je oboje stopilo v eno bitnost. Ta Tavčarjev odnos do narave in pojavov v njej in ob njem je neredko dobil odraza v njegovem umetniškem ustvarjanju. Omenili smo že Cvetje v jeseni in kako živo vre iz Tavčarja ta ognjeni dih narave v ciklu novel v Zali ter ne drugačen, čeprav morda v drugi obliki, se iz drugih njegovih del o naši protestantski preteklosti. Vemo: Tavčar je romantik. Narava ga je jasno in odločno obdarila v to smer. Vidim ga, kakor se razgleava njegova mehka notranjost ob pogledu na svojo dolino, kako je zavzet nad to lepoto, ki jo obžarja blesk najobsežnejše povezanosti z njo, in kako se mu istočasno z njo vsiljuje bleščeče romantičen besedni izraz, ki jo bo vklenil vanj. Vidim ga tudi, ko je prizor mimo, kako se posmehne tej svoji sanjavosti in se požene z okovanimi čevlji po grušču navzdol. V Tavčarju je živel dvojnik: umetnik in praktik — izraz poljanskega kmeta, kmetica, ki se utrujen sredi njiv zamisli v smisel svojega dela.

Tavčarja gledam, kako v svojem dvorcu na Visokem v polmračni sobani pripoveduje svoji soprogi zanimivosti, čudovitosti iz poljanske preteklosti. Bleščeča beseda, sijajni izrazi, in kako pripovedovalec zažari, ko vidi na zresnjenem in začudenem obrazu gospe, da se mu je posrečilo vzbuditi živo zanimanje. Ta bogato opremljeni dvorec in življenje v njem pa mu postaja simbol nekega tujinstva sredi te skope, kamenite, uporne zemlje, sredi teh kmečkih domačij. Kakor je Tavčar, kot smo videli, proniknil v prirodni svet domače doline, se zdi, da ni tako globoko proniknil v človeka, ki se peha po njej. Veliko nerazumevanje bi pokazali in delali krivico, če bi kakorkoli hoteli odtrgati Tavčarja od tega človeka. Saj je bil velikopotezen družabnik! Užival je v pogovoru z najpreprostejšim človekom, se mu smehljal in kdo bi mogel tajiti, da ga ni — ljubil! Usodno je bilo le to, da je prihajal k njemu iz gosposkega dvorca. Tega dvorca sin preprostega kmetiča ni podedoval. Dobil ga je kot oporoko za svojo politično in svetovno orientacijo z uvrstitvijo v slovensko liberalstvo. S tem je bila njegova umetniška misija, ki seveda globoko korenini, in to je treba podčrtati, tudi v njegovi naravi, v njegovi specifični, umetniški individualni rasti, za vedno začrtana. Tavčar je v tem pogledu kot umetnik ostal nekje na periferiji. Kako čudoviti so ljudje v nekaterih njegovih delih, kako plastični na pr. v Slikah iz loškega pogorja! Kot umetnikov rojak, kot Poljanec, začutim v teh zadnjih, če jih oprostim vseh enkratnosti, vseh individualnih potez, sebe samega, hočem reči, da se po teh ljudeh pretakajo sokovi ene in iste poljanske zemlje, ki sicer zabrstevajo v individualno svojske značaje, a vendar ne morejo zatajiti, ne, da so izšli iz rok istega avtorja — s tem bi mu delali krivico — marveč, da so poganjki, katerih korenine se vraščajo v ista sočna, čeprav skopa tla. A prav ob njih začutim boleče pomanjkljivost. Umetnik se sklanja k njim le iz svojega lepega dvorca: gleda jih, spoznava jih, pronica vanje, a umetniška prodirnost se razbije ob neprodorni steni umetnikove politične in socialne orientacije. Ves kričeči obup, vsa silna življenjska problematika, vsa osebna razbolelost v teh ljudeh ne pride do izraza in ostaja nerešena. Zgovorna priča tega Tavčarjevega umetniškega in splošno življenjskega zadržanja je njegov odnos do velikega Cankarja. Tu sta se srečala, ali bolje »parirala« dva povsem nasprotna si svetova. Na eni strani glasnik »ponižanih in razžaljenih«, na drugi strani pa v romantični blesk zasanjani umetnik. Seveda tako zadržanje je pri Tavčarju le »tragična krivda«: mi mu jo veliko-du[illegible] odpuščamo. Veter pa, ki se lovi v vrhove smrek ob njegovi samotni kapelici, in bistra Sora, ki že sto let po njegovem rojstvu žubori tam okoli, oznanjata Tavčarjevo proti koncu tako živo izpovedano naročilo: »Učite se od naših napak, učite se od naših velikih dejanj!«

Bogataj Jernej

Seliškarjeva »Bratovščina Sinjega galeba« bo posneta za film

Slovenski pisatelj Tone Seliškar, priljubljen zlasti med otroki in mladino, je sklenil pogodbo z »Jadran-filmom« v Zagrebu, ki bo posnel za film njegovo mladinsko povest »Bratovščina Sinjega galeba«. To delo sodi med najboljše mladinske povesti v slovenskem jeziku in izšlo je prvikrat leta 1937. Čeprav je izšla ta povest po vojni v dveh izdajah v 30.000 izvodih, je vsa naklada že razprodana. Prevod tega dela je izšel v založbi »Nopok« v Zagrebu.

»Bratovščina Sinjega galeba« je izšla po vojni leta 1946 tudi v češkem prevodu kot pomožna šolska knjiga v 10.000 izvodih, nedavno pa tudi v italijanščini. To je prvi prevod dela slovenskega pisatelja po vojni v italijanskem jeziku. Dejanje povesti se razvija na nekem dalmatinskem otoku, glavni junaki pa so fantiči, ki zbero po raznih pustolovščinah toliko denarja, da kupijo ribiški čoln. Potlej ustanove ribiško bratovščino in se z združenimi močmi dokopljejo do lepšega in boljšega življenja.

Mnogo uspehov v novem šolskem letu!

Po prelepih dneh brezskrbnega počitniškega življenja so se danes naši Janezki in Tomažki, pa Lenčice in Marjetice, zopet vrnili v šolo. Med njimi so tudi cicibančki in cicibanke, ki šele prvič v življenju stopajo čez šolski prag. Njihovi starejši tovariši se bodo od prijetnih počitnic poslovili šele čez deset dni, ko se bodo odprla tudi vrata naših v tem šolskem letu tako bogato razrastlih nižjih gimnazij. Le-teh smo še lani imeli le 85, letos pa že kar 214. Tako bo lanski ukrep o uvedbi splošne osemletne šolske obveznosti za vse otroke brez razlike pravzaprav šele letos dobil neko splošno veljavnost.

Danes si pri nas ne moremo več zamisliti niti delavca niti obrtnika, pa tudi ne kmeta in ne gospodinje, ki bi ne obvladala vsaj tistega osnovnega znanja, ki ga posreduje naša osemletna šola. In vendar, poglejte naše starše, kolikokrat smo jih lani slišali govoriti: »Le kaj tako podaljšujejo šolo, jaz sem jo zapustil že z enajstim letom.« In drugi zopet: »Le zakaj ga tako dolgo zadržujejo v šoli, saj ga za kmeta ne bodo izučili.« Ali: »... saj bo tako čevljar ali krojač, mizar ...« Tako se nam po razredih splošne obvezne šole tudi po krivdi staršev nabira cela vrsta tako imenovanih kadrovcev, ki niso le strah učnega osebja, marveč tudi resna ovira za učno kot za vzgojno napredovanje ostalih učencev. Jasno je, da je za veliko število takih na pol lenuhov na pol izprijencev v veliki meri kriva tudi napačna popustljivost našega učnega osebja. Zato morda ne bo odveč, če zadnjim ob vstopu v novo šolsko leto zapišemo njim samim najbolj poznano pedagoško resnico, da je namreč napačna popustljivost za vzgojo in izobrazbo samo škodljiva, starše pa opomnimo na tisti slikoviti izrek o šoli, ki ga je že v daljnjem šestnajstem stoletju zapisal eden največjih vzgojiteljev vseh časov, Jan Komenski: »Kdo bi dvomil, da je učenje potrebno neumnim ljudem, da bi postali pametnejši? Toda resnično je učenje še mnogo potrebnejše nadarjenim.«

»Jaz vem!«

Seveda s tem še nismo izčrpali vzrokov za lanske letne še vedno dosti slabe uspehe tudi v obvezni šoli. Na tem mestu našteti vse, bi bilo skoro nemogoče, zato se omejimo le še na nekaj najpoglavitnejših. Vsi vemo, da je za učno-vzgojne uspehe strokovna sposobnost in osebnostna moč učnega osebja naravnost odločilna. Toda dokler nam v osnovni šoli poučuje še okoli 400 učiteljev tečajnikov z nezadostno usposobljenostjo, seveda ne moremo misliti, da bi bilo v tem pogledu vse najboljše. Tudi številka 600, ki predstavlja manjkajoče učno osebje le v osnovni šoli, je resna praznina. Če pa bi k njej prišteli še 400 učnih moči, ki so že doslužile in uče le zgolj iz potrebe in preko svojih moči in pa še 400 že omenjenih nezadostno usposobljenih učiteljev, bi število manjkajočih učnih moči samo na osnovni šoli narastlo na poldrug tisoč.

Marsikje bodo sicer pri dvigu usposobljenosti naših učnih moči nedvomno pomenili letošnji počitniški tečaji, (3 pedagoški in 5 strokovnih) resen prispevek k dvigu tako pedagoške kot metodične in strokovne usposobljenosti učiteljev in profesorjev so tudi strokovni aktivi, ki bodo delali letos v okviru društev. Tudi hitrejša rast klubov prosvetnih delavcev, ki sta menda resnica še samo v Tržiču in Mariboru, bi prispevala k dvigu kvalitete naših šolskih delavcev. In končno je važen moment v rasti našega učnega osebja in v napredovanju našega šolstva tudi njegova stalnost. Upamo, da so naši ljudski odbori že preboleli nezdravo strast premeščati učne moči iz kraja v kraj brez zadostnih ali sploh brez utemeljenih razlogov. Vzgoja je kočljivo delo in terja od učitelja poglobitve in ljubezni. In kako naj bo notranje zavzet za svoje delo, če mu preko šolskega leta nismo rekli ne tako in ne drugače, nenadoma pa smo mu brez prave ali sploh brez vsakršne obrazložitve, — le-to pa ponavadi spremljajo toliko bolj gorostasne vesti od ust do ust, — poslali odločbo za novo učno mesto?

Tudi glede šolskih stavb in prostorov z letošnjim letom še nismo kaj dosti na boljšem. Z akcijami, kot so jo n. pr. v juliju z mesecem šolstva priredili v goriškem okraju, smo sicer dvignili čistočo in splošno higiensko stopnjo naših šol, toda šolske zgradbe so ostale še vedno slabe in še vedno jih je hudo premalo. Podobno, če ne še bolj kritično, je stanje internatov za dijake. Urejanje teh stvari pa seveda zavisi od razpoložljivega denarja in materiala, to pa v veliki meri od vrednosti, ki jo šolam kot nesporno najvažnejšim vzgojnim ustanovam naša družba pripisuje.

Nov način podeljevanja štipendij študentom na univerzah in visokih šolah

Predsednik Sveta za znanost in kulturo vlade FLRJ Ivo Frol je dal za tisk obširno izjavo o novem načinu podeljevanja štipendij študentom na univerzah in visokih šolah in o ukinitvi štipendij na srednjih in nižjih šolah. Štipendij je bilo zadnje čase toliko, da so zelo obremenjevale proračune, na drugi strani pa so učinkovale škodljivo. Starši so nehali skrbeti za svoje otroke in njihov študij. Na drugi strani pa se je mladina odvadila ceniti vrednost denarja in ga je brezglavo zapravljala. Pri starših, še bolj pa pri mladini, se je čedalje bolj utrjevalo prepričanje, da imajo pravico do štipendij, kakor ima uslužbenec pravico do plače in pozneje do pokojnine. Mnogo je bilo primerov, da so dajali starši napačne podatke o dejanskih dohodkih družine, samo da bi dobil sin ali hči štipendijo.

Novi plačilni sistem določa predvsem visoke otroške doklade (do 3000 din) za vsakega otroka, ki hodi v šolo, in sicer do 19. leta. S tem preneha potreba po štipendijah za vse dijake, katerih starši so v delovnem razmerju. Otroci zasebnih in zadružnih kmetov, obrtnikov in drugih poklicev pa tudi doslej niso prejemali v večjem številu štipendij, ker imajo njihovi starši dovolj sredstev za [illegible]lanje otrok. Ker nekateri otroci niso začeli hoditi v osnovno šolo s sedmim, marveč z osmim letom ali celo pozneje, ne bi mogli končati šolanja na srednji šoli z devetnajstim, marveč z dvajsetim letom. Enako ne morejo končati šolanja z devetnajstim [illegible] dijaki učiteljišč in drugih šol, če traja šolanje pet let. To kaže, da bi bilo pravilneje, da bi doklad ne omejili na določeno število starosti, temveč da bi podaljšali rok do zaključka šolanja na srednji šoli s pogojem, da jo dijak redno obiskuje.

Do uveljavljenja novega plačilnega sistema se bo dosedanjim štipendistom v nižjih in srednjih šolah plačevala štipendija po starih predpisih, poprej pa bo revidirana glede na uspehe učencev in premoženjskega stanja roditeljev. Ko bo uveljavljen nov plačilni sistem, bodo odpadle vse štipendije v nižjih in srednjih šolah, izjema bodo samo najboljši dijaki revnih staršev, toda le v zelo omejenem številu. Z novimi gospodarskimi zakoni se bodo spremenili pogoji študentov na univerzah in višjih visokih šolah, starši sicer ne bodo dobivali otroških doklad, ampak se bodo pogoji toliko spremenili, da se bomo lahko lotili zmanjševanja števil dosedanjih štipendistov, čeprav bodo morda posamezne štipendije višje.

Roditelji, ki so zaposleni v gospodarstvu pa imajo svoje otroke na univerzi, imajo najmanj 20 let službe, tako, da razpolagajo s precej veliko strokovnostjo. Ta strokovnost bo prišla do izraza v novem plačnem sistemu in se bo pokazala v relativno visokem stalnem delu plače, sigurno pa v spremenljivem delu plače, tako, da bodo lahko šolali svoje otroke. Prav tako bodo lahko šolali svoje otroke na univerzi brez štipendij državni uslužbenci z ustrezno strokovno usposobljenostjo in dolgoletno prakso, ker bo tudi pri teh uslužbencih prišlo to do izraza v novem plačnem sistemu. Otroci večjega števila kmetov in obrtnikov so se lahko tudi doslej šolali brez štipendij zaradi velikih dohodkov roditeljev, kakor tudi otroci nekaterih drugih poklicev. Eno drži: vsi bodo morali v prihodnje za svoje otroke na univerzi in drugih šolah posvetiti veliko več skrbi in se za njihov napredek ter njihovo srečo veliko več zavzemati kot pa so se v celoti doslej zavzemali. Država bo posvečala več pozornosti investicijam za šole in druge prosvetne ustanove, vzdrževanju in izobraževanju učnega kadra, širjenju omrežja šol in njihove opreme itd.

Na univerzah, višjih in visokih šolah bo treba tudi v prihodnje dajati štipendije, čeprav v manjšem številu. Te štipendije bodo dane samo posebno nadarjenim maturantom in prav dobrim in odličnim študentom, ki se razen uspeha v znanju odlikujejo tudi z marljivostjo in vztrajnostjo pri delu, zagrizenostjo pri premagovanju težav in z visokimi moralnimi kvalitetami, seveda, če nimajo dovolj sredstev za šolanje.

Praviloma bi se morale štipendije podeljevati samo na podlagi natečaja, ki ga objavijo posamezne fakultete, čeprav le v okviru števila in kvote, ki sta določena v natečaju.

Z manj upravnih ukrepov, z manj formalnih potrdil, z manj lestvic, pa z več časti in poštenosti, ki je temeljni pogoj tako za študente kot tudi za njihove roditelje, z manjšim številom štipendij, bi dosegli veliko večje uspehe.

Do uveljavitve novega plačnega sistema ne bodo dajali novih štipendij, stari štipendisti pa bodo dobili štipendijo, če izpolnjujejo pogoje glede na uspeh in premoženjsko stanje tako, da bo izvršena nova revizija z začetkom izvajanja novega plačnega sistema.

Vsi ti ukrepi niso nujni le glede na novi finančni sistem, temveč prav tako tudi glede na dvig kakovosti pouka, pravilen razvoj šol in pravilen odnos tako učencev kakor tudi roditeljev do šolanja, s tem pa tudi do znanja in strokovnih kvalifikacij, ki se na ta način dosežejo.

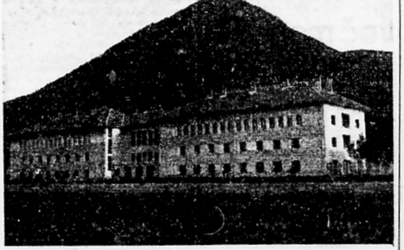

Delovni kolektiv OGRAD iz Slovenske Bistrice je te dni dogradil novo upravno poslopje OLO Poljčane, ki so ga pričeli graditi leta 1948. K omiljenju stanovanjskega problema bo mnogo prispevala novo dograjena zgradba, saj bo v 94 pisarniških prostorih dovolj prostora za ves okrajni aparat in okrajne ustanove. V začetku septembra bo v novi zgradbi okrajna gospodarska razstava, dokončno pa se bodo lahko vanjo vselili v začetku oktobra

Domači projektor bo omogočil pouk s filmi

Dolgo vrsto srednjih in strokovnih šol smo odprli po osvoboditvi v mnogih manjših krajih. Število šol se je povečalo tudi v večjih krajih. Mnoge šole so še zmeraj slabo opremljene, zlasti še, ker so številne med vojno pogorele; razumljivo je, da ni bilo mogoče v razmeroma kratkem času obnoviti starih šol in zadovoljivo opremiti starih in novih. Zdaj pa so že pogoji, da vse šole — nižje in srednje — dobijo ne le najnujnejšo opremo, marveč tudi vsa sodobnejša učila. Proizvodnja učil razveseljivo narašča. Znani so uspehi nove črnomeljske tovarne učil in ljubljanskega podjetja, ki je začelo prevzemati težavne naloge. Ob sodelovanju nekaterih industrijskih podjetij — n. pr. »Iskre« in tovarne optičnih izdelkov — je zdaj pri nas mogoče izdelati tudi pomembnejša učila; nedavno smo dobili prvi prototip šolskega mikroskopa

Ob tej priliki pa je treba omeniti kinoprojektor za oski šolski in sploh poučni (znanstveni) film. »Iskra« je že lani na zagrebškem velesejmu razstavljala kinoprojektor za ozki film. Doslej pa je bila domača proizvodnja kinoprojektorjev več ali manj ovirana. Uvažati je bilo treba še objektive, to se pravi bistveni sestavni del projektorjev. Pri nas doslej še ni bilo podjetja za optične izdelke, med kakršne spadajo tudi objektivi za projektorje. Optična industrija se je šele začela razvijati. Med številnimi industrijskimi strokami se uvršča ta med tiste, ki zahtevajo daljši razvoj, preden si utrdijo sloves in vzgojijo dobre strokovnjake. Pri nas pa je šele začel doraščati prvi rod strokovnjakov nove stroke — v novih tovarnah (v Ljubljani in Zagrebu) so zaposleni predvsem vajenci.

Ko govorimo o velikem uspehu »Iskre«, ki bo zdaj izdelala serijo 25 kinoprojektorjev za ozki film, projektorjev iz samih domačih sestavnih delov, bi delovne zmage ne ocenili primerno, če bi ne poudarili velikega deleža tovarne optičnih in steklopihaških izdelkov v Ljubljani. Ljubljansko podjetje, ki se je razvilo iz instituta, je še zelo mlado, saj je komaj začelo delovati v začetku leta. Nedavno smo poročali, da je med drugim izdelalo tudi prvi jugoslovanski prototip šolskega mikroskopa. Še večji uspeh pa pomeni izdelava prvega objektiva za kinoprojektor.

Da nikakor ne gre za hvalisanje domačega podjetja, sprevidimo že iz tega: »Iskra« je imela na izbiro osem objektivov, med njimi domačega; objektive je bilo treba preizkusiti, kateri bolje projicira film. Z domačim objektivom so tekmovali izdelki slovitih tvrdk industrijskih držav. Najbolje se je izkazal objektiv ameriške tovarne, na drugem mestu pred vsemi drugimi pa je bil izdelek ljubljanskega podjetja. To je pač upravičilo zaupanje do mladega domačega podjetja, da je začelo izdelovati 25 objektivov za nove projektorje. Zdaj je to delo tudi že končano. Učenci ljubljanske tovarne so pod vodstvom mojstra, izvrstnega strokovnjaka, izdelali objektive v šestih tednih. Upoštevati je treba, da so prvič izdelovali te vrste izdelke in da so se še med delom učili. To priča, da so res nadarjeni, da je tovarniška šola dobra in da se z veliko vnemo posvečajo natančnemu delu.

Uspehi tovarne optičnih izdelkov pa so tudi znani na pristojnem mestu, zato so nedavno podjetju dodelili devize za uvoz nujno potrebnih instrumentov.

Sn

TAJNOSTI DRUGE SVETOVNE VOJNE

R. CARTIER

15

General Jodl je izjavil pred sodiščem v Nürnbergu, da so bili nemški generali takrat zelo zaskrbljeni: število divizij je bilo pretirano, da, to je bilo odkrito izzivanje. Tolikšno število se jim je zdelo nepotrebno tudi zato, ker se takrat še niso čutili zmožne, da bi v doglednem času sploh mogli postaviti na noge tako močno vojsko. »Von Fritsch« — pripoveduje Jodl — »je predlagal Hitlerju, naj bi se zadovoljil s štiriindvajsetimi divizijami. Hitler je to odklonil.«

Takrat je bil vrhovni poveljnik nemške vojske maršal Werner von Blomberg. Ta suhljati pruski oficir je ko neverjetno posrečena karikatura spominjal na bivšo nemško armado. Bil je star oseminpetdeset let in je služil v generalštabu že od leta 1911. Leta 1918 je bil šef generalštaba osme armade. Hindenburg ga je predlagal Hitlerju za vojnega ministra in mu dal najvišja pooblastila nad mornarico in vojsko. Blomberg je bil takrat nekakšna živa oporoka starega maršala Hindenburga, ki ga je spoštovala vsa Nemčija.

Blomberg je umrl. Pred smrtjo je še utegnil dati preiskovalnim sodnikom nürnberškega sodišča daljšo izjavo.

»Nekaj dni po ponovni uvedbi obvezne vojaške službe« — pripoveduje Blomberg — »smo se sestali pri Hitlerju: Göring, Räder, Fritsch in jaz. ‚Gospoda' — nam je rekel — ‚mojih vojaških akcij je zdaj konec. Zdaj se lahko mirno posvetite normalnemu delu na organizaciji naše armade.'

Po tej izjavi je generalštab izdelal načrt o ponovni oborožitvi.

Izhodišče nam je bila vojska, ki jo je določala versajska mirovna pogodba. Štela je sedem pehotnih divizij in zdaj smo jo morali najprej podvojiti in potem potrojiti. Vse to bi bili dosegli leta 1939. Potem bi usposobili še 13 novih divizij, da bi jih imeli šestinštirideset, kakor je določal novi zakon. Vojska bi bila tako popolnoma upostavljena leta 1943, mornarica in utrdbe pa šele leta 1945.

Drugače povedano — generalštab je zahteval deset let časa za oborožitev Nemčije in sicer deset let miru.

»Generali« — pripoveduje Jodl — »niso nikoli podpihovali Hitlerja na vojno. Nasprotno. Blomberg, Fritsch, Beck, Brauchitsch, vsi so firerja mirili. Mi, vojaki, smo nasprotovali vsaki politiki, ki bi vodila v vojno. V tem smo bili složni. Leta 1937 smo rekli firerju: »Firer, sicer lahko delate, kar vas je volja, toda na vojno ne bomo pripravljeni najmanj še sedem ali osem let«.

»Vsi smo vedeli« — pripoveduje Blomberg — »da je vprašanje vzhodnih meja odprto in da ga bo treba nekege dne urediti. Dokler nismo bili vojaško pripravljeni, nismo računali na vojno.«

Maršal Milch, generalni inspektor letalstva, je dajal na obravnavi in preiskavi dolge izjave. »Letalstvo« — pripoveduje Milch — »je bilo osnovano šele leta 1935. Pilote za lovska letala so šolali v osemnajstmesečnih, za bombnike pa v dvoletnih vojaških rokih. Toda bilo je malone brez izkušenega oficirskega kadra, ki bi mogel prevzeti mesto komandirjev eskadril, divizionov in formacij. Računali smo na deset let, da bi se mogli mladi oficirji usposobiti za srednji in višji komandni kader v letalstvu.«

Deset let. Datumi se ujemajo in vse kaže na leto 1945. Sam Göring je na konferenci letalskih poveljnikov 2. decembra 1936 (dokument 3474 P-S) izjavil: »Želimo mir tja do leta 1941.«

Toda deset let je bila večnost za Hitlerjevo nepotrpežljivost.

»Februarja 1936«, pripoveduje Blomberg, »je bila v Garmisch - Partenkirchenu zimska olimpiada. Hitler me je poklical v stran in rekel: »Odločil sem se z vojsko zasesti Porenje. To bo veliko presenečenje!«

Klavzule o Porenju, potrjene naknadno s sporazumom v Locarnu, so bile za Francijo najboljše poroštvo njene varnosti. Nemčija jih je podpisala, zahtevale pa so to Anglija in Italija. Hitlerjeva odločitev je torej pomenila drzno izzivanje celotne evropske povojne ureditve.

»Bil sem v skrbeh«, pripoveduje Blomberg. »Mislil sem, da Francija ne bo dovolila ponovne zasedbe Porenja, ne da bi odgovorila z vojaškimi ukrepi. Räder in Göring sta bila prav tako zaskrbljena in Göring je privolil, da bo prepričal firerja, da nismo pripravljeni tvegati vojno. Toda Hitler je v razgovoru Göringa pridobil na svojo stran.«

»Firer nas je na vso moč prepričeval, da Francija ne bo odgovorila z vojaškimi ukrepi. Če pa se bo vaša bojazen uresničila,« je rekel, »in če bo položaj nevaren, se bomo umaknili nazaj čez Ren.«

Ukazi za operacije so bili zelo preprosti. Desetega marca zvečer so pet polkov Šestega, Devetega in Trinajstega korpusa natrpali v vlake. Vsi so bili v popolni vojaški opremi. Vojaki so mislili, da gredo na vaje, in niso bili pripravljeni na boj ne moralno, ne vojaško. V vagonih so poveljniki polkov odpečatili kuverte, ki so jih nosili s seboj, in šele tedaj so spoznali, da gredo zasedat Porenje.

Uprava ŠD Odred odgovarja

Ali vodi taka kritika k odpravljanju napak

V preteklih dneh smo brali v »Ljubljanskem Dnevniku« dva članka, v katerih pisca Igor Pretnar in Stojan Šubic kritizirata nezdrave pojave med nogometaši Odreda in razmere v društvu. Pojav javnega razpravljanja o našem vodilnem slovenskem nogometnem klubu vsekakor priča, kako zelo so ljubitelji nogometnega športa navezani na Odred in kako jim je pri srcu usoda in rast slovenskega nogometaša. Na žalost pa pričata oba članka (čeprav vsebujeta nekaj pravilnih ugotovitev) o zelo pomanjkljivem poznavanju dejanskega stanja, tako da se nam zdi čudno, da so našle nekatere — lahko rečemo izmišljene — trditve pot v javnost. Ne dvomimo o dobrem hotenju obeh piscev, vendar pa jima očitamo to, da se nista o stvareh, o katerih razpravljata, preje bolje informirala ter postregla naši javnosti z resničnimi podatki. Krivdo za tako, dejanskemu stanju neustrezajoče pisanje pa nosi v določeni meri tudi uprava Odreda, ki svoje prijatelje in športno javnost ni obveščala o stvareh, ki ljubitelje nogometnega športa vsekakor zanimajo.

Nimamo namena govoriti o splošnih problemih slovenskega nogometa in o uspešnosti ali neuspešnosti našega vodilnega predstavnika. Odgovoriti hočemo zaenkrat le na tiste trditve, ki očitujejo najbolj grobo nepoznavanje stvari in na ta način vsaj deloma informirati ljubitelje nogometa o dejanskem stanju in razmerah, ki vladajo v nogometnem klubu Odred in katerih sta se dotaknila v svojih člankih tudi oba kritika, Igor Pretnar in Stojan Šubic.

Igor Pretnar trdi, da vladajo med igralci Odreda netovariški odnosi, stalni prepiri, ljubosumnost in zavist, da celo sovraštvo. Nogometaši se poslužujejo spletk in intrig in so povsem nedisciplinirani. Očita dalje grupaštvo, ki temelji na nacionalni pripadnosti in posledica tega je, da Odred ne more tvoriti ubranega kolektiva in igra slabo, nepovezano, nekolektivno.

Kakor v vsakem klubu se tudi v Odredu sem pa tja pojavljajo posamezni primeri nediscipliniranosti, pretirane ambicioznosti itd. Dejansko stanje odnosov med igralci v celoti pa je vendarle zelo dobro. Še nikoli ni bilo v Odredu med igralci toliko razumevanja, discipline in medsebojne povezanosti kot v tem času, ko trenira moštvo Odreda kvaliteten trener Tomaševič, ki ima poleg izvrstnega znanja tudi veliko avtoriteto in se mu igralci skoraj povsem podrede. Izjeme so zelo, zelo redke. V takih primerih pristopa vodstvo kluba tudi h kaznim, ki jih predlaga trener in ki so v posameznem primeru po njegovem mnenju in mnenju vodstva najbolj primerne in uspešne.

V primeru Hočevarja, ki ga navajata oba pisca, je Hočevar res prekršil disciplino, vendar je bila stvar kmalu likvidirana v popolnem soglasju z upravo, trenerjem in Hočevarjem. Čemu delati iz posameznega disciplinskega prekrška veliko afero, javno polemiko in zahtevati celo sklicanje izrednega občnega zbora. Da je trener postavil na mesto levega krila Hočevarja namesto Belcerja, ni vzrok kaka svojeglavost ali šikaniranje, ampak dejanska potreba, saj je bil Belcer od težkih tekem tako izčrpan, da je nujno potreboval počitka, močnejše hrane itd. Tudi v tem primeru ni odločalo vodstvo ali uprava, o takih stvareh že davno odloča trener Tomaševič, ki sam sestavlja tudi moštvo. Čemu potem podnaslov z velikimi črkami »Moštvo naj sestavlja trener, ne pa odborniki«, če pa se že tako izvaja skoraj eno leto, odkar je tu trener Tomaševič? Slabe informacije? Nepoznavanje razmer? Ali morda kaj drugega? .. Podobno velja tudi za druge primere, ki smo jih brali v časopisu.

Da odgovorimo še na očitke v tej zvezi, poglejmo, kaj pravijo igralci Odreda sami. **Kapetan moštva Miro Fajon** pravi takole: »Če bi pisec članka (mišljen je I. Pretnar) malo bolj poznal medsebojne odnose in življenje igralcev Odreda, bi prav gotovo ne mogel napisati takih stvari, ki dejansko resnici ne ustrezajo. Med tovariši iz Srbije in domačimi igralci vlada pravo tovariško sožitje. Med nami ni nikoli prišlo do kakega nesporazuma. Kako more pisec članka poročati slovenski športni javnosti o nedisciplini moštva, ko vendar vsakdo ve, da se je s prihodom tovariša Tomaševiča dvignila disciplina tako visoko, kot še ni bila nikoli. To se najbolje vidi iz obiska treningov, sestankov ter iskrenih odnosov, ki vladajo med igralci in trenerjem. Radoveden sem, če je bil kdaj I. Pretnar navzoč pri sestavljanju moštva? Trener Tomaševič sestavlja moštvo popolnoma sam in povsem neodvisno, če pa je kdaj v pomislekih, se posvetuje z igralci.«

Igralec Petrovič, ki je prišel v Odred iz Beograda, pravi takole: »Z domačimi igralci se dobro razumemo in nikoli ni prišlo do najmanjšega prepira ali nesporazuma.«

Igralec Živetič, ki je prav tako Beograjčan ter igra sedaj v našem društvu, je izjavil: »Poročilo pisca ni točno. Do kakršnihkoli nesporazumov ali prepirov ni nikoli prišlo. Pisec članka je zelo slabo informiran o stanju v klubu in o odnosih igralcev med seboj.«

Takih izjav bi lahko navedli še več; pisca članka naj se potrudita do igralcev sama, pa bosta izvedela in ugotovila, kakšni odnosi in disciplina vlada med igralci.

Ponovno se vprašujemo, odkod piscema, zlasti Igorju Pretnarju, take netočne in izmišljene informacije? Morda od tistega Ratomirja Čabriča, ki je moral pred kratkim zapustiti klub in Ljubljano prav zaradi stvari, ki jih pisec posplošuje na vse igralce? . . .

Ali ni v teh izvajanjih že dovolj odgovora tudi na druge očitke, ki lete na upravo kluba, na posamezne odbornike, ki, kakor navaja Igor Pretnar, »forsirajo posamezne igralce v prvo moštvo«, itd. Pripomnili pa bi še samo tole: Uprava in vodstvo kluba Odred želita imeti v svojih vrstah čimveč ljudi, ki bi bili pripravljeni tovariško in nesebično pomagati in sodelovati pri vodstvu društva. Pripravljena sta sprejeti v svoje vrste vsakega požrtvovalnega in nogometu predanega sodelavca. Na žalost pa je skoraj vedno tako, da je tistih, ki govore in kritizirajo zelo veliko, tistih pa, ki so pripravljeni delati, pa zelo malo. Mislimo, da je prav tu eden od nezdravih pojavov ne samo v nogometu, ampak v vseh športnih panogah.

H koncu članka bi pripomnili še to, da se strinjamo z mnenjem tov. Stojana Šubica glede odnosov Nogometne zveze Jugoslavije do slovenskega nogometa. Prav tako mislimo, da je slovenska nogometna zveza premalo storila za slovenski nogomet. Tudi Odred želi, naj bi Nogometna zveza Slovenije pristopila k »uresničitvi nasveta Tomaševiča« in pomagala zbrati v Ljubljani nadarjene mlade igralce iz vse Slovenije, ki bodo lahko uspešno napredovali samo pod vodstvom izvrstnega trenerja, ki ga Odred sedaj ima in ki ga vsak podeželski klub prav gotovo ne more imeti in plačevati. Tu leži ključ do uspehov slovenskega nogometa, tako delajo v drugih republikah že ves čas po osvoboditvi, tako so delali tudi pred vojno. Rešitev slovenskega nogometa torej ne tiči v uvajanju zastarelega pojmovanja amaterstva. Povsod v Jugoslaviji so že davno imeli tak sistem nagrajevanja igralcev, kot ga skuša sedaj vpeljati in obdržati Odred, čeprav v neprimerno bolj skromni obliki in čeprav razpolaga z neprimerno manjšimi sredstvi. Odškodnina, ki jo prejemajo igralci našega kluba, je kaj malenkostna in je le skromno povračilo igralcem za izgubo časa, zaslužka, energij. Nogometna zveza Jugoslavije je odobrila klubom prve in druge zvezne lige, da izplačujejo svojim igralcem nekakšno odškodnino, ki naj služi predvsem za boljšo hrano in velja tudi kot nekako povračilo za vse ono, kar igralci izgube, če pridno in vestno trenirajo ter igrajo težke tekme. Da to povračilo, ki ga nudi Odred svojim igralcem, nikakor ne pomeni kake profesionalizacije, nam pričajo tudi statistični podatki o spomladanskem delu tekmovanja. Naj navedemo le nekaj primerov. Spomladi so igralci Odreda izgubili na potovanju 32 polnih dni, kar se marsikateremu igralcu pozna tudi zato, ker v službi težje napreduje. Vsak igralec je samo v letošnji spomladanski sezoni treniral 164 ur, v čemer pa ni všteta predpriprava v Portorožu, ki je trajala 24 dni. Kdo bi odrekel pravico do nekakšnega skromnega materialnega povračila igralcem, ki izgube ogromno svojega časa in energij na ostrih treningih in težkih tekmah. Tako je n. pr.: Rok Osrečki nastopil 30-krat, shujšal za 6 kg ter je bil težje poškodovan v Titogradu (pretrgana žila). Belcem Viljem je nastopil 24-krat, izgubil na teži 6 kg, dobil poškodbo. Bencik Vinko je nastopil 28-krat, bil 3-krat poškodovan, izgubil na teži 4 kg. Fajon Miro je igral 24 tekem, dobil 2 poškodbi in izgubil na teži 7 kg. Petrovič Momčilo je igral 10 tekem, zlomil nogo, izgubil na teži 5 kg. Lesjak Filip je nastopil 25-krat, dobil 1 poškodbo ter shujšal za 8 kg. Medved Milan je igral 12 tekem, zaradi močne oslabelosti pa je moral po zdravniškem napotku za en mesec na okrevanje. Pelicon Slavko 34 tekem, 1 poškodba in izguba na teži 6 kg. Piskar Dušan je odigral 32 tekem ter shujšal za 8 kg. Razbornik Franc je odigral 10 tekem in shujšal za 8 kg. Rupar Slavko je odigral 13 tekem, dobil dve poškodbi (ena težja, operacija meniskusa), izguba na teži 4 kg. Kumar Jože je odigral 29 tekem ter izgubil na teži 8 kg itd. itd.

Takih statističnih podatkov bi lahko navedli še več. Ali moremo torej odrekati pravico našim igralcem do boljše hrane in skromne odškodnine?

Izjave, »tekmovalci niso dirkalni konji, ki bi jih izbirali razni funkcionarji« ter nadalje, da »nogometaš ni plačan hlapec« itd., pa so žaljive ne samo za vodstvo Odreda, ki je daleč od tega, ampak tudi za igralce same. Take trditve so toliko bolj žalostne, ker so povsem krivične in res ne vemo, komu naj tako neodgovorno pisanje koristi.

Takemu neodgovornemu pisanju je deloma vzrok seveda tudi neinformiranost naše športne javnosti o dogodkih v klubu. Krivda zato leži v neki meri prav gotovo tudi na upravi kluba, prav tako pa tudi na naših športnih poročevalcih in novinarjih. Ali ne bi kazalo slovensko nogometno občinstvo obvestiti na primer o tem, da je bilo na tekmi Rudar : Odred kar 6 igralcev poškodovanih, med njimi Hacler, ki ima dvakrat zlomljeno nogo? Ali ne bi stal trener Tomaševič v nedeljo pred hudim problemom, kako sestaviti moštvo, če bi bila tekma? Pa bi se prav gotovo dobil nekdo, ki bi morda spet napisal kak članek, kako funkcionarji forsirajo svoje ljubljence itd. itd. Večina ljudi bi navsezadnje res verjela, da je temu tako, saj so o tekmi Rudar : Odred vsa poročila pisala le o tem, da je bila tekma borbena, nihče pa ni napisal, da je bila ta borbenost tako surova, da je polovica Odredovih igralcev onesposobljenih. Ne gre zato, da bi opravičevali svoj klub in svoje ravnanje, upravičeno pa zahtevamo, da športna poročila ustrezajo dejanskemu stanju, prav tako zahtevamo od vseh onih, ki javno diskutirajo o razmerah v našem klubu, da se prej o stvareh prepričajo in dobro informirajo, za kar imajo vsak čas priložnost. Prav tako neodgovorno pisanje kaže na nezdrave razmere, samo da te ne vladajo v ŠD Odredu.

Uprava ŠD Odreda.

POJASNILO

V članku »Tako viške zadruge ne bomo okrepili« je bilo omenjeno, da je pisal izstopno izjavo zadružniku Zdešarju Lojzetu neki uradnik investicijske banke, doma z Viča. Pod tem uradnikom pa ni mišljen tovariš Ivan Tance, uslužbenec Investicijske banke v Ljubljani, stanujoč na Viču, Bokalška ulica št. 1.

Ottenheimer ni več najboljši na svetu

Goeteborg, 31. avgusta. — Tuje agencije poročajo, da sta na atletskem mitingu v Goeteborgu švedska atleta Landquist in Aberg pretekla 1500 m v času, ki je boljši od Ottenheimerjevega v Beogradu. Prvi je dosegel rezultat 3:44.8, drugi pa 3:45.4. Oba rezultata sta torej letos najboljša na svetu. Belgijec Reiff je bil tretji s 3:49.0.

Britanski atleti premagali grško reprezentanco s 96:84

Atene, 31. avgusta. V Atenah se je sinoči končalo atletsko srečanje med reprezentancama Velike Britanije in Grčije. Zmagala je Velika Britanija s 96:84.

Zmagovalci v posameznih disciplinah drugega dne tekmovanja so naslednji atleti: 200 m: Bailey 21.0, 800 m: Webster 1:57.4, 10.000 m: Grey 32:31.0, 400 m zapreke: Whitle 54.6 (vsi Britanija), kopje: Papageorgiu 60.19 m (Grčija), disk: Sylas 47.84 m (Grčija), troskok: Cross 14.08 m (VB), skok ob palici: Eustahiades 4.00 m (Grčija), 4×400 m: Velika Britanija 3:27.8.

DRŽAVNI PRVAK V METU KLADIVA GUBIJAN BO RAZEN DRUGIH NAJBOLJŠIH ATLETOV NASTOPIL NA DRŽAVNEM PRVENSTVU V LJUBLJANI. - TEKMOVANJE BO DANES IN JUTRI NA STADIONU OB TYRŠEVI CESTI S PRIČETKOM OB 15.

OTTENHEIMER IN MILAKOV NAGRAJENA

Beograd, 31. avgusta. Nogometna zveza Jugoslavije je sklenila, da bo nagradila rekorderja Andreja Ottenheimerja s 30.000 din za dosežena uspeha na dvoboju Britanija : Jugoslavija. Crvena zvezda pa je podarila Milakovu za nov državni rekord v skoku ob palici zlato štoparico, Dangubiću in Peciju pa je podarila ročno uro.

JUTRI SAMO TEKME II. ZVEZNE LIGE

Zaradi jutrišnje tekme Švedska : Jugoslavija ne bodo odigrali drugega kola prve zvezne lige, ki bo šele 9. septembra, temveč samo tekme druge lige:

V Skopiju: Rabotnički-Tekstilac, **v Trbovljah:** Rudar-Vardar, **v Titogradu:** Budučnost-Velež, **v Zagrebu:** Zagreb-Kvarner, **v Zrenjaninu:** Proleter-Železničar, **v Pančevu:** Dinamo-Proleter (Osijek), **v Beogradu:** Radnički-Metalac.

Tekma I. lige BSK-Crvena zvezda 2:2 je razveljavljena.

ASK izgubil v Zadru

Zadar, 31. avgusta. — Včeraj je ASK odigral zvezno košarkarsko tekmo z »Zadrom«. Zmagali so domači igralci z visokim rezultatom 39 : 28.

Beograd, 1. septembra. — Sinoči je Crvena zvezda premagala košarkarje BSK v tekmi zvezne lige s 60 : 34 (30 : 15).

Jutri ob 20. uri na igrišču
pod Cekinovim gradom
ljubljanski košarkarski derby
ŽELEZNIČAR : AŠK

PRVENSTVO LRS V ODBOJKI

Prvenstveno tekmovanje republiške odbojkarske lige se bo pričelo jutri, 2. septembra. V zahodni skupini:

Krim II : Prešeren
Kamnik : Ljubelj

Na igrišču Ilirije na Vodnikovi cesti pred novim domom bosta igrala jutra ob 9 uri Železničar II : Ilirija, oba iz Ljubljane.

Kratke vesti

NEW YORK: Joe Louis, ki ima sedaj že 36 let, je pristal na dvoboj z mladim in izvrstnim boksarjem Rocki Marcianom.

•

BUDIMPEŠTA. — Mardžarka Judita Teneš je preplavala 100 m prosto v času 1:06.2, kar je letos najboljši rezultat v tej klasični plavalni disciplini.

Preberite tudi tole:

Celjske naročnike obveščamo, da jim bodo od 1. septembra dalje dostavljale raznašalke časopis še isti dan.

•

Obiskovalce Doma na Krvavcu obveščamo, da bo Dom zaradi adaptacijskih del od 3. do 12. septembra zaprt. — Planinsko društvo Kranj. 447-n

Odvetnik Karl Kirn je otvoril svojo pisarno v Ljubljani, Gajeva 1/I. Nebotičnik, tel. št. 42-97. 462-n

Obveščamo, da je Povšetova cesta na Kodeljevem zaprta za ves vozni promet od 1. do 20. septembra. 463-n

Jutri gremo na Ježico v Štirnovo kopališče, kjer bo imel SKUD »Tine Rožanc« veliko prireditev. Originalna vina iz otoka Hvara, mrzla in topla jedila, srečolov, šaljiva pošta, ples! Igra godba in jazz. 429-n

Filatelistična razstava, združena z II. okrajno gospodarsko razstavo, bo v Gor. Radgoni v dneh od 7. do 16. septembra. 464-n

Poročila sta se ing. Bojan Perme in Melanija Špenko. Iskreno čestitamo!

Odvetnik dr. Anton Urbanc posluje v Tavčarjevi ulici 1/II, tel. štev. 25-87.

V domovino Primoža Trubarja nas povede obširen uvodnik v najnovejši številki »Tovariša« (štev. 24). Nadaljnji članki so: Kruha nam letos ne bo zmanjkalo; Japonska in mir na Daljnem vzhodu; Pol stoletja ljubljanskega tramvaja; Britanski novinar v Moskvi; »Gregorčič je bil človek, da malo takih«; Plavalna šola; Filmski obzornik, večerno razvedrilo ter podlistka: Tri belokranjske in Elina Peršina črtica »Na brazdi«. Na osmih straneh bakrotiska so posnetki iz gozdne fizkulturne šole pri Mozirju, z avtobusne postaje v New Yorku, z Japonskega, s svetovnega prvenstva padalcev v Lescah, z uprizoritve Kreftovih »Celjskih grofov« v Trstu in iz krajev Simona Gregorčiča. Zadnja stran je posvečena Louvreu in Vivantu Denonu. — Prihodnja številka »Tovariša« izide dne 7. septembra in bo vsa posvečena štiristoletnici slovenske knjige. Prinesla bo na bakrotisku in med članki preko 80 slik, ki bodo po večini prvič objavljene. Ta številka bo na razpolago tudi na slavnosti v Velikih Laščah.

Uprava Gradbenega tehnikuma LRS v Ljubljani objavlja, da bo pričetek pouka na vseh odsekih 17. septembra ob 7. zjutraj, prav tedaj bo tudi vpisovanje v višje letnike. Razpored popravnih, razrednih, privatnih in maturitetnih izpitov je na šolski oglasni deski. — Uprava. 461-n

Na Zobotehnični srednji šoli v Ljubljani bodo popravni izpiti v torek 11. septembra ob 7.30 v prostorih klasične gimnazije in sicer pismene naloge iz: nemščine, angleščine in slovenščine za vse tri razrede. V sredo 12. septembra ob 7 bodo izpiti iz zgodovine, zemljepisa, biologije, anatomije in vede o materialih ter matematike. V četrtek 13. septembra ob 7.30 bodo izpiti iz metalurgije in protetike. Pričetek pouka bo 17. septembra. 460-n

Okrajna gasilska zveza Kočevje vabi vse slovenske gasilce in prijatelje gasilstva na proslavo o priliki odkritja spominske plošče prvoborcu za slovensko gasilstvo Ignaciju Merharju ob 95-letnici njegovega rojstva, ki bo v nedeljo 2. septembra v Dolenji vasi pri Ribnici. Nedeljski del proslave se prične s sprejemom gostov ob 7.30 zjutraj na postaji v Ribnici. Popoldne vrtna veselica. S postaje Ribnica bo brezplačen prevoz z avtomobili. — Vabi odbor.

Uradi in ustanove razglašajo

OKRAJNI ODBOR ZVEZE BORCEV NOV SLOVENIJE V GORICI

poziva vse borce in obveščevalce VOS, VDV in II. brigade KNOJ iz Primorske in Gorenjske, da pošljejo najkasneje do 8. septembra letos svoje naslove na: **Glavni odbor Zveze borcev NOV Slovenije, »Zbor II. brigade«, Ljubljana, poštni predal 185.** Hkrati vabimo vse borce in funkcionarje omenjenih enot, da se udeleže zbora teh enot, ki bo za Primorsko in Gorenjsko dne 16. septembra 1951 v Novi Gorici, skupno s proslavo četrte obletnice priključitve Primorske k Jugoslaviji. 458-a

KOZJANSKO BO PROSLAVILO DAN OSVOBODITVE KOZJEGA

9. septembra v Kozjem. Na predvečer 8. septembra odkritje spominske plošče v Bučah, Celje-okolica, v spomin XIV. diviziji. Na dan proslave bo napad in obramba Kozjega po istem načinu kot je bilo leta 1944, katerega organizirajo krajevne organizacije ZB iz Kozjanskega. Napad se prične ob 8. Po zavzetju Kozjega sledi bogati kulturni program, nastopa godba na pihala iz železarne Štore, pevski zbori, recitatorji itd. Popoldne bo ljudsko rajanje, za katerega je vsestransko preskrbljeno. Vabi odbor ZB v Kozjem, posebno so vabljeni vsi borci, ki so se za časa NOB kretali v kozjanskem predelu. Avtobusne zveze so ugodne iz Rajhenburga. 457-a

TRIMESEČNI SEMINAR ZA NIŽJE STATISTIKE

Zavod za statistiko in evidenco LRS priredi v Ljubljani trimesečni tečaj od septembra do decembra 1951 za naziv nižji statistik in sicer vsak torek in petek od 16 do 19 v prostorih Gospodarskega sveta vlade LRS, Ljubljana, Gregorčičeva ulica št. 22. V ta namen naj resori, višja gospodarska združenja, podjetja itd., ki imajo kandidate za opravljanje strokovnega izpita za navedeni naziv v jesenskem roku in bi ta seminar lahko posečali, te do 3. septembra javijo Zavodu za statistiko in evidenco LRS. Tečaj se prične v začetku septembra 1951. 438-a

OKRAJNA GOSPODARSKA RAZSTAVA V POLJČANAH

od 2. do 16. septembra bo gotovo tudi za vas nudila nekaj zanimivega, zato vas vabimo, da si jo ogledate v novi upravni zgradbi OLO Poljčane. Svoje izdelke bodo razstavljala vsa industrijska podjetja, KDZ in državna posestva, gozdarstvo in predelovanje lesa, obrtništvo ter prosveta in ostala družbena dejavnost. Slovesna otvoritev bo v nedeljo 2. septembra ob 9 dopoldne. V posebnem oddelku bodo lahko interesenti sklepali pogodbe o dobavi izdelkov lokalnih podjetij. Opozarjamo vas na poskušnjo vin, ki bo v razstavnih prostorih. — Vsako popoldne bodo kulturne prireditve, zvečer pa ples. Do 23. Podružnica PD Poljčane organizira v dnevih razstave množične izlete na Boč, kjer bodo taborenja, kresovanja in ostale planinske zabave, poskrbljeno pa je tudi za okoli 60 prenočišč. Na razstavnem prostoru bo preskrbljeno za prehrano, kakor tudi za pijačo vseh vrst. — Putnik Maribor in Celje sprejemata prijave za skupno vožnjo. Za člane sindikalnih, fizkulturnih in planinskih organizacij stane prevoz z vlakom iz Maribora z vračunano razstavno vstopnico 70 dinarjev.

Putnik Celje sprejema prijave za skupinske oglede razstave. Za člane sindikalnih, športnih in planinskih organizacij stane vožnja iz Celja z vračunano razstavno vstopnico din 78 za osebo.

OBJAVA

Ker se mnogi obračajo na upravo Industrijske kovinarske šole Litostroj v Ljubljani s prošnjo za sprejem v strojnoključavničarsko in strugarsko stroko, sporočamo vsem interesentom, da so vsa mesta v omenjenih dveh strokah že zasedena. Možnost vpisa pa imajo še vsi tisti, ki se žele izučiti v livarski stroki, kjer še niso mesta v celoti zasedena. Z ozirom na to, da obstoji v industriji občutno pomanjkanje dobrega strokovnega kadra ravno v livarski stroki, je uprava šole ponovno povečala število razpoložljivih mest v tej stroki. S tem ukrepom se nudi priložnost za vpis še vsem tistim, ki so uspešno dokončali dva razreda gimnazije. Vsi učenci sprejemajo vso oskrbo, t. j. stanovanje, hrano, obleko in obutev v internatu. Za vse nadaljnje informacije naj se interesenti obrnejo osebno, pismeno ali telefonično na upravo industrijske kovinarske šole Litostroj — Ljubljana, telefonska številka 38-10, interno 417. — Uprava šole. 454-a

VABILO

Kolektiv zdraviliško gostinskega podjetja, Dobrnske Toplice v Dobrni, vljudno vabi na zaključek glavne sezone. Dne 1. septembra ob 20.30 koncert sindikalnega pevskega zbora »Kajuh« v Dobrni s šaljivimi točkami. Dne 2 septembra prireditev v parku ob dveh popoldne. Razstava jedil in pijač s poizkušnjami, ples in biffeji. Ob 20. »Čarobni raj« — koncert kopališke godbe, balet, ognjemeti, bengalični ogenj. Prvovrstena jedila in vina. Prijetna zabava zajamčena! Vljudno se priporočamo za vaš obisk, ne bo vam žal! 2851-a

Kaj bomo slišali v radiu

NEDELJA, 2. SEPTEMBRA:

Poročila ob 7.00, 12.30, 15.00, 19.00, 22.00, 23.55. — 6.30 Jutranji pozdrav. 6.50 Jutranja telovadba. 7.15 Zabavna glasba. **8.00** Večer nedeljski spored. **9.00 Luteranski kres (literarno-glasbena oddaja).** 9.40 Slovenske ponarodele pesmi. 10.00 Popularen dopoldanski koncert del slovenskih avtorjev. **11.00 Zunanje-politični feljton (Grčija — slika neuspeha).** 11.15 45 minut po svetu v besedi in glasbi. 12.00 Slovenske narodne in umetne pesmi poje komorni zbor Radia Ljubljana pod vodstvom Milka Škoberneta. 12.40 Zabavna glasba, vmes objave. **13.00 Pol ure za pionirje in cicibane — Pravljice pripoveduje Manica Komanova.** 13.30 Želeli ste — poslušajte! 15.45 O novi uredbi o **odkupih za leto 1952 bo govoril Miran Košmelj, direktor Glavne uprave za državne nabavke.** 16.00 50 minut najlepših in najbolj priljubljenih melodij. **16.50 Kmetijski nasveti (Jesenska paša).** 17.00 Polka je ukazana, tla so namazana . . . (Pester spored slovenskih pesmi in plesov). **17.40 Državno posestvo Žovnek.** 18.00 Uganite, kaj igramo! **19.10 P. I. Čajkovski: »Pikova dama«, opera v 4 dejanjih (7 slikah), vmes po prvem dejanju športna poročila.** 22.15 Kaj bo jutri na sporedu. **22.30 Kersnik: Lutrski ljudje** — literarna oddaja na valovih 202.1 in 212.4 m. 22.30 Oddaja za inozemstvo na valu 327.1 m. 22.50 V zabavo in oddih. 24.00 Zaključek oddaje.

PONEDELJEK, 3. SEPTEMBRA:

Poročila ob 5.15, 6.00, 12.30, 15.00, 19.00, 22.00 in 23.55. — 5.00 Jutranji pozdrav. 5.25 Slovenske narodne pesmi. 5.50 Jutranja telovadba. 6.15—7.00 Zabaven jutranji spored. 12.00 Blaž Arnič: Simfonija dela (za mali orkester). — Izvaja orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Alija Dermelja. 12.40 Zabavna glasba, vmes objave. **13.00 Za vsakogar nekaj v besedi in glasbi.** 14.00 Slezakova potovanja po svetu (operna oddaja s komentarjem). **14.30 O športu in športnikih.** 14.45 Pisan spored igra na harmoniko Avgust Stanko. 15.15—15.30 Zabavna glasba, vmes objave. 18.00 Poje zbor Radia Beograd. **18.20 Še o novem kreditnem sistemu.** 18.35 Igra Srečko Dražil s svojim ansamblom. 19.10 Križem po naši domovini (pester spored slovenskih narodnih pesmi). **20.00 Nikolaj Vasiljevič Gogolj: Izgubljeno pismo (literarna oddaja).** **20.20 Skladbe sotrudnikov revij »Glasbena zora« in »Novi akordi«. 21.00 Novosti iz našega arhiva plošč za ljubitelje zabavne glasbe.** 22.15 Kaj bo jutri na sporedu. **22.30** Nočni koncert del italijanskih avtorjev (na valovih 202.1 in 212.4 m). Oddaji za inozemstvo na valu 327.1 m: **22.30 Oddaja v nemščini.** 22.45 Oddaja v italijanščini. 23.15 Dobre volje k počitku (Pester spored solistične in orkestralne glasbe). 24.00 Zaključek oddaje.

Na filmskem platnu prikazujejo

LJUBLJANA — UNION: ameriški film: »Zapleščiva«. Kratki film: Pionir 12. Predstavi ob 18.30 in 20.30. — MOSKVA: italijanski film: »Norčije v Operi«. Kratki film: Filmske novosti 34. Predstavi ob 18.30 in 20.30. — SLOGA: nemški film: »Ljubezen ni igrača«. Kratki film: Filmske novosti 33. Predstavi ob 18.30 in 20.30. Prodaja vstopnic v vseh treh kinematografih od 17.30 dalje. — TIVOLI: nemški film: »Ljubezen ni igrača«. Kratki film: Muha. Predstava ob 20. Prodaja vstopnic eno uro pred pričetkom predstave. — LETNI — DOM LJUDSKE MILICE: italijanski film: »Norčije v operi«. Makedonski mesečnik 21. Predstava ob 20. — TRIGLAV: ameriški barvani film: »Škotska kri«. Kratki film: Kako je s tokom. Predstava ob 20. — ŠIŠKA: ameriški film: »Brzojav na zapad«. Obzornik 51. Predstava ob 20. — LITOSTROJ: zaprto. — VEVČE: italijanski film: »Sanje s ceste«. Makedonski mesečnik 19.

MARIBOR — PARTIZAN: ameriški barvani film: »Dama v hermelinu«. Kratki film: Šport na vodi. — UDARNIK: angleški film: »Fanny«. Filmske nov. 34. — LETNI: angleški film: »Fanny«. Kratki film: Šport na vodi. — STUDENCI: ameriški film: »Njen obraz«. Mesečnik JA 26. — POBREŽJE: angleški film: »Waterloojska cesta«. Makedonski mesečnik 18.

CELJE — METROPOL: avstrijski film: »Prijatelja«. Kratki film: V gozdovih Srbije. — DOM: avstr. film: »Eroica«. Kratki film: Polet s smučmi. — LETNI: avstrijski film: »Eroica«. Kratki film: Polet s smučmi.

KRANJ — STORŽIČ: ameriški film: »Bil sem vojna nevesta«. Filmske novosti 27. — SVOBODA: ameriški film: »Tarzan v New Yorku«. Srbski mesečnik 36. — LETNI PARTIZAN: ameriški film: »Hrepeneča vdova«. Kratki film: Aviatičarji.

DOMŽALE: ameriški film: »Nevesta naprodaj«. Filmske novosti 24.

KAMNIK: ameriški film: »Maščevanje Rdeče čarovnice«. Filmske novosti 25.

ZADOBROVA: francoski film: »Ljubavni sen«. Filmske novosti 12.

RADOVLJICA: avstrijski film: »Očarljivi goljuf«. Filmske novosti 31.

BLED: ameriški film: »Morski volk«. Filmske novosti 21.

JESENICE: ameriški film: »Dobri Sam«. Filmske novosti 17.

VRHNIKA: ameriški film: »Andy Hardy je zaljubljen«. Mesečnik JA 16.

TRŽIČ: ameriški film: »Oklahoma Kid«. Mesečnik JA 19.

TRBOVLJE: angleški film: »Srebrno ladjevje«. Kratki film: Razstava OF.

HRASTNIK: amer. film: »Draga Ruth«. Kratki film: Koraki v svobodo.

RAJHENBURG: angl. film: »Noro srce«. Tednik.

MURSKA SOBOTA: angl. film: »Skrivnost sobe 19«. Partizanski dokumenti.

ROGAŠKA SLATINA: ameriški film: »Nevesta naprodaj«. Obzornik 51.

PTUJ: ameriški barvani film: »Ples na vodi«. Obzornik 52.

NOVO MESTO: ameriški film: »Draga Ruth«. Kratki film: Koraki v svobodo.

IDRIJA: angleški film: »Skrivnost sobe 19«. Filmske novosti 26.

ILIRSKA BISTRICA: ameriški film: »Maščevanje Rdeče čarovnice«. Filmske novosti 26.

KOČEVJE: italijanski film: »Sanje s ceste«. Makedonski mesečnik 20.

SLOVENSKA BISTRICA: jugoslovanski film: »Bakonja fra Brne«. Filmske novosti 26.

ŠOŠTANJ: ameriški film: »Andy Hardy je zaljubljen«. Mesečnik JA 16.

SEŽANA: ameriški film: »Dobri Sam«. Filmske novosti 17.

GUŠTANJ: ameriški film: »Humoreska«. Filmske novosti 16.

MEDVODE: češki film: »Sirena«. Kratki film: Razstava OF.

SLATINA RADENCI: ameriški film: »Zaradi njega«. Kratki film: Za naše najmlajše.

Zahvala

Ob tako nenadni, tragični in težki izgubi naše prerano umrle žene, hčerke, sestre in svakinje **MARIJE ČULIBRK roj. VERLIČ**, se najtopleje zahvaljujemo vsem, ki ste jo spremili na njeni zadnji poti, sočustvovali z nami in darovali cvetje in vence. Posebno zahvalo smo dolžni govornikom: tovarišici Lojzki iz Tobačne tovarne, članu okrajnega komiteja KPS Ljubljana-okolica in tovarišu Krištofu za poslovilne besede ob odprtem grobu, partijskim organizacijam in organizacijam ZB, borcem, podoficirjem in oficirjem JA Vojnega okroga Ljubljana in Vojne pošte št. 8596/10, organom in uslužbencem UDV za Slovenijo, godbi »Tineta Rožanca«, predvsem pa iskrena hvala delovnemu kolektivu in pevskemu zboru Tobačne tovarne v Ljubljani. — Žalujoči rodbini Čulibrk in Verlič s sorodstvom. 459-a

MALI OGLASI

Za dajanje naslovov pismeno je priložiti 10 din in navesti štev. oglasa. — Oglasni oddelek Ljubljanskega dnevnika, Ljubljana, Šelenburgova ul. 5, poštni predal 271

DOBREGA KRZNARSKEGA POMOČNIKA sprejmem takoj. Valentin Železnik, krznarstvo, Maribor, Gosposka ul. 26. 1460-1

MLAJŠA VDOVA bi šla za hišnico ali za oskrbnico, tudi na periferiji Ljubljane, proti primernemu stanovanju. Eventuelne ponudbe prosim oddati na ogl. odd. pod »Zamenjam stanovanje«. 1484-1

AVTOMEHANIKA sprejmemo, nastop takoj, plača po uredbi. Reflektanti naj se zglasijo v sekretarijatu »Koteks«, Ljubljana, Pred Škofijo 1, v soboto in nedeljo. 1485-1

SPOSOBEN KNJIGOVODJA — upokojenec išče honorarno zaposlitev. Ponudbe na ogl. odd. pod »Bilancist«. 1487-1

MODISTINJO, res prvovrstno, vodilno moč, sprejme salon Julči Klopčič, Ljubljana, Miklošičeva c. 34. 1510-1

ČIŠČENJE PISARN ali podobno delo sprejmem. Ponudbe na ogl. odd. pod »Vestna«. 1529-1

INSERATNI ODDELEK Ljubljanskega dnevnika je v ŠELENBURGOVI ul. štev. 5. — Telefon 38-96 Poštni predal štev. 271

ŠPORTNI VOZIČEK prodam, Grabljevičeva 26, Jesih. 1514-4

SMUČARSKO, ŽENSKO OBLEKO, novo, za srednjo postavo in ženske sandale št. 39, ugodno prodam, Cankarjeva 10, dvorišče I. 1515-4

HARMONIKO, Hohner, 2½-tonsko, prodam. Naslov v ogl. odd. 1516-4

MOTORNO KOLO, DKW 125 ccm, v najboljšem stanju, prodam. Naslov: Tone Gliha, Kostanjevica na Krki 22. 1505-4

ŠVICARSKE INJEKCIJE, celo serijo (30 komadov), za rano na želodcu ali dvanajsterniku, prodam. Naslov v ogl. odd. 1506-4

PLOČEVINASTO OTROŠKO BANJO, usnjeno babiško torbo, dva velika okvirja s steklom, prodam. Rožna dolina cesta X., štev. 27. 1507-4

OTROŠKI VOZIČEK, polšportni, bel, tapeciran, prodam za 8000 din. Naslov v ogl. odd. 1508-4

ČRPALKO, električno, za hišni vodovod, prodam. Naslov v ogl. odd. 1509-4

JEDILNI PRIBOR za 6 oseb, kompleten, prodam. Naslov v ogl. odd. 1500-4

ŠPORTNI OTROŠKI VOZIČEK, zelo močan, in gradi za žimnice, poceni prodam. Cerkvena ul. 21, vrata 39, Knavs, Trnovo. 1457-4

ŽAGO venecijanko, na lepi legi, dam v najem. Ponudbe na ogl. odd. pod »Ugodno«. 1480-4

DVA KLEPARSKA STROJA za žlebove prodam. Karel Kostanjšek, Sromlje 56 pri Brežicah. 1489-4

PRODAM plinski štedilnik, 3-plamenski s pečico, 2 postelji z žičnimi vložki. — Ogled samo ob nedeljah od 9. do 11. Alfred Göring, Poljanska c. št. 73/pritl. 1493-4

MOŠKO KOLO prodam. Celovška c. 104. 1494-4

ZAMENJAM gnoj za dobro seno. Anica Dovič, Ljubljana, Vilharjeva 43. 1495-6

PRAŠIČ, 100 kg težak, ter ovca, 1 leto stara, naprodaj. Fužine 20, p. Ljubljana. 1496-4

NOV RADIJSKI APARAT z magičnim očesom poceni prodam. Tržaška c. 94. 1497-4

NOVO SPALNICO ugodno prodam. Naslov v ogl. odd. 1498-4

DVA LEPA OTROŠKA VOZIČKA, globok in športni, prodam tudi na bone. Janež, Koroška 6. 1517-4

PRODAM ultravijoletno obsevalko, nove model Olimpia smučarske čevlje št. 40, muslinasto, temnomodro plesirano novo obleko — dam tudi na bone! Naslov v ogl. odd. 1518-4

PRODAM okrog 2000 kom. stare strešne opeke (bobrovec), voziček na dveh kolesih, skoraj nov (kripca), star štedilnik z bakrenim kotlom za vzidavo, 2 dvokrilna okna, skoraj nova, kompletna tudi zasteklena, vel. 85×120 z zračnikom (oberlicht), in nekaj starih vrat. Franc Zadnikar, Kozarje 27, Dobrovska cesta. 1524-4

KOMPLETNO GARNITURO za spalnico in preproge prodam. Ponudbe na ogl. odd. pod »45.000«. 1531-4

LEPO OTROŠKO POSTELJICO, ženski in moški zimski plašč, prodam, tudi na bone. Jaklič, Mestni trg 6/I. 1490-4

KOLO, za približno 10-letno deklico, znamke »Bianchi«, prodam. Černe, Kladezna 6. 1532-4

PENICILIN v olju prodam. Ponudbe na ogl. odd. pod »Ameriški«. 1450-4

KOMPRESOR zračni, 2 do 3 KS, za 2 W tok kupim. Ponudbe na ogl. odd. pod »Kompresor«. 1522-5

BLOK ZA FIAT 514, avto-motor, kupimo. Ponudbe poslati na Avtoprevozništvo, Škofja Loka. 1527-5

NA ROBU

Pred dnevi sem v Ljubljani pred glavno pošto opazoval naslednji prizor: Lepo raslo, morda pet ali šestletno dekletce se je krčevito oklepalo droga na pločniku in na vso ihto vpilo: »Ne grem! Ne grem!« Oče in mati sta jo »prva z lepimi besedami, potem pa s silo hotela odtrgati od droga, a dekletce se ga je tako krčevito oklepalo, da sta bila starša brez moči. Otrokovo tuljenje je privabljalo mimoidoče in okoli otroka ter staršev se je kmalu zbrala gruča ljudi. Eni so predlagali palico, drugi lepo besedo, tretji pa so na splošno zabavljali nad vzgojo otrok. Mlada mamica je vsa rdeča od sramu povedala, da so ogledovali izložbe, toda ko so hoteli iti dalje, se je tudi sicer zelo trmasti otrok odločno uprl in niso ga mogli spraviti naprej.

Nisem počakal, da bi videl, kdo je zmagal: trmasti otrok ali nemočni starši. Ko pa sem šel dalje, je zraslo v meni vprašanje: kdo je kriv, da je v tem mladem, tako ljubkem dekletcu toliko na eni strani občudovanja vredne upornosti, na drugi strani pa trmaste tiranije nad starši? Otrok sam gotovo ni kriv. Spomnil sem se besed, ki sem jih ne vem kje čital: »Lahko je dati družbi novega zemljana, a neizmerno težko je z njim dati družbi novega človeka!« »Torej so krivi starši«, sem si sam odgovoril z vprašanjem. V mislih sem iskal opravičil zanje. Ni jih lahko najti.

Za vsako opravilo je potrebna neka spretnost, še posebno pa za oblikovanje otrokovega značaja. In kje se naj starši za to usposobijo? Literature za to imamo bore malo? Ali ne bi bilo prav, če bi AFŽ poskrbela za predavanja ali še bolje za razgovore med starši o vzgoji predšolskih otrok? To bi bilo veliko delo, ki bi se bogato poplačalo. Pa ne samo AFŽ, vsi, ki jim je pri srcu razvoj mladega rodu, bi morali pomisliti, kako dati mladim staršem možnost, da se bodo seznanili z vzgojnimi prijemi in ne bodo dajali družbi le novih zemljanov, temveč nove značajne ljudi.

—cj

ŠIVALNI STROJ, nov model, kupim ali zamenjam za radio ali moško kolo. Razliko doplačam. Berlot, Celovška c. 74. 1512-5

VEČJI ROBKER, na motorni pogon, za razcepljanje grozdja, kupimo. Ponudbe poslati na podjetje »Vino-sadje«, Maribor, Partizanska cesta 3. 1459-5

ENO- ALI DVOSTANOVANJSKO HIŠO, kjerkoli ob železniški postaji kupim. Naslov v ogl. odd. 1521-7

POSESTVO, 3—4 ha, s hišo in gospodarskim poslopjem v okolici Maribora kupim. Naslov v upravi lista, Maribor. 1461-7

DOBRO OHRANJEN PIANINO vzamemo za daljšo dobo v najem za dobro mesečno najemnino. Ponudbe poslati na ogl. odd. pod »Pianino«. 1291-8

PIANINO vzamem v najem za mesečno odškodnino. Naslov v ogl. odd. 1491-8

ZAMENJAM veliko, sončno, opremljeno sobo, 4.5×5, v Šiški, nasproti Šercerjevega doma, za opremljeno ali prazno sobo približno enake velikosti v bližini Poljanske gimnazije, Starič, Spl. bolnica, Tehnični oddelek. 1519-9

ZAMENJAM dvosobno stanovanje, za enako ali dvo in pol sobno. Naslov v ogl. odd. 1523-9

ZAMENJAM komfortno enosobno stanovanje, za dvo- ali trosobno. Naslov v ogl. odd. 1525-9

LEPO DVOSOBNO STANOVANJE zamenjam za dvosobno s kabinetom ali trisobno, Sever, Šiška, Novi bloki IV., vhod IV. 1530-9

MIRNA DIJAKINJA išče prazno ali opremljeno sobo. Naslov v ogl. odd. 1451-9

ČEVLJARJI, pozor! Kupimo stroj »Aufdoppelmaschine«. Ponudbe na naslov: Josip Šamu, Subotica, Botičeva 6. 1352-5

KABINET neopremljen, oddam takoj brezplačno študentki, ki bi instruirala (matematiko) po dogovoru. Naslov v ogl. odd. 1444-9

LEPO, OPREMLJENO ZRAČNO SOBO v bližini tramvajske postaje pri Sv. Križu oddam osebi, ki bi mi pomagala pri gospodinjstvu, predvsem dnevno od 11. do 14. pri kuhi. Naslov v ogl. odd. 1453-9

GARSONJERO ali večjo sobo (prazno ali opremljeno), s posebnim vhodom iščem v Ljubljani. Plačam v denarju ali živilih za več mesecev naprej. Pismene ponudbe: Burič, Beograd IV., ul. Stojana Protića 24/I. 1467-9

SONČNO, PRAZNO SOBO z balkonom v Trnovem zamenjam za enako nekje v bližini centra. Ponudbe na ogl. odd. pod »Prazno«. 1499-9

SOBO IN KUHINJO zamenjam za večjo sobo ali sobo in kabinet. Ponudbe na ogl. odd. pod »Ugodna zamenjava«. 1511-9

MIREN VISOKOŠOLEC tehnike išče sobo, gre tudi kot sostanovalec. Nudi instrukcije. Naslov v ogl. odd. 1520-9

NAPROŠAM NAJDITELJA štirih ključev od postaje Rakovnik—Moste, izgubljene 28. avgusta, da jih odda v Tovarni Utensilia, Rakovnik. 1513-10

NAŠLA SEM zapestno uro na kopališču Ljubljanica 18. avgusta. Naslov v ogl. odd. 1481-10

IZGUBILA SEM 31. avgusta poročni prstan od Sv. Petra ceste ali na trgu. Vrniti za nagrado: Marija Svetina, Gorupova 22/I. 1526-10

RIBIŠKO PALICO sem pozabil v jutranjem vlaku Postojna—Ljubljana v soboto 24. avgusta. Najditelju dam visoko nagrado, če se javi na ogl. odd. pod »Ribič«. 1488-10

DNE 17. ali 18. AVGUSTA je neznani avtomobil na cesti Ljubljana—Celje izgubil 25 kg svinjske masti. Lastnik naj se zglasi z dokazi lastništva pri Poverjeništvu za notranje zadeve v Kamniku, sklicujoč se na številko 2622/1-51. 1529-11

BARVAMO vse vrste čevljev, kemično čistimo in barvamo semiš-izdelke! — Djemal Hajrula, Mestni trg 11, Ljubljana. 1528-11

NAJDENA JE BILA manjša vsota denarja in denarnica v območju KLO Sežana. Lastnik naj se zglasi na poverjeništvu za notranje zadeve Sežana, koder se nahajajo navedeni predmeti. 1486-11

NAŠLO SE JE črnopleskano žensko kolo brez znamke. Dobi se: Tržaška c. 47. 1492-11

PAPAGAJČEK s pokvarjeno nogico je ušel, Ciglarjeva 32. Vrniti za nagrado. 1501-10

PREKLICUJEM kolesno knjižico in družinsko nakaznico za kurjavo, na ime Gregor Jelenc, Kranj, Primskovo, dve pa na ime Vali Štiglic, Kranj, Savska, za neveljavne. 1502-11

PREKLICUJEM bloka št. 17809, 17810, izdana pri Inv. podjetju »Zvezda«, Kranj, za neveljavna. Marija Polak, Kranj. 1503-11

PREKLICUJEM blok št. 20645, izdan pri Invalidskem podjetju »Zvezda«, Kranj, na ime Saksida, Zlato polje. 1504-11

Sreča Vas čaka v Kamniku

NA VELIKI TOMBOLI

VREDNOST DOBITKOV JE NAD 2,500.000 DINARJEV

Dobitki: Gradbeni material za stanovanjsko hišo, 2 spalnici, kuhinjska oprava, kamin, 4 prašiči, štedilnik, gradelj za žimnice, 50 kg moke, 8 kub. m drv, blago za moško obleko, bukove deske, garnitura brisač, poleg tega pa še več sto manjših dobitkov. — Tablice so v prodaji vse do pričetka tombole v Kamniku. — Cena tablici 40 din. — Prednaročila na OF, Kamnik, tel. Kamnik 71. So pa v prodaji tudi v vseh trgovinah in trafikah.

Kralji, zlato in nafta

Kdor pregleduje proračune raznih držav, zasledi navadno na prvem mestu tako imenovano civilno listo ali znesek, ki se vsako leto izplača vladarju iz državnega proračuna. Če pa gre za republiko, pa je plača predsednika oziroma stroški za vzdrževanje njega samega in njegove pisarne. Ker vsepovsod varčujejo, se dogaja tudi to, da vladarji dobivajo še vedno stare funte, krone ali kar koli že, medtem ko so plače in mezde že parkrat višje, kot so bile tedaj, ko so bile določene civilne liste vladarjem. Tudi predsedniki imajo iste težave, saj se jim kot kraljem določi ponavadi plača v stalnem znesku, ki pa seveda zaradi razvrednotenja čez nekaj časa ni več tisto, kar je bil prej. Preden pa dosežejo zvišanje prejemkov, ponavadi zopet mine precej časa, da jim to skupščine odobre, saj so skupščine znane po tem, da znajo varčevati pri majhnih ali manjših izdatkih, ali pa celo pri tako imenovanih načelno važnih izdatkih, ker imajo tedaj pač priliko govoriti o vsem mogočem in si tudi privoščiti vladarja ali predsednika in mu dajati nauke, kako naj živi skromno, da bo lahko shajal.

Poglejmo sedaj nekoliko držav, za katere so nam na razpolago podatki, kako plačujejo svoje vladarje.

Začnimo z angleškim kraljem, ki

Medtem ko po arabskih vaseh zaradi zaostalosti trdo delajo in živijo bedno življenje, pa vlečejo njihovi vladarji ogromne dohodke. — Na sliki: način mletve žita v arabski vasi

vlada ogromnemu delu sveta: od Združenega kraljestva do dominionov ter od najrazličnejših kolonij do protektoratov. Civilna lista angleškega kralja je bila leta 1937 določena na 410.000 funtov šterlingov, ali v našem denarju na 57,4 milijona dinarjev. Od tega zneska je določenih 110.000 funtov za kraljevo zasebno blagajno, 134.000 funtov za plače in mezde ter pokojnine kraljeve hiše, 152.800 funtov za kraljevo gospodinjstvo ter 13.200 funtov za miloščine in darila. Poleg tega dobi iz državnega proračuna kraljica Mary 70.000 funtov, nadalje dobe še: princesa Elizabeta (prestolonaslednica) 40 tisoč funtov, vojvoda edinburški 10.000 funtov, vojvoda gloucesterski (kraljev brat) 35.000 funtov in druga kraljeva hči Margaret Rose 6000 funtov; vsi skupaj 161.000 funtov, kar da v našem denarju 22,54 milij. dinarjev.

Manjši so zneski, ki jih dobe skandinavski vladarji. Danski kralj dobi letno 1.975.000 danskih kron, t. j. okoli 14,3 milijona dinarjev. Nadalje dobe drugi člani kraljevske hiše 554.059 kron, t. j. okoli 4 milijone dinarjev.

Norveški kralj dobiva letno 2,509.000 norveških kron, kar da preračunano v dinarje nad 17,5 milijona dinarjev.

Na boljšem je švedski kralj, katerega civilna lista znaša 2,610.800 švedskih kron, t. j. 21,2 milijona dinarjev; ta znesek je namenjen za kraljevo družino sploh. Poleg tega dobi kralj še posebej 300.000 kron na leto, kar da 2,9 milijona dinarjev.

Velika vojvodinja luksemburška ima letno civilno listo 300.000 frankov, toda v zlatu; to listo so ji določili ob njenem nastopu leta 1919. Preračunali bi jih lahko na 4,5 milijona dinarjev.

Belgijski kralj ima 12 milijonov belgijskih frankov letno.

Izven Evrope dobi egiptovski kralj 100.000 egiptovskih funtov letno zase, za kraljevo družino pa še posebej 100 tisoč egiptovskih funtov, torej skupaj 28,7 milijona dinarjev.

Eden najbogatejših vladarjev je bil japonski cesar. Pred vojno je imel civilne liste 4 in pol milijona jenov, torej okoli 50 milijonov dinarjev. Leta 1945 je sporočila japonska vlada vrhovnemu zavezniškemu poveljstvu, da znaša cesarjevo zasebno premoženje 1.590,615.000 jenov ali po tedanjem tečaju okoli 18 milijard in 600 milijonov dinarjev, tako da so japonskega cesarja šteli za najbogatejšega vladarja; saj je bil tudi eden največjih delničarjev in podjetnikov na Japonskem. Cesarjevo premoženje je bilo leta 1945 »blokirano« in ga po novi ustavi iz 1946 upravlja japonska država.

Seznam seveda ni popolen, vendar pa posebnih visokih civilnih list drugje ni.

Drugačen pa je položaj na Bližnjem vzhodu ali kakor pravijo Angleži na Srednjem vzhodu. Perzijski šah spada med najbogatejše vladarje. Med novimi bogataši pa so sedaj arabski vladarji. Kako je prišlo do tega?

V Arabiji je v dobi po prvi svetovni vojni začela teči nafta, od katere pa so tamkajšnji ljudje imeli le malo koristi.

V arabskih državah morajo tuje petrolejske družbe plačevati državam, kjer črpajo nafto, vsako leto prispevek od načrpane nafte. Ta prispevek je znaten in izplačuje se v ameriških dolarjih, ker so večinoma tamkaj zaposlene ameriške družbe v kompaniji z angleškimi družbami. Poleg tega pa domači vladarji rajši vidijo, da se jim »pristojbine«, Amerikanci in Angleži jim pravijo »oil royalties«, izplačajo v zlatu, ki je najbolj cenjen denar. Denar pride res v državno blagajno, toda državna blagajna je istovetna s kraljevo ali vladarjevo blagajno in tako se ne ve, kdo dobi levji delež od nafte. Ti vladarji ne potrebujejo civilne liste, ker ponavadi tudi parlamentov ni, da bi jim civilno listo odobrili.

Če primerjamo dohodke teh vladarjev, bomo videli, da se evropski vladarji pred njimi lahko skrijejo. Poleg tega pa so pristojbine določene tako, da dobivajo nek znesek v centih ali šilingih od vsakega sodčka načrpanega »smrdljivca«, kakor so včasih imenovali petrolej, in ker produkcija stalno narašča, se jim tudi stalno večajo dohodki.

Poglejmo si dohodke treh arabskih vladarjev. Prvi je kralj Saudove Arabije Ibn Saud. V njegovi državi se producira vedno več nafte. Letno znaša sedaj proizvodnja že okoli 35 milijonov ton in bo kmalu večja kot perzijska proizvodnja, ki je sedaj v zastoju zaradi spora z Anglijo. Kralj Ibn Saud dobi od vsakega sodčka nafte, ki se producira na ozemlju njegovega kraljestva, 34 ameriških centov, poleg tega pa še stalni znesek 30 milijonov dolarjev, ki se mu večinoma izplača v kovanem zlatu, ker je zlato pač edina valuta, ki jo sprejme vsak. Cenijo, da dobi letno okoli 100 milijonov dolarjev. Nekaj dobi tudi v funtih šterlingih za prodano nafto šterlinškemu območju. Člani kraljeve hiše si lahko privoščijo najsodobnejši komfort, beduini pa žive svoje življenje, kakor so ga živeli skozi tisoč let.

Drug vladar, ki ima ogromne profite od nafte, je emir v Kuvaitu. Kuvait je neke vrste angleški protektorat, ki leži na severu Saudove Arabije. Tudi Kuvait živi sedaj od nafte, njegova letna proizvodnja le malo zaostaja za proizvodnjo Saudove Arabije. Letos je cenjena na 20 milijonov ton. Emir dobi od vsake tone nafte 3 in pol rupije. To da letno približno 1 milijon funtov šterlingov. Na njegovem področju delata skupaj angleški in ameriški kapital. Del dohodkov se sicer porabi za deželo, del pa seveda ostane tudi vladarju, ki ga imajo za enega najbogatejših vladarjev na vzhodu.

Tretji dobitnik nafte je emir otoka Bahrein, ki leži ob severu arabskega polotoka v perzijskem zalivu. Tudi bahreinski emir dobi 3 in pol rupije od vsake tone producirane nafte. Ker nimajo državnih proračunov in ločene zasebne vladarjeve blagajne od državne blagajne, se ne ve, koliko kdo dobi. Računajo, da plačuje ameriška družba Bahrein Petroleum Company emirju letno okoli 600.000 funtov šterlingov.

Ptičja iznajdljivost in požrtvovalnost

Londonski listi so zabeležili zanimiv primer iznajdljivosti in materinske požrtvovalnosti v ptičjem rodu. Na vrhu nekega drevesa je bilo kosovo gnezdo s tremi mladiči. V bližini je nastal požar, ko so se šli otroci gasilce in so zažgali slamo pod drevesom. Ko se je ogenj razplamtel, je kosovka nemirno letala okrog gnezda, kakor da pričakuje od nekod pomoči. Naposled, ko so plameni že segali do višine gnezda, se je samica trikrat močno zaletela vanj in vrgla iz njega po vrsti vse tri mladiče. Mladi kosi še niso znali letati, toda v višini kakih šest metrov so razprostrli še na pol gola krila in srečno prijadrali na tla blizu ognja. Mati je takoj začela frfotati okrog njih in jih kriti pred morebitnim sovražnikom. Potem pa jih je napodila, da so odskakljali pod bližnji grm, sama pa se je začela ozirati, kje bi jim pripravila nov dom.

Najbogatejša snaha na svetu se hoče ločiti

Indijski knez Aga Khan je verski poglavar vseh muslimanov v Indiji, velja pa za najbogatejšega človeka na svetu. Vsako leto mu plačajo verniki davek tako, da odtehta na veliki tehtnici toliko zlata in draguljev, kolikor tehta sam. Vzlic neizmernemu bogastvu pa je dokaj skop. Njegov sin Ali Khan se je pred dvema letoma oženil z znano holywoodsko filmsko igralko Rito Nayworth, prejšnjo ženo znanega filmskega igralca in režiserja Orsona Wellsa. Rodila mu je sina, nedavno pa ga je zapustila, češ da hoče biti prosta. Vložila je takoj tožbo za ločitev zakona.

Aga Khan

Kako bomo oblekle naše malčke na jesen

Mnogo je mater, ki jih skrbi, kako bodo oblekle svoje otroke na jesen. Za 14 do 15 let staro deklico bomo lahko naredile kostum s kratko jopico, okrašen z žametom, karirasto krilo iz volnenega blaga in bluzo iz navadnega pralnega blaga.

Mlajšo deklico, 5 do 6 let staro, bomo oblekle v oblekco iz lahkega volnenega blaga, narejeno po vzorcu na sliki ali po svojem okusu. Za dečke bomo naredile volnene kratke hlačke in praktično karirasto srajco. Spodaj na sliki je vzorec plaščka, ki bo služil našim otrokom za prehodno dobo in hladne poletne dni.

Preplavati Rokavski preliv ni lahko

Prvi ga je preplaval pred 75 leti Anglež Mathew Webb

Prvi ga je preplaval pred 75 leti kapetan Mathew Webb. Tudi letos je naskočilo Rokavski preliv več pogumnih plavalcev in plavalk. Bilo jeh je 20, 13 moških in 7 žensk. Plavali so od Cap Gris Neza na francoski do Dovera na angleški obali. To zanimivo športno prireditev je organiziral londonski list »Daily Mail«. Egiptovski kralj Faruk je obljubil 8 milijonov frankov ali 27.000 dolarjev nagrade egiptovskemu tekmovalcu, ki bi zmagal. In res je prvi priplaval na cilj Egipčan Marek Hasan Hamat. Trideset kilometrov dolgo progo je preplaval v 12 urah in 12 minutah. Tri minute za njim pa je dosegel cilj Francoz Morvan. Tretji je bil zopet Egipčan Ehim, četrta pa Angležinja Benda Fischer.

Mnogo drznih plavalcev in plavalk je že preplavalo Rokavski preliv, vse pa je prekosil za celo pokolenje kapetan Mathew Webb. Bilo je leta 1875, ko se je odločil za naporno, pa tudi zdravju nevarno plavanje čez Rokavski preliv. Takrat se je zdelo to še nedosegljivo. Webb je bil rojen plavalec, in je tudi umrl v vodi. Že v otroških letih se je odlikoval z nenavadno hrabrostjo. Mnogim tovarišem, med njimi tudi svojemu bratu, je rešil življenje, da niso utonili v deroči reki v njegovem rojstnem kraju. Za rešitev nekega neizkušenega plavalca je dobil od angleškega humanega društva zlato kolajno in kapetanski čin.

V začetku leta 1875 je izumil Američan Paul Bayton gumijasto obleko — čoln z majhnim jadrom. Tako je prišel čez Rokavski preliv kot plavalec, jadralec in veslač hkrati. Ta uspeh je izpodbudil kapetana Webba, da je sklenil preplavati Rokavski preliv od Dovera do rtiča Ris Neza. Prvi poskus 13. avgusta 1875 se mu je izjalovil, ker vreme ni bilo ugodno. Sedem ur se je boril z valovi, naposled pa je spoznal, da jim ne bo kos. Komaj pa je minilo 14 dni, že se mu je posrečilo preplavati Rokavski preliv.

Angležinja Renda Fisher, ki je letos med plavalkami prva dosegla cilj

Bilo je 24. avgusta 1875 ob 12.55, ko je s kitovim oljem na debelo namazani Webb začel boj z vodo in prostorom. Spremljala ga je velika ladja z novinarji in člani nekega angleškega plavalnega kluba. Proti večeru se mu je neka velika ladja tako približala, da je malo manjkalo, da ga niso zalili valovi tik za njo. Kmalu potem ga je vgriznila v ramo neka bojevita riba, dobro znana vsem poznejšim plavalcem čez Rokavski preliv. Ob treh zjutraj 25. avgusta je začel Webb omagovati. Na pomoč mu je prihitel v čolnu neki spremljevalec, tudi dober plavalec. V trenutku, ko je hotel skočiti v vodo, mu je Webb zaklical: »Vse je v redu«. Po kratkem požirku žganja je plaval naprej.

Spremljevalci so upali, da bodo Webba izpodbudili, ko so mu navsezgodaj zaklicali: »Zemljo vidimo!«. Ko pa je napočila jutranja zarja, je bila zemlja še daleč, valovi pa so Webba čedalje bolj zanašali od obale. Ob 7.30, ko je bil vodi že 18 ur in 30 minut, je začel Webb obupavati. Tedaj je eden izmed spremljevalcev skočil v vodo in plaval kraj njega, da bi ga ohrabril. Ob 8,30 francoska obala še ni bila nič bliže, Webbu so pohajale moči, veter pa je pihal čedalje močneje. Bilo je kazno, da bo ves Webbov napor zaman.

Tedaj pa je prispel od francoske obale velik čoln in navdušeni pozdravi njegove posadke so Webba nekoliko okrepili. Plaval je še 40 milj in tedaj je začutil morsko dno pod seboj. Stopil je na noge in se na vso moč poganjal proti obali. Ob 10.41 25. avgusta natanko 21 ur in 46 minut po začetku plavanja v Doveru je Webb stopil na francoska tla. Iz mnogih čolnov so ljudje skakali v morje in hiteli, da bi ga objeli in mu čestitali.

Po vrnitvi v Dover so mu priredili banket, na katerem je župan rekel: »Kapetan Webb je storil junaško dejanje, kakršnega še ni storil nihče na svetu in kakršnega — upam si to reči — tudi nihče več ne bo storil.«

Neustrašeni kapetan Webb je našel 24. julija 1883 smrt v besnečih slapovih Niagare.

Takole so pred 75 leti vlekli iz vode kapetana Webba, ko je preplaval Rokavski preliv

Jegulje zamaše vodovodne cevi

Newyorški listi že najmanj deset let poročajo o jeguljah, ki kdaj pa kdaj zamaše vodovodne cevi, da ostanejo posamezne hiše brez vode. O podobnih primerih poročajo tudi iz drugih krajev ZDA, pa tudi iz Kitajske in Nove Zelandije. In vse kaže, da je to skrivnost nedavno pojasnil strokovnjak ameriškega naravoslovnega muzeja dr. M. Gudger. Voda, ki se z njo polni rezervoar newyorškega vodovoda, teče skozi vmesni prostor, ograjen od vseh strani z žično mrežo, ki so v njej 4 cm^2 velike luknjice. Skozi take luknjice pa zlezejo tudi manjše jegulje. Toda kako potemtakem pojasniti, da so našli v vodovodnih ceveh do 9 cm debele jegulje? Tu sta dve možnosti: ali prilezejo jegulje v vlažnih nočeh po mokrih travnikih ali pa pridejo v rezervoar, ko žične mreže dvignejo, da jih očistijo. Dr. Gudger meni, da se dogaja prvo in drugo. Treba je bilo še pojasniti, odkod mlade jegulje, ki žive normalno v morju, kdaj pa kdaj pa se pojavijo v newyorških kanalih? O njih meni dr. Gudger, da prihajajo v vodovode držeč se na hrbtih svojih mater. In prav te jegulje večkrat zamaše cevi tako, da ostane hiša brez vode. Na nasvet newyorškega akvarija je uprava vodovoda preskrbela rezervoarje s postrvmi, ki so iztrebile mlade jegulje, same pa vodovodnemu omrežju niso napravile nobene škode.

Bitka opic in papig v letalu

Iz Kaira je odletelo nekega dne v London veliko tovorno letalo. V njem je bilo 500 opic in 14 papig v kletkah. Namenjene so bile raznim evropskim živalskim vrtovom. Kmalu po startu je nad Sredozemskim morjem ušlo nekaj opic iz kletke. Spretno so osvobodile druge opice, potem pa so izpustile iz kletke še papige in uprizorile vesel lov nanje. Pulile so jim perje in jih podile po letalu. Papige pa so se branile z ostrimi kljuni in nastala je krvava bitka. Naposled je posadka opazila, kaj se v letalu dogaja. Ker ni mogla razigranih opic poloviti in ukrotiti, je po radiu obvestila rimsko letališče. Tam so letalo sprejeli strokovnjaki, čuvaji živalskega vrta, ki so opice spravili nazaj v kletke.

Letalu pa ni bilo sojeno, da bi mirno prispelo na cilj. Na drugi etapi poleta so prevzele »osvobodilno« pobudo papige. S kljuni so si utrle pot iz kletke in zlezle celo v druge oddelke letala. Posadka jim je komaj ubranila, da niso vdrle še v pilotsko kabino. Na srečo papige niso mogle osvoboditi opic.

JEDILNIK ZA DVA DNI

Kosilo: Jetrna juha, krompirjev zvitek, solata.

Večerja: Paradižniki z jajcem.

Kosilo: Belgijska juha, dušene buče, krompir.

Večerja: Jabolčni narastek, bela kava.

Jetrna juha: V poldrugem litru osoljene vode kuhamo korenjček, strok česna, sesekljamo čebulo in korenino petršilja do mehkega. Juhi dodamo precejšen kos na masti opraženega črnega ali rženega kruha, pretlačimo zelenjavo in v juho zakuhamo 15 dkg nastrganih telečjih ali govejih jeter. V juho stepemo jajce in prinesemo na mizo z na kocke narezanim kruhom.

Krompirjev zvitek: Kilogram krompirja skuhamo, olupimo in ga zmečkamo na deski. Dodamo četrt kilograma moke, za oreh maščobe, eno jajce ter sol, iz tega zamesimo testo. Medtem, ko se kuha krompir, pripravimo nadev: na masti prepražimo sesekljano čebulo in četrt kilograma zmletega mesa, ki ga osolimo in mu dodamo žlico naribanega sira. Krompirjevo testo razvaljamo, ga namažemo z nadevom in testo lepo zavijemo v zvitek, ki ga položimo na prtič in zavijemo ter zavežemo z vrvico. Zvitek kuhamo četrt ure v slanj vodi. Serviramo zabeljenega s solato. Jed je zelo tečna in dobra.

Belgijska juha: Iz žlice moke napravimo svetlo prežganje na masti, spražimo na prežganju nekaj sesekljane čebule in zalijemo to z juho, v kateri smo kuhali korenino petršilja, korenje, zelje in por. Nato naj juha vre še tričetrt ure. Pretlačimo dve sardeli in jih vržemo v juho. Tako pripravljeno juho osolimo šele sedaj po potrebi. Serviramo jo s posušenimi kruhovimi rezinami in naribanim sirom. Dobra pa je tudi brez sira.

Dušene buče: Mlade buče očistimo, odstranimo peške in jih narežemo na kocke. V ponvi razbelimo olje, dodamo buče in narezane paradižnike, to dušimo tako dolgo, da izhlapi vsa voda, potem pa jed serviramo z dušenim krompirjem.

Jabolčni narastek: 1/8 litra mrzlega mleka, 9 dkg maščobe, 1 kavno žličko ruma, 2 rumenjaka in 10 dkg sladkorja penasto umešamo. Stolčemo sneg iz dveh beljakov in ga dodamo masi, kakor tudi 20 dkg moke in pol pecilnega praška. Testo zvaljamo na 2 cm debelo in položimo na pekač, ki smo ga namazali z mastjo in posuli z moko. Nato ga obložimo z narezanimi jabolki in posipljemo s sladkorjem. Narastek spečemo zlatorumeno in pečenega nekoliko polijemo z marmelado, ki smo jo razredčili z rumom.

Kuhane paprike za zimo

Štirideset lepih, velikih paprik operemo in obrišemo, odrežemo jim peclje, tako da ostane paprika cela. V ponvi zavremo poldrugi liter vinskega kisa, osminko litra olja, 12 dkg sladkorja in 6 dkg soli. V tem skuhamo paprike. Lete kuhamo postopoma, ker vseh naenkrat ne moremo, tako dolgo, da spremene barvo. Paprike pobiramo iz kisa z lopatico in jih nalagamo v dobro pomite kozarce. Ko smo skuhali vse paprike, zlijemo v kozarce še tekočino in kozarce takoj zavežemo s pergamentnim papirjem.

Gobe v kisu

Majhne, zdrave gobe očistimo in poparimo, nato jih kuhamo pet minut v slani vodi. Posebej zavremo kis pomešan z vodo po okusu, lovorov list in malo olja. Vroče gobe in kis zlijemo v kozarce, ki jih zavežemo s pargamentnim papirjem.

Ruta — praktično pokrivalo

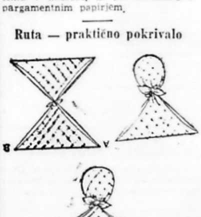

Dve ruti enake velikosti zložimo v trikotnik in spodnje konice zavežemo. Eno ruto pokrijemo na glavo in jo podvežemo na tilniku, drugo pa zložimo v 10 cm širok pas, kakor vidimo na sliki in jo spodvijemo na tilniku v klobčič, ki ga pritrdimo z iglo za klobuk. Poglejte sliki: zavezovanje rute na glavi, ki vam dobro služi za pokrivalo.

Orjak, ki ga je težko spraviti pod streho

Boksar težke kategorije Kurt Zehne iz Zahodne Nemčije nastopa na boksarskih tekmah pod psevdonimom »Gargantua« z imenom legendarnega, presenetljivo močnega in požrešnega orjaka, glavnega junaka iz del srednjeveškega francoskega pisatelja Rabelaisa. Zehne meri 2,31 m, tehta pa okrog 250 kg, toda ne maščobe marveč samih kosti in mišic. Največje preglavice imajo z njim, kadar mu je treba priskrbeti v hotelu posteljo oziroma dovolj postelj, da jih sestavi. Ko se je letos spopadel v Londonu z Jackom Boylejem, se je odločil za hotel, kjer so mu dali na razpolago tri postelje. Sestavil jih je, se zavalil nanje in sladko spal noč za nočjo, tako da je bil z bivanjem v Londonu zelo zadovoljen.

Odgovorni urednik: Ivan Sinkovec — Lastnik: Osvobodilna fronta Slovenije — Tiska tiskarna »Slovenskega poročevalca« — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Knafljeva ul. 5, poštni predal 271, tel. štev. 55-22 do 55-25 — Mesečna naročnina 120 din — Inseratni oddelek: Šelenburgova ul. 8, telefon štev. 38-95 — Tekoči račun NB 601-90321-6